

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ณิชภัทร สีดาทัน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2555

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ณิชภัทร สีดาทัน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2555

**FACTORS AFFECTING ACHIEVEMENT IN DECENTRALIZATION
TO COMMUNITY IN KHON KAEN MUNICIPALITY**

NICHAPHAT SIDATHAN

**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF GOVERNMENT
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E.2555 (2012)**

หัวข้อสารนิพนธ์	: ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
ชื่อนักศึกษา	: ณิชภัทร สีดาทัน
สาขาวิชา	: รัฐศาสตร์การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	: รองศาสตราจารย์สรชัย ท้าวมิตร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ดร. ปัญญา คล้ายเดช
ปีการศึกษา	: 2555

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ตามมุมมองของผู้นำชุมชน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 337 คน โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 51.30 อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.40 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 30.60 มีสถานภาพสมรส จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 76.00 มีระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 และมีสถานภาพเป็นคณะกรรมการชุมชน จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 74.80

2) ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการยอมรับ และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3) สถานภาพการสมรส และระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น และเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) ด้านการยอมรับประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นยอมรับในการกระจายอำนาจถ่ายโอนภารกิจลงสู่ชุมชน 2) ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำชุมชนสามารถชี้แจงให้ชุมชนปฏิบัติการกิจ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ชุมชนมีความเจริญขึ้น 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร การอบรมให้ความรู้จากภาครัฐเป็นอย่างดี 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ทุกกิจกรรมประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้และร่วมแก้ไขปัญหาดังตรงตามความต้องการของประชาชนดีมาก

Thematic Title : **Factors Affecting Achievement in Decentralization to Community in Khon Kaen Municipality**

Student's Name : **Nichaphat Sidathan**

Department : **Government**

Advisor : **Assoc. Prof. Sornchai Taomitr**

Co- advisor : **Dr. Panya Klaydesh**

Academic Year : **B.E. 2555 (2012)**

ABSTRACT

The objectives of this thematic paper were as follows; 1) to study personal factors of community leaders, 2) to study factors resulting in success of decentralization in views of community leaders, 3) to study a relationship between personal factors and viewpoint of community leaders in success of decentralization made for community in Khon Kaen Municipality area, and 4) to study suggestions on the factors resulting in success of decentralization. The samples were 337 community leaders in Khon Kaen Municipality. The tool used to collect the data was a closed and open end questionnaire. A complete program was used for data analysis. The statistics used in this research were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Chi-square test.

The results of the research were as follows:

1) Most informants were 173 female by 51.30% aging range 51-60 years old, 116 subjects by 34.40%. For educational levels; 103 subjects were at primary education level by 30.60%, 256 subjects were married by 76.00%. Duration of abiding, 21 years and more, 224 people by 66.50%, and 16-21 years, 64 people. Most of the people were community committees, 252 people by 74.80% and leaders, 85 people.

2) Factors resulting in success of decentralization, according to the views of community leaders as a whole were at the highest level by mean of 4.25. When considering an aspect, it was found that 3 aspects were at the highest level. The mean was ordered from the highest to lower levels were: leadership, acceptance and participation. However the support of authority was at a high level.

3) Marital status and duration of abiding were related to the views of community leaders on factors affecting to achievement in decentralization to community in Khon Kaen Municipality. And gender, ages, educational levels and social status were not related to the factor resulting in success of decentralization made for community.

4) Suggestions on the factors affecting to achievement in decentralization to community in Khon Kaen Municipality made for community were: 1) Acceptance, people accepted decentralization made for community; 2) Leadership, the leaders were able to lead people to a success of tasks set, the community was developed as well; 3) A support of authority, the community received well support of budgeting, materials, information and training from public sector; and 4) Participation, people participated in all activities. People thought, did and joined decision-making, being in awareness and problem-solving as needed by the people.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ เพราะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณสถาบัน องค์กร และบุคคลที่ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือดังต่อไปนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานและคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แนะแนวทางการเขียนสารนิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สรชัย ท้าวมิตร อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ปัญญา คล้ายเดช อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เมธิ สมภักดี ที่กรุณาให้คำแนะนำและสละเวลาตรวจแก้ข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ได้สารนิพนธ์ที่ถูกต้องสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สำเร็จ จันทสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงวุฒิ ศรีวิไล และนางสาวนุชนภา จันทวี ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ขอกราบขอบพระคุณท่านนายพีระพล พัฒนพีระเดช นายกเทศมนตรีนครขอนแก่น ที่อนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย และขอขอบคุณผู้ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนทุกคนที่กรุณาตอบแบบสอบถาม ทำให้งานวิจัยสำเร็จ และมีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์

ขอขอบคุณนายพีระพล พัฒนพีระเดช นายกเทศมนตรีนครขอนแก่น คณะผู้บริหารเทศบาลนครขอนแก่น และนางสาวนุชนภา จันทวี หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจ ผู้ให้โอกาสทางด้านการศึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ที่ได้ช่วยเหลือและติดต่อประสานงานให้ตลอดมา รวมถึงบุคลากรห้องสมุดของมหาวิทยาลัยทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้า

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ที่ได้อบรม สั่งสอน เลี้ยงดู สนับสนุนให้การศึกษาผู้วิจัยตั้งแต่วัยเยาว์ และขอขอบคุณสามี บุตร เพื่อนๆ พี่ๆ ร่วมรุ่นที่ให้กำลังใจและขอขอบพระคุณอีกหลาย ๆ ท่านที่มีไฉ่เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ แต่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ส่งเสริมให้สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี หากมีข้อผิดพลาดและบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพื่อปรับปรุงต่อไป

ฉันทภัทร สีดาตัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัย	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ	10
2.3 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ	14
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	27
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	34
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ	59

2.7 เทศบาลนครขอนแก่นกับการกระจายอำนาจสู่ชุมชน	63
2.8 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา	71
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	79
2.10 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	83
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	84
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	84
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	85
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	85
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	86
3.5 การวัดค่าตัวแปร	88
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	91
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	91
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	92
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	93
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	93
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	94
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	94
ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	94
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	98
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	103

	ช
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการ กระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	110
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	116
5.1 สรุปผลการวิจัย	117
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	120
5.3 ข้อเสนอแนะ	124
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	132
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	133
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	139
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ	141
ภาคผนวก ง แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม	145
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	151
ภาคผนวก ฉ คำสัมภาษณ์พีธีแอลฟา	153
ภาคผนวก ช รางวัลแห่งความสำเร็จ	156
ประวัติผู้วิจัย	163

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	ลักษณะของผู้นำ	19
ตารางที่ 2.2	ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2552 มีทั้งหมด 90 ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 เขต	74
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	95
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	95
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	96
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพการสมรส	96
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่	97
ตารางที่ 4.6	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพทางสังคม	97
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่นโดยรวมและรายด้าน	98
ตารางที่ 4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการยอมรับ	99
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ	100
ตารางที่ 4.10	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	101

ตารางที่ 4.11	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	102
ตารางที่ 4.12	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	103
ตารางที่ 4.13	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	104
ตารางที่ 4.14	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	105
ตารางที่ 4.15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการสมรสกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	106
ตารางที่ 4.16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	107
ตารางที่ 4.17	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	108
ตารางที่ 4.18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยรวม	109
ตารางที่ 4.19	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการยอมรับ	110
ตารางที่ 4.20	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ	111

ตารางที่ 4.21	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ (ต่อ)	112
ตารางที่ 4.22	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	113
ตารางที่ 4.23	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	114
ตารางที่ 4.24	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)	115

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 2.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	54
แผนภาพที่ 2.2 ต้นทุน-ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม	55
แผนภาพที่ 2.3 โครงสร้างชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น	71
แผนภาพที่ 2.4 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	83

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เทศบาลนครขอนแก่น ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยกินอาณาเขต ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเป็ด ตำบลศิลา และตำบลเมืองเก่า ในปัจจุบันเมืองขอนแก่นถือเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา มีพื้นที่ 46 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนทั้งหมด 90 ชุมชน มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเทศบาล คือ เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ ภาคอีสาน ตามวิสัยทัศน์ศูนย์กลางเศรษฐกิจภาคอีสาน สังคมเอื้ออาทร สันติสุข เรียนรู้ นำอยู่อย่างยั่งยืน จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวพบว่า เทศบาลนครขอนแก่น¹ เน้นการสร้างสังคมสันติสุขและสมานฉันท์ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนาที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้นั้นต้องมีการตระหนักถึงการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นกลไกผลักดันให้การพัฒนาท้องถิ่นจากระบบรากหญ้านำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นแบบยั่งยืน ที่สอดคล้องกับการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตน เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน ภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาล ก็คือ การที่ชุมชนเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ซึ่งก่อให้เกิดความรักความสามัคคี และความผูกพันในชุมชน ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

การกระจายอำนาจสู่ชุมชนเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลตามโครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะในชุมชน การลอกท่อระบายน้ำในชุมชน การส่งเสริมอาชีพในชุมชน การดูแลสวนสาธารณะ/เกาะกลางถนน การจัดทำแผนชุมชน

¹ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร, สำนักงานอาคารสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ปี 2554, (อัดสำเนา), หน้า 2.

โดยเทศบาลนครขอนแก่น ที่มีหน้าที่ให้บริการสาธารณะ การสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ภารกิจหน้าที่โดยรวม คือการดูแลทุกข์สุขของประชาชนในท้องถิ่นในด้านต่างๆ อาทิเช่น การจัดบริการขั้นพื้นฐาน การบริการด้านสาธารณสุข ปลอดภัย สาธารณูปโภค การศึกษา การสาธารณสุข การดูแลรักษาสภาพแวดล้อม การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนงานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาชุมชนเมืองให้น่าอยู่และเข้มแข็งโดยมีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ตามเป้าหมายของการบริหารราชการแผ่นดิน หนึ่งในหน้าที่ของการพัฒนาท้องถิ่นนั้น คือ การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง จึงต้องส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแบบกระจายอำนาจของประชาชนในชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยการจัดตั้งเป็นชุมชนย่อยขึ้นมาเพื่อนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ ชุมชนที่สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ได้ จึงต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันศึกษาปัญหา หาความต้องการของชุมชน และแก้ไขปัญหาด้วยตัวของชุมชนเอง โดยภาครัฐจะสนับสนุน² ให้ในส่วนที่ไม่เกินขีดความสามารถของชุมชน จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในฐานะแกนนำในการพัฒนาชุมชน ได้มีความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

จากที่กล่าวมาแล้วทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจ ที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ที่ได้ดำเนินการมาเป็นเวลานาน มีหลายปัจจัยที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน หรือปัจจัยองค์กร ถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลักดันส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วม รวมทั้งความสำเร็จของโครงการ กิจกรรม และการบรรลุอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมด้วย การรวมตัวของชุมชนในการตั้งกลุ่มต่างๆ สังคมวัฒนธรรมของชุมชนที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม องค์กรหน่วยงานที่ช่วยส่งเสริม เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ สมาคมมูลนิธิ องค์กรพัฒนาอื่นๆ การบริหารจัดการขององค์กรท้องถิ่น ความรับผิดชอบและความโปร่งใสของหน่วยงาน ความเชื่อถือว่าไว้วางใจต่อองค์กรท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรท้องถิ่นกับประชาชน

²เทศบาลนครขอนแก่น, รายงานผลการประเมินแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น ประจำปี, 2553, (อัคราณา), หน้า 5.

ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ เป็นสาเหตุสำคัญต่อการกระจายอำนาจสู่ชุมชนมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการศึกษา
 นี้ น่าจะเป็นข้อมูลสำหรับเทศบาล เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
 เขตเทศบาลนครขอนแก่นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชน ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนคร
 ขอนแก่น ตามมุมมองของผู้นำชุมชน
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อ
 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 1.2.4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่
 ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

1.3 สมมติฐานการวิจัย

- 1.3.1 เพศ มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่
 ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 1.3.2 อายุ มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่
 ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 1.3.3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการ
 กระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 1.3.4 สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการ
 กระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 1.3.5 ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ
 ในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
- 1.3.6 สถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการ
 กระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 2,160 คน มีการเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามในประเด็น ตามที่กำหนดไว้เท่านั้น กลุ่มตัวอย่าง 337 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ พื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ เนื้อหาของการวิจัย อธิบายถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านภาวะผู้นำ 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

1.5.2 ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

1.5.3 ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เทศบาล หมายถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2499 ในที่นี้ หมายถึง เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีศักยภาพ ต่อการชักนำความคิด ความเห็น ของคนในชุมชนไปสู่ การตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ประธานชุมชนและกรรมการชุมชน

การกระจายอำนาจ หมายถึง การที่เทศบาลนครขอนแก่น กระจายอำนาจโดยการถ่ายโอนภารกิจ กิจกรรม ให้ชุมชนไปดำเนินการ เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมผิวจราจรในชุมชน, การดูแลสวนสาธารณะเกาะกลางถนนในชุมชน, การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้ของชุมชน โดยการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะ, การทำความสะอาดถนนในชุมชน, การทำความสะอาดถนนสายหลัก, การเก็บขนขยะโดยชุมชน, การส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาในชุมชน, การวางท่อระบายน้ำในชุมชน, กิจกรรมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน, การปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน, การอบรมแนวทางการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน หมายถึง มุมมองที่มีผลต่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และประสบผลสำเร็จ ในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านภาวะผู้นำ 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

การยอมรับ หมายถึง กระบวนการทางจิตใจที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนในการตัดสินใจของแต่ละคน ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถชี้นำให้ชุมชนปฏิบัติการกิจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายหรือกระบวนการที่วางไว้ในที่นี้ หมายถึง ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน

การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ การให้ข้อมูลข่าวสาร และการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของเทศบาล ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการพัฒนา

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับสารนิพนธ์นี้ แบ่งเป็น 2 เพศ คือ 1) เพศชายและ 2) เพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์นี้ แบ่งเป็น 4 ช่วงอายุ คือ 1) 30 - 40 ปี 2) 41 - 50 ปี 3) 51 - 60 ปี และ 4) 61 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับสารนิพนธ์นี้ แบ่งเป็น 6 ระดับ คือ 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 4) อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า 5) ปริญญาตรี และ 6) สูงกว่าปริญญาตรี

สถานภาพการสมรส หมายถึง สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์นี้ แบ่งเป็น 4 สถานภาพ คือ 1) โสด 2) สมรส 3) หย่าร้าง 4) หม้าย

ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ หมายถึง ระยะเวลาที่ประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น แบ่งเป็น 5 ช่วง คือ 1) 1-5 ปี 2) 6-10 ปี 3) 11-15 ปี 4) 16-20 ปี 5) 21 ปีขึ้นไป

สถานภาพทางสังคม หมายถึง สถานะบทบาทหน้าที่ ที่องค์กรมอบหมายให้บุคคลแต่ละคนที่จะต้องไปปฏิบัติตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย แยกออกเป็น 2 ประเภท 1) ประธานชุมชน 2) คณะกรรมการชุมชน

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย และประเด็นต่างๆ สนับสนุนการทำวิจัยดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
- 2.7 เทศบาลนครขอนแก่นกับการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
- 2.8 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัย

2.1.1 ความหมายของปัจจัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า ปัจจัยไว้ว่า เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล หนทาง เช่น การศึกษาเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้ความสามารถ คำว่า ปัจจัย กับ คำว่า เหตุ มักใช้แทนกันได้¹

¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, 2546), หน้า 519.

พิน คงพล ให้ความหมายของปัจจัยไว้ว่า หมายถึง เหตุให้เกิดความรู้สึกของความรัก ชอบ ยินดี เต็มใจ หรือเจตคติของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ²

แน่งน้อย พงษ์สามารถ ได้ให้ความหมายของปัจจัยไว้ว่า ทำที่ทั่วๆ ไปที่เป็นผลมาจากทำที่ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรม
2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคล
3. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม³

สุพิชชา สิทธิศักดิ์ ได้ให้ความหมายว่า ปัจจัย คือ องค์ประกอบที่สำคัญมีผลทำให้ขวัญและกำลังใจขึ้นหรือเลวลงอันส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน⁴

สรุปได้ว่า ปัจจัย หมายถึง เหตุที่ทำให้เกิดความคิด ความเชื่อ ทศนคติต่อสิ่งของหรือพฤติกรรมนั้น ซึ่งแสดงออกเป็นความคิดเห็นหรือพฤติกรรม

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย

ทฤษฎีนี้ได้เน้นถึงปัจจัยต่างๆ ที่ผลักดันให้สังคมเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจัยต่างๆ นั้นมีอยู่มากมาย ซึ่งนักสังคมวิทยาได้ยกตัวอย่างกันทั่วไป ได้แก่

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เป็นปัจจัยความเชื่อที่เก่าแก่ของมนุษย์ที่ว่า ดวงดาวและดวงอาทิตย์ มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ทั้งในทางที่ดีและทางที่ไม่ดี และสามารถกำหนดความเป็นไปของมนุษย์ได้ ฉะนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในดวงอาทิตย์และดวงดาวเมื่อใด จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ทุกครั้ง

²พิน คงพล, “ความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ประถมศึกษาจังหวัด”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒสงขลา), 2529, หน้า 21.

³แน่งน้อย พงษ์สามารถ, อ้างถึงใน สุขเชษฐ ทรัพย์สินเสริม, “ความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล คอนแก้ว อำเภอแมริ่น จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2541, หน้า 9.

⁴สุพิชชา สิทธิศักดิ์, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตร มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย), 2550, หน้า 12.

ปัจจัยทางประชากร ปัจจัยนี้ได้อธิบายให้เห็นว่า ประชากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยสังคมที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมากมายนั้น จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น เกิดการว่างงานมากขึ้น ขาดแคลนที่อยู่อาศัย การแย่งที่ดินทำกินรวมถึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

ปัจจัยทางวัฒนธรรม การขยายตัวทางวัฒนธรรม การเลียนแบบ หรือการยืมวัฒนธรรม รวมทั้งการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเป็นผลทำให้เกิดโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเกิดได้ 2 ทาง คือ การที่บุคคลติดต่อกัน โดยตรงทางหนึ่งกับทางอ้อม โดยอาศัยสื่อสารมวลชน

ปัจจัยทางการบริหารงาน ซึ่งในการบริหารงาน คนเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด ซึ่งคนเป็นผู้นำเอาทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการบริหารจึงจำเป็นจะต้องมีปัจจัยมาเกื้อกูลหรือสนับสนุนเพื่อให้งานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัย

Herzberg กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ ปัจจัยที่เป็นตัวจูงใจและปัจจัยสุขอนามัยหรือปัจจัยค้ำจุน องค์ประกอบของปัจจัยทั้งสองมีดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors หรือ Motivators) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงานโดยตรง และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Achievement) คือ การที่บุคคลสามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ และรู้จักการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อผลงานสำเร็จจะเกิดความรู้สึกพอใจในผลสำเร็จของงานนั้น

1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) คือ การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลต่างๆ เช่น ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้มาขอคำปรึกษา หรือจากบุคคลในหน่วยงาน ซึ่งการยอมรับนับถือนี้อาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย การแสดงความยินดี การให้กำลังใจหรือการแสดงออกอื่นใด ที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานชอบและรักงาน

1.3 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (The Work Itself) คือ เป็นงานที่น่าสนใจต้องอาศัยความริเริ่มสร้างสรรค์ ทำทนายให้ลงมือทำ เป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลอยากทำงาน

1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ๆ และมีอำนาจรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ไม่มีการตรวจหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด เป็นปัจจัยจูงใจให้บุคคลอยากทำงาน

1.5 ความก้าวหน้า (Advancement) คือ การได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นของบุคคลในองค์กร การมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือได้รับการฝึกอบรมจะเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลอยากทำงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่จะคงไว้ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลให้มีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือไม่สอดคล้องกับความปรารถนาของบุคคลในองค์กรแล้วจะก่อให้เกิดความไม่ชอบงานขึ้น แต่ถ้าปัจจัยค้ำจุนดีก็ยังไม่ส่งผลให้คนรักงานหรือเกิดแรงจูงใจในการทำงาน เป็นเหมือนสุขอนามัย ซึ่งถ้ารักษาได้ไม่ดีก็จะเกิดปัญหา ปัจจัยค้ำจุนนี้ Herzberg เรียกว่า Hygiene Factors ซึ่งปัจจัยค้ำจุนเหล่านี้ได้แก่

2.1 เงินเดือน (Salary) และการเลื่อนขั้นเงินเดือน ในหน่วยงานเป็นที่พอใจของบุคคลที่ทำงาน

2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth) การที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคตนี้ นอกจากจะหมายถึงการที่บุคคลได้รับการเลื่อนตำแหน่งภายในหน่วยงานแล้ว ยังหมายถึงการที่บุคคลสามารถได้รับความก้าวหน้าในทักษะวิชาชีพอีกด้วย

2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation Superior, Subordinate and Peers) หมายถึง การติดต่อ ไม่ว่าจะ เป็นกิริยาหรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างดี เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำงาน

2.4 ตำแหน่งหน้าที่ในหน่วยงาน (Status) หมายถึง การเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม ความมีเกียรติและศักดิ์ศรี เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ช่วยให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในงาน

2.5 นโยบายและการบริหาร (Company Policy and Administration) หมายถึง การจัดการและบริหารงานขององค์กร การติดต่อสื่อสารภายในองค์กร

2.6 สภาพการทำงาน (Working Condition) ได้แก่ สภาพทางกายภาพของการทำงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความพึงพอใจต่องาน

2.7 ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal life) หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือไม่ดี อันเป็นผลที่ได้รับจากงานในหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน เช่น ผู้ปฏิบัติงานถูกแต่งตั้งไปทำงานในที่ทำงานแห่งใหม่ซึ่งห่างไกลจากครอบครัวทำให้ไม่มีความสุขจึงเกิดความไม่พอใจในการทำงานในที่ทำงานแห่งใหม่ได้

2.8 ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน (Security) ได้แก่ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องานความมั่นคงในการทำงาน หรือความมั่นคงขององค์กรย่อมมีผลต่อการปฏิบัติงาน

2.9 วิธีการปกครองบังคับบัญชา (Supervision) หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชา ในการทำงาน การนิเทศงาน และความยุติธรรมในการบริหารย่อมมีอิทธิพลต่อการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร

จากการศึกษาทฤษฎีของ Herzberg สรุปได้ว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจจะเกี่ยวกับเนื้อหาหรือลักษณะของงาน ปัจจัยเหล่านี้นำไปสู่ความพอใจในงานที่ทำต่อความสำเร็จ การยกย่องลักษณะงาน ความรับผิดชอบและความก้าวหน้า เมื่อปัจจัยเหล่านี้อยู่ต่ำกว่าระดับที่ยอมรับ ปัจจัยเหล่านี้จะไม่ทำให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำ และไม่ได้ทำให้เกิดความพอใจในงานที่ทำเลย ถ้าหากว่างานไม่มีความก้าวหน้า ความท้าทาย แต่พวกเขาจะไม่ได้รับการตอบสนองความพอใจใดๆ จากงานเลย⁶

สรุปได้ว่า ปัจจัย มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน เมื่อผลงานสำเร็จ จะเกิดความรู้สึกพอใจในผลสำเร็จของงาน ได้รับการยกย่องชมเชย การยอมรับนับถือจากบุคคลต่างๆ เช่น ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นของบุคคลในองค์กร การมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือได้รับการฝึกอบรมจะเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลอยากทำงานตลอดเวลา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ

การศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การวัดความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยใช้ขอบเขตแนวคิดและทฤษฎีที่วัดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือได้ว่ามีลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นผลสำเร็จของการปฏิบัติงานที่ปรากฏว่า เป็นไปตามเป้าหมายต่อไป ส่วนประสิทธิผล

⁶ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, ทฤษฎีและแนวความคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ดาว, 2542), หน้า 110-112.

(Effectiveness) เป็นผลสำเร็จของการปฏิบัติงานในขั้นสุดท้าย ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาเพื่อวัดผลความสำเร็จโดยใช้แนวคิดดังกล่าว ดังนี้

1. ประสิทธิภาพ จอห์นดี มิลเลท (John D. Millet.) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง⁷ ผลการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติ (Human Satisfaction and Benefit Produced) ในเรื่องการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์⁸ ได้นำเอาการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานมาศึกษาร่วมกัน เพื่อให้ได้ปัจจัยที่จะทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างสบายใจ และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ยุทธศิลป์ พรหมทอง จึงได้ศึกษาวิจัยถึงทัศนคติของบุคคลที่พอใจในการทำงานและไม่พอใจในการทำงาน พบว่า บุคคลที่พอใจในการทำงานนั้นประกอบด้วย ปัจจัยดังนี้ คือ⁹

- 1.1 การที่สามารถทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ
- 1.2 การได้รับการยกย่องนับถือเมื่อทำงานสำเร็จ
- 1.3 ลักษณะเนื้อหาของงานนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ
- 1.4 การที่ได้มีความรับผิดชอบมากขึ้น
- 1.5 ความก้าวหน้าในการทำงาน
- 1.6 การที่ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ และความสามารถในการทำงาน

ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของงานที่เป็นสิ่งทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ คือ

1. นโยบายและการบริหารขององค์การ (Policy and Administration)
2. การควบคุมการบังคับบัญชา (Supervision)
3. สภาพการทำงาน (Work conditions)
4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทุกระดับในหน่วยงาน (Relation with Peer and Subordinate)

⁷Millet, John D, อ้างถึงใน ประภาส นาคประกอบ, ปัจจัยที่มีผลสำเร็จของธนาคารสุกร: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดชัยภูมิ, ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), 2538, หน้า 15.

⁸ยุทธศิลป์ พรหมทอง, กำลังขวัญของลูกจ้างประจำในสภามหาวิทยาลัยอีสานใต้, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร), 2531, หน้า 10.

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

5. ค่าตอบแทน (Salary)
6. สถานภาพ (Status)
7. การกระทบกระเทือนต่อชีวิตส่วนตัว (Personal Life)
8. ความปลอดภัย (Security)

สรุปได้ว่า การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ปฏิบัติงานจะต้อง เข้าใจบทบาท และกำหนดทิศทางวิธีการดำเนินงานให้ชัดเจน รัดกุม บังเกิดความพึงพอใจแก่ราษฎร สามารถให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

2. ประสิทธิภาพ เบอร์แทรม (Bertram), อ้างถึงในประกาศ นาคประกอบ ให้ความหมาย ของ ประสิทธิภาพว่า¹⁰ เป็นการสมดุลอย่างดีที่สุด (Optimum Balance) ระหว่าง กิจกรรมด้านการปรับตัว (Adaptation) และการรักษาภาพ ดังนั้นกิจกรรมขององค์กรซึ่งเป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติงานของ องค์กรว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ จึงประกอบไปด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

- 2.1 การได้มาซึ่งทรัพยากร (Acquiring Resources)
- 2.2 การใช้ตัวป้อน (Input) อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับผลผลิต (Output)
- 2.3 การผลิตผลผลิตในรูปแบบบริการ หรือสินค้า
- 2.4 การปฏิบัติงานด้านเทคนิค (Technical) ด้านการบริหาร (Administrative) อย่าง มีเหตุผล
- 2.5 การลงทุนในองค์กร (Investing in Organization)
- 2.6 การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของพฤติกรรม (Conforming to Codes of Behavior)
- 2.7 การสนองตอบความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคล และกลุ่ม

แคปโลว์ (Caplow) สร้างสิ่งที่เรียกว่า แบบจำลองเดี่ยว ทางทฤษฎี (Single Theoretical Model) เมื่อนำไปสู่การคาดคะเนที่เป็นประโยชน์ให้กว้างขวางขึ้นโดยเสนอแนะว่า ประสิทธิภาพ ขององค์กรในระยะเวลาที่แตกต่างกัน สามารถเอามาเปรียบเทียบกันได้โดยวัดจากตัวแปร 4 ตัว ได้แก่¹¹

1. ความมั่นคง (Stability)
2. ความผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Integration)

¹⁰Y.Y. Huang and Bertram Tan, อ้างถึงในประกาศ นาคประกอบ. ปัจจัยที่มีผลสำเร็จของ วิชาการสุกร : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดชัยภูมิ. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), 2538, หน้า 126.

¹¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

3. ความสมัครใจ (Voluntarism)

4. ความสัมฤทธิ์ผล (Achievement)

จากแนวคิด และการวิเคราะห์วิจัยตลอดจนการสร้างแบบจำลอง ในเรื่องการประเมิน ประสิทธิภาพขององค์กรที่ผ่านมาทั้งหมดอาจแยกแนวทาง (Approach) ในการวัดประสิทธิผลออกได้ เป็นลักษณะกว้างๆ ได้ 3 แนวทาง ดังนี้ คือ

1. การประเมินประสิทธิผลในแง่ของเป้าหมาย (The Goal Approach) ซึ่งมีอยู่หลาย รูปแบบ เช่น การใช้มาตรการในการวัดประสิทธิผลที่ตั้งอยู่บนวิธีการและเป้าหมาย (Means and Ends) ขององค์กรมากกว่าที่จะใช้เกณฑ์การวัดที่อยู่ภายนอกองค์กร (Productivity) ความยืดหยุ่นคล่องตัว (Flexibility) และปราศจากซึ่งความกดดัน (Strain) และข้อขัดแย้ง (Conflict) มีความสัมพันธ์ต่อกันและ เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิผลขององค์กร เกณฑ์ซึ่งบ่งชี้ (Indicators) ความมีประสิทธิภาพเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับเป้าหมายขององค์กร

2. การประเมินประสิทธิผลในแง่ของระบบทรัพยากร (The System – Resource approach) เป็นการประเมินประสิทธิผลที่หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการแสวงหา ผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากร ซึ่งหายากและมีคุณค่า องค์กรจะมี ประสิทธิภาพที่สุด ก็ต่อเมื่อองค์กรสามารถแสวงหาผลประโยชน์สูงสุด (Maximizes) ได้จากตำแหน่ง ที่ทำการต่อรองและใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด (Optimizes) ในการได้มาซึ่งทรัพยากร (Resource Procurement)

3. การประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์ (The Multiple Criteria of Effectiveness) วิธีการนี้มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในแง่ของนักวิชาการ เมื่อนำไปใช้วัดองค์กรในทางปฏิบัติได้ เช่น Mahoney และ Weitzel เสนอว่าอาจจะวัดได้จาก

3.1 ความสามารถในการผลิต (Productivity)

3.2 ลักษณะขององค์กร

3.3 พฤติกรรมในการผลิต เป็นต้น

สรุปได้ว่า การวัดความสำเร็จของการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบกิจการขององค์กร ต่างๆ หากมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินแล้ว จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างมาก เพราะจะทำให้ ทราบว่า ผลของการปฏิบัติงานนั้น บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางใน การพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

2.3 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theories)

ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การ ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำทำอะไรหรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ในขณะที่ผู้นำบางคนนำอย่างไรนอกจากผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่เต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเกลียดชังและพร้อมที่จะร่วมกันขับไล่ผู้นำให้ไปจากองค์การ

สมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่า การเป็นผู้นำเป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะตระกูลหรือเฉพาะบุคคลและสืบเชื้อสายกันได้ บุคลิกและลักษณะของการเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่มิมาแต่กำเนิดและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมจะต้องมีลักษณะผู้นำด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีการศึกษาและรวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยแบ่งตามระยะการพัฒนา ดังนี้

1. ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories)
2. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories)
3. ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)
4. ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theories)

2.3.1 ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories)

ระยะแรกของการศึกษาภาวะผู้นำเริ่มในปี ค.ศ. 1930 – 1940 แนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ (Greatman Theory of Leadership) ของกรีกและโรมันโบราณ มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือโดยกำเนิด (Born leader) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงจะประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้นำและต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถด้วย ผู้นำในยุคนี้ได้แก่ พระเจ้าโนโปเลียน ฮิตเลอร์

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับ Trait Theories ของ Gardner ได้แก่¹²

1. The tasks of Leadership กล่าวถึง งานที่ผู้นำจำเป็นต้องมี 9 อย่าง ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม มีบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่ม รู้จักสร้างและใช้แรงจูงใจ มีการบริหารจัดการ มีความสามารถในการปฏิบัติการ สามารถอธิบายได้ เป็นตัวแทนของกลุ่ม แสดงถึงสัญลักษณ์ของกลุ่ม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. Leader constituent interaction เชื่อว่า ผู้นำต้องมีพลังวิเศษเหนือบุคคลอื่นหรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นๆ เพื่อที่สนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน ความคาดหวังของบุคคล และผู้นำต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาให้ผู้ที่ตามมีความแข็งแกร่ง และสามารถยืนอยู่ด้วยตนเองอย่างอิสระทฤษฎีนี้พบว่า ไม่มีคุณลักษณะที่แน่นอนหรือชี้ชัดของผู้นำ เพราะผู้นำอาจไม่แสดงลักษณะเหล่านี้ออกมา เป็นการพัฒนาในช่วงปี ค.ศ.1940 – 1960 แนวคิดหลักของทฤษฎี คือ ให้มองในสิ่งที่ผู้นำปฏิบัติและชี้ให้เห็นว่าทั้งผู้นำและผู้ตามต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน นักทฤษฎี ได้แก่ Kurt Lewin, Rensis Likert, Blake and Mouton และ Douglas McGregor

1. Kurt Lewin's Studies Lewin แบ่งลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ คือ¹³

1.1 ผู้นำแบบอัตตนิยมหรืออัตตา (Autocratic Leaders) จะตัดสินใจด้วยตนเอง และไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แน่นอนขึ้นอยู่กับตัวผู้นำเอง คิดถึงผลงานไม่คิดถึงคน บางครั้งทำให้เกิดศัตรูได้ ผู้นำลักษณะนี้จะใช้ได้ดีในช่วงภาวะวิกฤตเท่านั้น ผลของการมีผู้นำลักษณะนี้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และไม่เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

¹²Gardner, R.C, อ้างถึงใน, กฤตชยุต พระใหญ่, พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรในเขตเทศบาลตำบลบางเสาธงกิ่งอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา), 2549, หน้า 23.

¹³Kurt Lewin, อ้างถึงใน, ศิริพร พูนชัย, พ.ท.หญิง, ผู้นำและภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหาร, เอกสารประกอบการสอนวิชา พ.402 การบริหารการพยาบาล, สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 38 ปีการศึกษา 2547, (กรุงเทพมหานคร : กองการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก), 2547, หน้า 7.

1.2 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน บางครั้งการอิงกลุ่มทำให้ใช้เวลานานในการตัดสินใจ ระยะเวลาที่เร่งด่วนผู้นำลักษณะนี้ไม่เกิดผลดี

1.3 ผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม (Laissez – Faire Leaders) จะให้อิสระกับผู้ใต้บังคับบัญชาเต็มที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหาจะไม่มีกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีระเบียบ จะทำให้เกิดความคับข้องใจหรือความไม่พอใจของผู้ร่วมงานได้และได้ผลผลิตต่ำ การทำงานของผู้นำลักษณะนี้เป็นการกระจายงานไปที่กลุ่ม ถ้ากลุ่มมีความรับผิดชอบและมีแรงจูงใจในการทำงานสูง สามารถควบคุมกลุ่มได้ดี มีผลงานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า ลักษณะผู้นำแต่ละแบบจะสร้างบรรยากาศในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเลือกใช้ลักษณะผู้นำแบบใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละสถานการณ์ด้วย

2. Likert's Michigan Studies

2.1 Rensis Likert และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกนทำการวิจัยด้านภาวะผู้นำโดยใช้เครื่องมือที่ Likert และกลุ่มคิดขึ้น ประกอบด้วย ความคิดรวบยอดเรื่อง ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์และการใช้อิทธิพล การตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การควบคุมคุณภาพและสมรรถนะของเป้าหมาย โดยแบ่งลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ¹⁴

2.1.1 แบบใช้อำนาจ (Exploitive – Authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จการสูงไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อย บังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย การติดต่อสื่อสารเป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก

2.1.2 แบบใช้อำนาจเชิงเมตตา (Benevolent – Authoritative) ปกครองแบบพ่อปกครองลูก ให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้การตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา

¹⁴ Likert , อ้างถึงใน, ศิริพร พูนชัย, พ.ท.หญิง, ผู้นำและภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหาร, เอกสารประกอบการสอนวิชา พ.402 การบริหารการพยาบาล, สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 38 ปีการศึกษา 2547, (กรุงเทพมหานคร : กองการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก), 2547, อ้างแล้ว, หน้า 7.

2.1.3 แบบปรึกษาหารือ (Consultative – Democratic) ผู้บริหารจะให้ความไว้วางใจ และการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจจะลงโทษนานๆ ครั้งและใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางจากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ยอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาในทุกด้าน

2.1.4 แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative – Democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่มมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งจากระดับบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกันหรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ร่วมงาน

ลิเกิล (Likert) พบว่า การบริหารแบบที่ 4 จะทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จและเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และยังพบว่าผลผลิตสูงขึ้นด้วย ซึ่งความสำเร็จขึ้นกับการมีส่วนร่วมมากน้อยของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. Blake and Mouton's managerial Grid

Blake and Mouton กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่ดีมีปัจจัย 2 อย่างคือ คน (People) และผลผลิต (Product) โดยกำหนดคุณภาพและลักษณะสัมพันธภาพของคนเป็น 1 – 9 และกำหนดผลผลิตเป็น 1 – 9 เช่นกัน และสรุปว่าถ้าคนมีคุณภาพสูงจะส่งผลให้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพสูงตามไปด้วย เรียกรูปแบบนี้ว่า Nine-Nine Style (9, 9 style) ซึ่งรูปแบบของการบริหารแบบตาข่ายนี้จะแบ่งลักษณะเด่นๆ ของผู้นำไว้ 5 แบบ คือ แบบมุ่งงานเป็นหลัก แบบมุ่งคนเป็นหลัก แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ แบบทางสายกลาง และแบบทำงานเป็นทีม ตามแนวคิดของ Blake and Mouton รูปแบบของผู้นำมี 5 รูปแบบ ได้แก่¹⁵

¹⁵Blake, R.R, Mouton, อ้างถึงใน, ศิริพร พูนชัย, พ.ท.หญิง, ผู้นำและภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหาร, เอกสารประกอบการสอนวิชา พ.402 การบริหารการพยาบาล, สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 38 ปีการศึกษา 2547, อ้างแล้ว, หน้า 8-10.

1. แบบมุ่งงาน (Task-Oriented/Authority Compliance) แบบ 9,1 ผู้นำจะมุ่งเอาแต่งานเป็นหลัก (Production Oriented) สนใจคนน้อย มีพฤติกรรมแบบเผด็จการ จะเป็นผู้วางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และออกคำสั่งให้ผู้ที่บังคับบัญชาปฏิบัติตาม เน้นผลผลิต ไม่สนใจสัมพันธภาพของผู้ร่วมงาน ห่วงเหินผู้ร่วมงาน

2. แบบมุ่งคนสูง (Country Club Management) แบบ 1,9 ผู้นำจะเน้นการใช้มนุษยสัมพันธ์และเน้นความพึงพอใจของผู้ตามในการทำงาน ไม่คำนึงถึงผลผลิตขององค์กร ส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวใหญ่ที่มีความสุขนำไปสู่สภาพการณ์สิ่งแวดล้อมและงานที่น่าอยู่จะมุ่งผลงาน โดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ที่บังคับบัญชา โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่าบุคลากรมีความสุขในการทำงาน การนิเทศในการทำงานควรมีเพียงเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมในการทำงาน ลักษณะคล้ายการทำงานในครอบครัวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจ ความสนุกสนานในการทำงานของผู้ร่วมงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการต่อต้านต่างๆ

3. แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ (Impoverished) แบบ 1,1 ผู้บริหารจะสนใจคนและสนใจงานน้อยมาก ใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อยเพื่อให้งานดำเนินไปตามที่มุ่งหมาย และคงไว้ซึ่งสมาชิกภาพขององค์กร ผู้บริหารมีอำนาจในตนเองต่ำ มีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย เพราะขาดภาวะผู้นำ และมักจะมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำเป็นส่วนใหญ่

4. แบบทางสายกลาง (Middle of The Road Management) แบบ 5,5 ผู้บริหารหวังผลงานเท่ากับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ใช้ระบบราชการที่มีกฎระเบียบแบบแผน ผลงานได้จากการปฏิบัติตามระเบียบ โดยเน้นขวัญ ความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังและอำนาจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นตามความคาดหวังของผู้บริหาร มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงาน หลีกเลี่ยงการทำงานที่เสี่ยงเกินไป มีการประนีประนอมในการจัดการกับความขัดแย้ง ผู้ร่วมงานคาดหวังว่าผลประโยชน์มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่ได้กระทำลงไป

5. แบบทำงานเป็นทีม (Team Management) แบบ 9,9 ผู้บริหารให้ความสนใจทั้งเรื่องงานและขวัญกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา คือ ความต้องการขององค์กรและความต้องการของคนทำงานจะไม่ขัดแย้งกัน เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในการทำงานสนุกผลสำเร็จของงานเกิดจากความรู้สึกยึดมั่นของผู้ปฏิบัติในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับผู้ตาม เกิดจากความไว้วางใจ เคารพนับถือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารแบบนี้เชื่อว่า ตนเป็นเพียงผู้เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น อำนาจการวินิจฉัยสั่งการและอำนาจการปกครองบังคับบัญชาอยู่ที่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

4. McGregor's : Theory X and Theory Y

Douglas McGregor เป็นนักจิตสังคมนิยมชาวอเมริกา ซึ่งทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ และทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ ซึ่ง McGregor มีความเห็นว่า¹⁶ การทำงานกับคนจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานและต้องการแรงจูงใจ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้สิ่งที่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการ จึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา และกระตือรือร้นช่วยกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

Theory X พื้นฐานของคน คือ ไม่ชอบทำงาน พื้นฐานคนขี้เกียจ อยากได้เงิน อยากสบาย เพราะฉะนั้นบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องคอยควบคุมตลอดเวลา และต้องมีการลงโทษมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

Theory Y เป็นกลุ่มที่มองในแง่ดี มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ เต็มใจทำงาน มีการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีศักยภาพในตนเอง

2.3.2 ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)

เป็นทฤษฎีที่น่าปัจจัยสิ่งแวดล้อมของผู้นำมาพิจารณาว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่อำนวยให้ ได้แก่

1. แนวคิดทฤษฎี 3 – D Management Style

เรตคิน เพิ่มมิติประสิทธิผลเข้ากับมิติพฤติกรรมด้านงาน และมิติพฤติกรรมด้านมนุษย์สัมพันธ์ เรตคินกล่าวว่า แบบภาวะผู้นำต่างๆอาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งประสิทธิผลจะหมายถึง การที่ผู้บริหารประสบความสำเร็จในผลงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีอยู่ แบบภาวะผู้นำจะมีประสิทธิผลมากหรือน้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งงานหรือมนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งแบบภาวะผู้นำกับสถานการณ์ที่เข้ากันได้เหมาะสม เรียกว่า มีประสิทธิผล แต่ถ้าไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เรียกว่า ไม่มีประสิทธิผล และเรตคินยังแบ่งผู้นำออกเป็น 4 แบบ

¹⁶Douglas McGregor, อ้างถึงใน, ศิริพร พูนชัย, พ.ท.หญิง, ผู้นำและภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหาร, เอกสารประกอบการสอนวิชา พ.402 การบริหารการพยาบาล, สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 38 ปีการศึกษา 2547, อ้างแล้ว, หน้า 10.

ตารางที่ 2.1 ลักษณะของผู้นำ

ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ	ลักษณะพื้นฐาน ภาวะผู้นำ	ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ
1. Deserter คือ ผู้นำแบบละทิ้งหน้าที่และหนีกงาน	Separated	Bureaucrat คือ ทำงานแบบเครื่องจักร ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ให้งานเสร็จไปวันๆ
2. Autocrat คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอย่างเดียว	Dedicated	Benevolent Autocrat คือ มีความเมตตา กรุณาผู้ร่วมงานมากขึ้น
3. Missionary คือ เห็นแก่สัมพันธภาพเสียสละทำคนเดียวจึงได้คุณภาพงานต่ำ	Related	Developer คือ ต้องรู้จักพัฒนาผู้ตามให้มีความรับผิดชอบงานมากขึ้น
4. Compromiser คือ ผู้ประนีประนอมทุกๆเรื่อง	Integrated	Executive คือ ต้องมีผลงานดีเลิศและสัมพันธภาพที่ดีด้วย

เรดดิน กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการระบุนสถานการณ์มี 5 ประการ คือ เทคโนโลยี ปรัชญาองค์กร ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา และเรดดินได้เสนอแนะว่า องค์ประกอบทางสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม ได้แก่ องค์ประกอบทางเทคโนโลยี องค์กร และคน ดังนั้นในการบริหารจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าจะยึดองค์ประกอบตัวใดเป็นหลักในการใช้รูปแบบภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. Theory Z Organization

William Ouchi เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์และความคิดอยู่ในตัว ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางาน และมีการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนล่าง (Decentralization) และพัฒนาถึงคุณภาพชีวิต ผู้นำเป็นเพียงผู้ที่คอยช่วยประสานงาน ร่วมคิดพัฒนาและใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกัน

3. Life – Cycle Theories Hersey and Blanchard ได้เสนอทฤษฎีวงจรชีวิต โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎี เรดดินและยังยึดหลักการเดียวกัน คือ¹⁷ แบบภาวะผู้นำอาจมีประสิทธิภาพหรือไม่

¹⁷Hersey and Blanchard, อ้างถึงใน, ศิริพร พูนชัย, พ.ท.หญิง, ผู้นำและภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหาร, เอกสารประกอบการสอนวิชา พ.402 การบริหารการพยาบาล, สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 38 ปีการศึกษา 2547, อ้างแล้ว, หน้า 12.

ก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ตามทฤษฎีของเฮอร์เชย์ และบลันชาร์ด ประกอบด้วย

1. ปริมาณการออกคำสั่ง คำแนะนำต่างๆหรือพฤติกรรมด้านงาน
2. ปริมาณการสนับสนุนทางอารมณ์ สังคม หรือพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์
3. ความพร้อมของผู้ตามหรือกลุ่มผู้ตาม

เฮอร์เชย์และบลันชาร์ด แบ่งภาวะผู้นำออกเป็น 4 แบบ คือ¹⁸

1. ผู้นำแบบบอกทุกอย่าง (Telling) ผู้นำประเภทนี้จะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดและดูแลดูน้องอย่างใกล้ชิด เหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 1 คือ (M1) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

2. ผู้นำแบบขายความคิด (Selling) ผู้นำประเภทนี้จะคอยชี้แนะบ้ำงว่าผู้ตามขาดความสามารถในการทำงาน แต่ถ้าผู้ตามได้รับการสนับสนุนให้ทำพฤติกรรมนั้น โดยการให้รางวัลก็จะทำให้เกิดความเต็มใจที่จะรับผิดชอบงานและกระตือรือร้นที่จะทำงานมากขึ้น ผู้บริหารจะใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง และต้องคอยสั่งงานโดยตรง อธิบายให้ผู้ตามเข้าใจ จะทำให้ผู้ตามเข้าใจและตัดสินใจในการทำงานได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานอยู่ในระดับที่ 2 คือ (M2) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง

3. ผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้นำประเภทนี้จะคอยอำนวยความสะดวกต่างๆในการตัดสินใจ มีการซักถาม มีการติดต่อสื่อสาร 2 ทางหรือรับฟังเรื่องราว ปัญหาต่างๆจากผู้ตาม คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 3 (M3) คือความพร้อมของผู้ตามอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถแต่ไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบงาน

4. ผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ (Delegation) ผู้บริหารเพียงให้คำแนะนำและช่วยเหลือเล็กน้อย ผู้ตามคิดและตัดสินใจเองทุกอย่าง เพราะถือว่าผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานระดับสูงสามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 4 (M4) คือ ความพร้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีทั้งความสามารถและเต็มใจหรือมั่นใจในการรับผิดชอบการทำงาน

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

4. Fiedler's Contingency Model of Leadership Effectiveness

Fiedler กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ส่วน คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม บุคลิกภาพของผู้นำ มีส่วนสำคัญ ที่จะทำให้กลุ่มยอมรับ
2. โครงสร้างของงาน งานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างของงานอำนาจของผู้นำ จะลดลง แต่ถ้างานใดต้องใช้ความคิด การวางแผน ผู้นำจะมีอำนาจมากขึ้น
3. อำนาจของผู้นำ ผู้นำที่ดีที่สุด คือ ผู้ที่เห็นงานสำคัญที่สุด แต่ถ้าผู้นำที่จะทำเช่นนี้ได้ ผู้นำต้องมีอำนาจและอิทธิพลมาก แต่ถ้าผู้นำมีอิทธิพลหรืออำนาจไม่มากพอจะกลายเป็นผู้นำที่เห็นความสำคัญของสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำและผู้ตามมากกว่าเห็นความสำคัญของงาน

สรุปทฤษฎีของ Fiedler ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ถ้าสัมพันธ์ภาพของผู้นำและผู้ตามดี และมีโครงสร้างของงานชัดเจน ผู้นำจะสามารถควบคุมสถานการณ์ขององค์กรได้¹⁹

2.3.3 ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theories)

จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ดังนั้นวิธีที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง เบิร์นส์ (Burns) เสนอความเห็นว่าการแสดงความเป็นผู้นำยังเป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้ เพราะบุคคลไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องกระบวนการของความเป็นผู้นำ เบิร์นส์ อธิบายความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นผู้นำว่า ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างความเป็นผู้นำกับอำนาจที่มีส่วนสัมพันธ์กับผู้นำและผู้ตาม อำนาจจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำจัดการบริหารทรัพยากร โดยเข้าไปมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ตามเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนหวังไว้ ความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อการบริหารจัดการทำให้เกิดแรงจูงใจ และนำมาซึ่งความพึงพอใจต่อผู้ตาม ความเป็นผู้นำถือว่าเป็นรูปแบบพิเศษของการใช้อำนาจ (Special form of power)

เบิร์นส์ (Burns) ได้เสนอทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) เดิม เบิร์นส์ เชื่อว่า ผู้บริหารควรมีลักษณะความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) โดยอธิบายว่าเป็นวิธีการที่ผู้บริหารจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติตามที่คาดหวังไว้ ด้วยการระบุข้อกำหนดงานอย่างชัดเจน และให้รางวัล เพื่อการแลกเปลี่ยนกับความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายของผู้ตาม การแลกเปลี่ยนนี้จะช่วยให้สมาชิกพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของงาน ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายจะมีประสิทธิภาพสูงภายใต้สภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างคงที่ ผู้บริหาร

¹⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

จะใช้ความเป็นผู้นำแบบนี้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง ที่ค่อนข้างสั้น แต่เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ปัจจุบันแต่ละองค์การมีการแข่งขันมากขึ้น เบิร์นส์ จึงได้เสนอวิธีการของความเป็นผู้นำแบบใหม่ที่สามารถจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ เรียกว่า ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) การที่ผู้นำและผู้ตามช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อยกระดับขวัญและแรงจูงใจของแต่ละฝ่ายให้สูงขึ้น แนวคิดใหม่ของ เบิร์นส์ เชื่อว่า ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายกับความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป เป็นรูปแบบที่แยกจากกันโดยเด็ดขาด และการแสดงความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำในเชิงปฏิรูป

เบิร์นส์ สรุปลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ ได้แก่²⁰

1. ผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ผู้นำที่ติดต่อกับผู้ตามโดยการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และสิ่งแลกเปลี่ยนนั้นต่อมากลายเป็นประโยชน์ร่วมกัน ลักษณะนี้พบได้ในองค์กรทั่วไป เช่น ทำงานดีก็ได้เลื่อนขั้น ทำงานก็จะได้ค่าจ้างแรงงาน และในการเลือกตั้ง ผู้แทนราษฎรมีข้อแลกเปลี่ยนกับชุมชน เช่น ถ้าตนได้รับการเลือกตั้งจะสร้างถนนให้ เป็นต้น

2. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำที่ตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม พยายามให้ผู้ตามได้รับการตอบสนองสูงกว่าความต้องการของผู้ตาม เน้นการพัฒนาผู้ตาม กระตุ้นและยกย่องซึ่งกันและกันจนเปลี่ยนผู้ตามเป็นผู้นำ และมีการเปลี่ยนต่อกันไป เรียกว่า Domino effect ต่อไปผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำจริยธรรม ตัวอย่างผู้นำลักษณะนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน

3. ผู้นำจริยธรรม (Moral Leadership) ผู้นำที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม ซึ่งผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับผู้ตามในด้านความต้องการ (Needs) ความปรารถนา (Aspirations) ค่านิยม (Values) และควมยึดจริยธรรมสูงสุด คือ ความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคม ผู้นำลักษณะนี้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม ตัวอย่างผู้นำจริยธรรมที่สำคัญ คือ พระบาทสมเด็จพระ

²⁰Burns Burns, อังถึงโน อังโน, ศิริพร พูนชัย, พ.ท.หญิง, ผู้นำและภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหาร, เอกสารประกอบการสอนวิชา พ.402 การบริหารการพยาบาล, สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 38 ปีการศึกษา 2547, (กรุงเทพมหานคร : กองการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก, 2547), อ้างแล้ว, หน้า 14.

พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ท่านทรงเป็นนักวางแผนและมองการณ์ไกล นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงการอีสานเขียว โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง โครงการแก้มลิง เป็นต้น

ปี ค.ศ. 1985 แบสส์ (Bass) พบว่า แนวคิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำของเขาขัดแย้งกับแนวคิดของเบิร์นส์ ซึ่ง แบสส์ พบว่า พฤติกรรมของผู้นำในการนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ได้ผลดียิ่งขึ้นหรือให้ได้ผลเกินความคาดหวัง ผู้นำจะต้องแสดงความเป็นผู้นำทั้ง 2 ลักษณะร่วมกัน คือ ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย และความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป โดยทิศทางการแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำจะออกมาในสัดส่วนของความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูปหรือเชิงเป้าหมายมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ

1. สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในสังคม วัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น
2. สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ งาน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและวัฒนธรรมองค์กร
3. คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำเอง ได้แก่ บุคลิกภาพ ความสามารถเฉพาะบุคคล และความสนใจของแต่ละบุคคล

2.3.4 ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership)

ตามแนวคิดของ แบสส์ หมายถึง การที่ผู้นำให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้ตามเพื่อให้เกิดขวัญและแรงใจในระดับที่สูงขึ้น ผู้นำสามารถทำให้ผู้ตามเกิดแรงคล้อยใจในการทำงาน และพยายามที่จะทำงานให้ได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ ซึ่งความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป ประกอบด้วย

1. บุคลิกภาพที่น่านับถือ (Charisma)
2. การยอมรับความแตกต่างของบุคคล (Individualized consideration)
3. การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectual stimulation)

2.3.5 ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership)

การที่ผู้นำชี้แนะหรือจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนด โดยระบุนความชัดเจนด้านบทบาท โครงสร้างงานและสิ่งที่ต้องการจากงานซึ่งจะแลกเปลี่ยนกันด้วยสิ่งตอบแทนที่ผู้ตามต้องการเพื่อเป็นแรงผลักดันให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่คาดหมายไว้ แบสส์ได้เสนอแนวทาง 2 ประการ ในการแสดงความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย

1. การให้รางวัลตามสถานการณ์ (contingent reward)
2. การจัดการโดยยึดกฎระเบียบ (management by exception)

การแยกผู้นำเชิงปฏิรูป และผู้นำเชิงเป้าหมาย แยกที่ความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดสติปัญญา รู้จักคิดแก้ปัญหาเก่าในแนวทางใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลในการ

ทำงาน เพราะผู้นำเชิงปฏิรูปจะไม่ยินดีกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและพยายามที่จะหาวิถีทางใหม่ในการทำงาน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จมากที่สุดเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้เขาทำได้ ในขณะที่ผู้นำเชิงเป้าหมายยังคงให้ความสำคัญอยู่กับการคงสภาพของระบบการทำงานในปัจจุบันต่อไป เพื่อให้งานสำเร็จไปแบบวันต่อวัน มั่นคง และไม่เสี่ยง

กวี วงศ์พุด ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ²¹

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทาง ก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกรทางด้วย
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่มซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่าง คือ สามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด
5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

บุญทัน ดอกไธสง ได้สรุปเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง²²

1. ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ
2. เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ
3. ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

²¹ กวี วงศ์พุด, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, 2542), หน้า 14-15.

²² บุญทัน ดอกไธสง, จิตวิทยาผู้นำและมนุษยสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2535), หน้า 266.

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อำนาจในการจูงใจ หรือบุคคลที่ใช้ความสามารถในการจูงใจและอิทธิพลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ที่เป็นได้บังคับบัญชา ที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.3.6 บทบาท และหน้าที่ของผู้นำ (Leadership Roles)

ผู้นำมีบทบาทและหน้าที่หลายอย่าง ผู้นำในกลุ่มคนที่ชอบเผด็จการอาจมีหน้าที่อย่างหนึ่ง แต่ผู้นำในกลุ่มคนที่ชอบประชาธิปไตยอาจมีบทบาทและหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตามบทบาทและหน้าที่ที่ทั่วไปของผู้นำทุกคน ในกลุ่มคนทุกชนิด มีตรงกันอยู่บ้าง จึงขอสรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นำโดยทั่วไป เพื่อเป็นแนวความคิดสำหรับผู้บริหารการศึกษา 14 อย่างคือ

1. ผู้นำในฐานะผู้บริหาร (The Leader as Executive) บทบาทที่เห็นได้ชัดที่สุดของผู้นำก็คือบทบาทในฐานะผู้บริหารซึ่งประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในองค์กรหรือในฐานะผู้ประสานงานภายในกลุ่มที่ตนเป็นผู้บริหาร ผู้นำประเภทนี้คอยช่วยให้งานของบุคลากรทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้นำจะเป็นผู้คุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และรับผิดชอบคอยดูแลนโยบายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

2. ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (The Leader as Planner) โดยปกติผู้นำมักทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด เป็นการตัดสินใจว่าบุคลากรในหมู่ของตนควรใช้วิธีการอย่างไร และใช้อะไรมาประกอบบ้างเพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการ ผู้นำมักทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลด้วยว่าแผนที่วางไว้นั้นมีการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้นำมักจะเป็นผู้เดียวที่ทราบแผนทั้งหมดโดยต้องแท้ คนอื่นในกลุ่มมักรู้เรื่องเฉพาะส่วนที่ตนได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบ แต่รู้ไม่หมดทั้งแผน

3. ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย (The Leader as Policy Maker) งานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้นำ คือ การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหมู่คณะ และการวางนโยบาย ส่วนมากนโยบายมาจากที่ 3 แห่ง คือ มาจากเบื้องบนหรือเจ้านายที่มีตำแหน่งสูง มาจากเบื้องล่าง คือ ได้มาจากคำแนะนำ หรือมติของบุคลากรได้บังคับบัญชา มาจากผู้นำของหมู่คณะนั้นๆ ไม่ว่าจะนโยบายจะมาจากแหล่งใด ผู้นำมีอำนาจโดยเสรีที่จะกำหนดหรือเลือกด้วยตนเอง

4. ผู้นำในฐานะผู้ชำนาญการ (The Leader as Expert) ผู้นำมีส่วนมากหวังพึ่งผู้นำจะทำหน้าที่คล้ายกับผู้ชำนาญการในสาขาวิชาชั้นนั้นๆ แต่ผู้นำจะรู้เรื่องต่างๆ ในด้านเทคนิคไปเสียหมดทุกอย่างไม่ได้ ผู้นำในองค์กรนอกแบบหรือองค์กร

สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้นำ หมายถึง ผู้ประสานงานและมีความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ของผู้นำที่ได้รับแต่งตั้งหรือเลือกตั้งจากมวลชนให้เป็นผู้มีอำนาจและสิทธิในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือเลือกวิธีการดำเนินงานหรือกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ บทบาทของผู้นำ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

2.4.1 ความหมายของความรู้

ตัวบทในพจนานุกรมของ The Webster ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า²³ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นหาหรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคลซึ่งได้จากการสังเกตประสบการณ์หรือจากการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา

กิริติ บุญเจือ ให้ความหมาย ความรู้ไว้ว่า หมายถึงความรู้ทางสายตาหรือด้วยตาเพียงอย่างเดียว ส่วนความเข้าใจหมายถึงความรู้ลึกซึ่งสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาการต่างๆ²⁴

ทิสนา เขมมณีและคณะ กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ว่า เป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลต้องดำเนินการเองให้ผู้อื่นมาทำแทนไม่ได้ เพราะการสร้างความหมายเป็นกระบวนการเฉพาะแต่การรับสิ่งเร้าหรือข้อมูลมาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการปรับสภาวะที่ไม่สมดุลให้เกิดเป็นสภาวะที่สมดุล บุคคลจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากผู้อื่นในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและมุมมองในแง่ต่างๆ ดังนั้นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงเป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เพื่อช่วยตรวจสอบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลว่า การเรียนรู้นั้นเป็นที่ยอมรับมีความถูกต้องน่าเชื่อถือใน

²³The Webster, **The rediscovery of the marketing concept**, อังอิง, ธนพน สมักรการ. ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังเข้าร่วมโครงการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ: ศึกษากรณีผู้เข้าอบรมพลังกายทิพย์เพื่อสุขภาพ กรมขนส่งทางอากาศ กองบัญชาการสนับสนุนทางอากาศ, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), 2550, หน้า 12.

²⁴กิริติ บุญเจือ, อังอิงในธนพล สมักรการ, ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังเข้าร่วมโครงการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ: ศึกษากรณีผู้เข้าอบรมพลังกายทิพย์เพื่อสุขภาพ กรมขนส่งทางอากาศ กองบัญชาการสนับสนุนทางอากาศ, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), 2550, หน้า 11-14.

มุมมองของผู้อื่นอย่างไรและช่วยให้บุคคลได้ข้อมูลในการสร้างความหมายของสิ่งที่เรียนรู้มากขึ้น กล่าวได้ว่า กระบวนการเรียนรู้นอกจากจะเป็นกระบวนการทางสติปัญญาแล้วยังเป็นกระบวนการทางสังคมและเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับจิตใจและความรู้สึกของบุคคลอีกด้วย²⁵

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้กล่าวถึงความรู้อีกว่า ความรู้ เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้โดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็นได้ยั้งก็เกิดการจำได้ ความรู้ในขั้นนี้ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา มาตรฐาน การจำได้หรือระลึกได้นี้ไม่ได้ใช้กระบวนการของการใช้ความคิดที่ซับซ้อนหรืออาจกล่าวได้ว่าไม่ได้ใช้ความสามารถของสมองมากนัก ซึ่งเป็นระดับพฤติกรรมขั้นต้น²⁶

วิมลลักษณ์ ชูชาติ ได้กล่าว ถึงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแบ่งตามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น 2 แบบ คือความสัมพันธ์แนวราบซึ่งเกิดขึ้นจากชาวบ้านและชุมชนในฐานะเท่าเทียมกันเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ต่างจากการศึกษาที่จัดอยู่ในสถาบันการศึกษาทั่วไปที่เน้นความสัมพันธ์แนวตั้งซึ่งแสดงถึงความไม่เท่าเทียมกัน โดยการเรียนรู้ที่ชุมชนและชาวบ้านเป็นผู้สร้างจะประกอบไปด้วยกระบวนการดังนี้

1. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาทั้งของตนเอง ชุมชน เชื่อมโยงเข้าสู่สังคมไทยตลอดสังคมโลก
2. การแสวงหาทางออกที่เหมาะสมกับตนเองและชุมชนโดยวิธีการต่างๆ เช่น การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ
3. การสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นผลต่อตนเองและชุมชน ในแง่ของชุมชนกิจกรรมที่ทำขึ้นนี้อาจเรียกว่ากิจกรรมเครือข่าย เพราะเป็นตัวชักจูงเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน
4. การประเมินผลกิจกรรม และนำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงกระบวนการ²⁷

²⁵ทิสนา เขมมณีและคณะ, กระบวนการเรียนรู้: ความหมายแนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542), หน้า 12-13.

²⁶ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2526), หน้า 3.

²⁷วิมลลักษณ์ ชูชาติ, การนำรูปแบบของกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2540, บทคัดย่อ.

ทิตยา สุวรรณชฎ ได้กล่าวถึงความเข้าใจว่า เป็นขั้นตอนที่ถัดมาจากการเกิดความรู้ รวมถึงความหมายในระดับของการทำความเข้าใจ จึงเกี่ยวกับการตีความ การแปลความหมายและการคาดคะเนด้วย โดยขั้นตอนนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมากทำให้พฤติกรรมของความรู้และความเข้าใจเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันได้ยากเพราะมันจะเกิดควบคู่กันไป สรุปได้ว่าความรู้เป็นขั้นตอนของพฤติกรรมที่เน้นความจำ โดยเป็นขั้นแรกของการเรียนรู้และการรับรู้โดยอาศัยการอ่าน การฟัง การจดจำ และการระลึกได้ ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากนัก ส่วนความเข้าใจเป็นขั้นถัดมาจากรู้ โดยเมื่อมีความรู้แล้วแปลความและการสรุปความ ซึ่งโดยปกติแล้วความรู้และความเข้าใจจะเป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องกันและเป็นขั้นตอนแรกของการเกิดทัศนคติ²⁸

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ให้ความหมายของ ความเข้าใจว่า เป็นขั้นต่อมาจากรู้ขั้นตอนนี้จะต้องใช้ความสามารถทางสมองและทักษะที่สูงขึ้น จนถึงระดับของการสื่อความหมาย ซึ่งมักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับทราบข่าวสารต่างๆ แล้ว ความเข้าใจนี้เองอาจจะแสดงออกในรูปของทักษะหรือความสามารถในด้านการแปล หมายความว่า ความสามารถเขียนบรรยายเกี่ยวกับข่าวสารนั้นๆ โดยใช้คำพูดของตนเอง ซึ่งออกมาในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิมหรือออกมาในภาษาอื่นแต่ความหมายก็ยังคงเหมือนเดิม การให้ความหมาย หมายถึง การให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ หรือข่าวสารต่างๆ ซึ่งออกมาในรูปความคิดเป็นข้อสรุปตามที่บุคคลนั้นเข้าใจ การคาดคะเนหมายถึงความสามารถในการตั้งความหมายหรือคาดหวังว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ซึ่งความหมายนี้จะเกิดขึ้นซึ่งความหมายนี้จะเกิดขึ้นจากความเข้าใจสภาพการณ์และแนวโน้มที่อธิบายในข่าวสารนั้นๆ²⁹

อนันต์ ศรีโสภณ ได้ให้ความหมาย ของความรู้และความเข้าใจว่า ความรู้ หมายถึง ความจำเป็นในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน เป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และรายละเอียดต่างๆ ที่ได้รับการศึกษา ค้นคว้า สังเกต รวบรวมเป็นความจำเก็บไว้และแสดงออกมาโดยการจำ ได้ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ ความเข้าใจ หมายถึง การเข้าใจความหมายของสิ่งนั้นประกอบด้วยการแปลจากแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่งโดยรักษาไว้อย่างถูกต้อง การตีความหมาย อธิบายหรือเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ให้เข้าใจง่าย การขยายความของข้อมูลที่มีอยู่ใกล้ๆ ไปจากเดิม³⁰

²⁸ทิตยา สุวรรณชฎ, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล, (กรุงเทพมหานคร : ไทยพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2541), หน้า 1-2.

²⁹ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ: การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. อ่างแก้ว, หน้า 16.

³⁰อนันต์ ศรีโสภณ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.2522), หน้า 11-15.

อุทุมพร ทองอุไทย ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า หมายถึงพฤติกรรมและสภาพการต่างๆ ที่เน้นการจำ ไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือการระลึกได้ก็ตาม เป็นสภาพที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมสาระต่างๆ เหล่านั้นจนกระทั่งพัฒนาไปสู่พื้นที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น สำหรับความเข้าใจ หมายถึง ขั้นตอนสำคัญของการสื่อความหมายโดยอาศัยความสามารถทางสมองและทักษะ ซึ่งอาจกระทำได้โดยใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือสัญลักษณ์ต่างๆ โดยทำความเข้าใจกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งประกอบด้วยการแปล การตีความและการสรุป³¹

2.4.2 ทฤษฎีการยอมรับ

Rogers and Shoumarker กล่าวถึง³² กระบวนการยอมรับ (adoption process) ว่าเป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคล ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเริ่มรู้หรือได้ยินเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้วไปสิ้นสุดลงด้วยการตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติ กระบวนการนี้มีลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้และการตัดสินใจ (learning and decision making) โดยได้แบ่งกระบวนการยอมรับออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มรู้หรือรับรู้ (awareness) เป็นขั้นแรกที่บุคคลเริ่มรู้เกี่ยวกับเรื่องใหม่หรือความคิดใหม่ แต่ขาดรายละเอียด การรับรู้อาจเกิดขึ้นโดยบังเอิญด้วยการพบเห็นด้วยตนเองหรือโดยการเผยแพร่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือเอกชน

ขั้นที่ 2 ขั้นรู้ความสนใจ (interest) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มมีความสนใจในแนวความคิดใหม่จึงพยายามไต่หาความรู้ในรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อพิจารณาแยกแยะความเป็นไปได้ประโยชน์ และความเหมาะสม

ขั้นที่ 3 ขั้นไตร่ตรอง (evaluation) เป็นขั้นที่บุคคลศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้วคิดเปรียบเทียบกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันว่า ถ้ารับเอาแนวความคิดใหม่มาปฏิบัติจะเกิดผลดีหรือไม่ดีอย่างไรบ้าง ในขณะนี้และในอนาคต ควรหรือไม่ที่จะทดลองดูก่อน หากรู้สึกว่ามีผลดีมากกว่าจะตัดสินใจทดลองดูเพื่อให้เกิดความแน่ใจก่อนที่จะรับไปปฏิบัติจริงๆ

ขั้นที่ 4 ขั้นทดลองทำ (trial) เป็นขั้นที่บุคคลทดลองทำตามแนวความคิดใหม่โดยทำการทดลองแต่เพียงเล็กน้อย เพื่อดูว่าจะเข้ากันหรือไม่กับสภาพการณ์ในปัจจุบันของตนและผลจะออกมาตามที่คาดคิดไว้หรือไม่ ในขั้นนี้บุคคลจะแสวงหาข่าวสารที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับ

³¹อุทุมพร ทองอุไทย, แนวคิดเกี่ยวกับความรู้, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น 2533), หน้า 83-85.

³²Rogers and Shoumarker, อังไฉ, บุญธรรม จิตต์อนันต์, การวิจัยทางสังคมศาสตร์, (พิมพ์ครั้งที่ 2), (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540), หน้า 212-213.

แนวความคิดใหม่นั้นซึ่งผลจากการทดลองจะมีความสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจ ที่จะปฏิเสธหรือยอมรับต่อไป

ขั้นที่ 5 ขึ้นนำไปปฏิบัติหรือขั้นยอมรับ (adoption) เป็นขั้นที่บุคคลตัดสินใจรับคำแนะนำความคิดใหม่ไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ หลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติดูและทราบผลเป็นที่พอใจแล้ว

2.4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย กล่าวถึง³³ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีหรือ การปฏิบัติทางการกระจายอำนาจว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขหรือสถานการณ์โดยทั่วไป อันประกอบด้วย

1.1 สภาพทางเศรษฐกิจ มีผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน ประชาชนหรือบุคคลที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต จะมีแนวโน้มยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ง่ายกว่า และเร็วกว่าผู้ที่มิใช่ปัจจัยการผลิตน้อยกว่า เช่น ประชาชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ย่อมจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า และเร็วประชาชนที่อยู่นอกพื้นที่ที่มีปัจจัยเหล่านี้น้อยกว่า

1.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตราการยอมรับเร็วหรือช้า เช่น บุคคลที่อยู่ในชุมชนที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าๆ อย่างเคร่งครัดมากกว่า มีลักษณะการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเห็นเด่นชัดกว่า มีค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับกิจกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่า มีผลทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ช้าลงและน้อยลงด้วย

1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงคือ ท้องที่ใดมีสภาพภูมิศาสตร์ที่สามารถติดต่อกับท้องที่อื่น ๆ โดยเฉพาะท้องที่เจริญทางด้านเทคโนโลยีได้มากกว่า ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมที่สะดวก หรือมีทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิตมากกว่า จะมีผลทำให้เกิดแนวโน้มของการยอมรับมากกว่าและเร็วกว่า

2.4.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง

1. บุคคลเป้าหมาย (target person) หรือผู้รับการเปลี่ยนแปลง (client) พื้นฐานของเกษตรกรเองเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคนิคหรือวิทยาการใหม่ ได้แก่

1. พื้นฐานทางสังคม จากการวิจัย พบว่า

1.1 เพศหญิงยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าเพศชาย

1.2 ผู้มีระดับการศึกษาและประสบการณ์สูงกว่าจะยอมรับเร็วกว่าผู้มีการศึกษาและ ประสบการณ์ต่ำกว่า

³³ดิเรก ฤกษ์ห่วย, การส่งเสริมการเกษตร: หลักการและวิธีการ, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2542), หน้า 57-62.

1.3 ผู้ที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ หรือผู้นำมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าและมีความถี่ในการรับฟังข่าวสารมากกว่า หรือมีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนบ้านในเรื่องการประกอบอาชีพมากกว่า จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่รวดเร็วกว่าและมากกว่าบุคคลที่อยู่ในอายุวัยรุ่นหรืออายุน้อย ยอมรับเร็วที่สุด และช้าลงไปตามลำดับเมื่ออายุมากขึ้น

2. พื้นฐานทางเศรษฐกิจ จากการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีลักษณะต่อไปนี้หรือมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่า จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่าและปริมาณที่มากกว่าได้แก่

- 2.1 การถือครองความเป็นเจ้าของสถานที่มากกว่า
- 2.2 การประกอบอาชีพในลักษณะที่เป็นการค้ามากกว่า
- 2.3 การมีรายได้มากกว่า
- 2.4 การมีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า
- 2.5 การมีเครื่องมือที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า
- 2.6 การมีโอกาสได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่มากกว่า

สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่าและมากกว่า

3. พื้นฐานการติดต่อสื่อสารที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ ประสิทธิภาพในการรับฟังข่าวสารได้แก่ การอ่าน การฟัง รวมทั้งความคิดที่มีเหตุผล ในขณะที่เดียวกันยังมีความสามารถในการพูด การเขียนด้วย สิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างตัวเองและเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

4. พื้นฐานเรื่องอื่นๆ เช่น

4.1 เกษตรกรมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) มีความพร้อมทางจิตใจ และ/หรือมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากกว่า และ/หรือมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ/หรือมีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลง

4.2 มีความสนใจปัญหาและความต้องการของตนเองและกิจกรรมของเพื่อนบ้าน

4.3 มีความสามารถในการจัดการการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเป็นภารกิจที่ชุมชนจะต้องดำเนินการที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมีมากกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่า และรวดเร็วกว่าตามลำดับ

2.2 ปัจจัยเนื่องมาจากนวัตกรรม (innovations) หรือเทคโนโลยีที่จะนำไปเปลี่ยนแปลงเองได้แก่

1. ต้นทุนและกำไร (cost & profit) ถ้าเทคโนโลยีใดลงทุนน้อยที่สุด กำไรมากที่สุด การยอมรับก็สูงกว่า เร็วกว่า กำไรนั้นนอกจากจะหมายถึงเงินที่ได้รับ ยังรวมถึงกำไรที่เกิดจากการใช้ประโยชน์และความมีหน้ามีตา (utility & prestige) ด้วย

2. ความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน (similar & fit) ซึ่งความสอดคล้องเหมาะสมนี้ เป็นเรื่องของการที่ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของคนในชุมชนนอกจากนี้ยังเป็นเรื่องของความสอดคล้องและความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วย

3. สามารถนำไปปฏิบัติได้และเข้าใจง่าย (practical & understood) คือ ต้องไม่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนและไม่มีกฎเกณฑ์ที่ยุ่งยากเกินไป

4. สามารถเห็นว่าปฏิบัติได้ผลมาแล้ว (visibility) คือ ถ้าเห็นว่าเกิดผลดีมาก่อนแล้ว จะปฏิบัติตามหรือยอมรับได้ง่ายและเร็วกว่า

5. สามารถแบ่งแยกขั้นตอนหรือแยกเป็นเรื่องๆ ได้ (divisibility)

6. ใช้เวลาน้อยหรือประหยัดเวลา (time – saving)

7. เป็นการตัดสินใจของกลุ่ม (group decision) เพราะกลุ่มมีอิทธิพลในการที่จะวางกฎเกณฑ์บางอย่างที่สมาชิกต้องปฏิบัติตามลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจทั้งหมดนี้ ถ้ามีครบมากที่สุด การยอมรับการกระจายอำนาจให้ชุมชน จะรับได้เร็วกว่าและปริมาณมากกว่า และการที่นวัตกรรมที่นำมาให้เกิดความเปลี่ยนแปลง จะสามารถแพร่กระจาย (diffusion) ไปรวดเร็วแค่ไหน มีข้อที่ควร พิจารณานำมาเกี่ยวข้อง คือ

1. การกระจายอำนาจนั้น เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วเกิดผลประโยชน์ทางด้านใดหรือไม่ เช่น การเพิ่มรายได้ หรือผลประโยชน์อื่นเล็กน้อยเพียงใด ถ้ามากก็แพร่กระจายเร็ว

2. ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นให้ผลตอบแทนหลังจากการปฏิบัติแล้ว ถ้าให้ผลตอบแทนในระยะสั้น เทคโนโลยีนั้นก็แพร่กระจายไปเร็ว

3. การคมนาคม เช่น ถนนหนทาง ขอบข่ายการติดต่อสื่อสารกว้างขวางแพร่หลาย ถ้ามากจะกระจายได้เร็ว

4. ลักษณะของความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนหนึ่งๆ ถ้าไม่มีความขัดแย้งกับสภาพทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนส่วนใหญ่ เทคโนโลยีนั้นจะแพร่กระจายได้เร็ว

5. วัตถุประสงค์ในการกระจายอำนาจ เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการภายในชุมชนตนเอง เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของประชาชนเจ้าของพื้นที่เอง

6. มีการสนับสนุนงบประมาณจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงาน องค์กรภาครัฐ ให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ ก็จะมี ถ้ามีมากการแพร่กระจายเทคโนโลยีก็มีมากกว่า

ดิเรก ฤกษ์หรัาย สรุปว่า การที่ประชาชนไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี อาจเป็น เพราะสาเหตุดังนี้

1. การละเลยไม่เอาใจใส่ (ignorance) คือ ไม่รู้ว่าอะไรที่จะสามารถทำได้ในเรื่องใหม่ๆ เพราะรู้แต่ของเก่าๆ

2. ขาดความสามารถที่จะประกอบการ (inability) คือ รู้ว่าจะทำอะไร แต่ไม่มีเงินหรือเหตุผล อื่นๆ

3. ขาดความตั้งใจ (unwillingness) คือ รู้ว่าจะทำอะไร และมีความพร้อมสามารถทำได้ แต่เขาไม่ต้องการที่จะทำ

ตามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การยอมรับ ขึ้นอยู่กับ เงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ที่เป็น กระบวนการทางจิตใจของบุคคล ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเริ่มรู้หรือได้ยินเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้ว ไปสิ้นสุดลงด้วยการตัดสินใจยอมรับไปปฏิบัติ³⁴

2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.5.1 ความสำคัญและความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสาร สองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือ หลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการ เสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วยการให้ความหมายคำจำกัดความการมี ส่วนร่วมมีมากมายหลายทัศนะ มีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบในบริบทของลักษณะงาน ในแง่มุมมองประเด็นต่างๆ แต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในแง่ของการพัฒนา การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับ ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัคร เข้ามามีบทบาทใน

³⁴ ดิเรก ฤกษ์หรัาย, การส่งเสริมการเกษตร : หลักการและวิธีการ, อ่างแล้ว, หน้า 65-66.

การดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายๆ เรื่อง แล้วแต่กรณี³⁵ ยูวัฒน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายว่า³⁶ เป็นกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันเป็นผลกระทบมาถึงตน ส่วนความหมายด้านการดำเนินงานโครงการ การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับ เหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ³⁷ โดยให้ผู้เข้าร่วมได้ใช้ ความคิดความรู้ ความสามารถ แรงงาน สนับสนุนหรือจัดการทรัพยากร เช่นเงินทุน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา ปรัชญา เวสารัชช, ให้ความหมายในด้านการจัดการหมายถึง³⁸ การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถ จะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม ในประเด็นการตัดสินใจหมายถึงเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจ ในทุกระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และ โดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ ในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการของ ราชการเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะประชาชนคือผู้รับผลประโยชน์ การให้ประชาชนเข้ารับผิดชอบใน กิจกรรมแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าร่วมปฏิบัติงานตาม โครงการต่างๆ จะทำให้เกิดความพึงพอใจของ ประชาชน ลดความขัดแย้งที่จะมีต่อโครงการพัฒนาต่างๆ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นสิ่งจำ เป็นอย่างยิ่งซึ่งได้ให้เหตุผลเนื่องจากว่า³⁹

³⁵ไพรัตน์ เตชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การ พัฒนาในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: โสภณการพิมพ์, 2527), หน้า 6-20.

³⁶ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526), หน้า 25.

³⁷นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์ โสภณการพิมพ์, 2527), หน้า 181-185.

³⁸ปรัชญา เวสารัชช, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 5.

³⁹ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้าง หุ่นส่วนจำกัดไทยอนุเคราะห์ไทย, 2534), หน้า 67-69.

1. ในแง่สำนึกของความเป็นเจ้าของ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งมุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชน เพื่อให้ช่วยตนเองได้ ฉะนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนับเป็นก้าวแรกของการพัฒนา เพื่อการพึ่งตนเองในที่สุด

2. ในแง่ทรัพยากรสนับสนุน การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ผู้เข้าร่วมต้องให้ความพยายาม ความตั้งใจ และเสียสละทรัพยากร เช่น กำลังกาย กำลังปัญญา ความคิด กำลังทรัพย์และเวลา

3. ในแง่ของการแก้ปัญหาและสนองความต้องการของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง และพิจารณาหาทางตอบสนองความต้องการของตนเองได้ดีกว่า

4. เป็นการเปิดโอกาสฝึกฝนความสามารถและเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมในการทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของชุมชน ความสามารถเหล่านี้ ได้แก่ การทำงานเป็นกลุ่ม การจัดการการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและการสร้างสามัคคี ซึ่งจะช่วยให้เป็นสายใยผูกพันชีวิตของสมาชิกในชุมชนดังนั้น สารสำคัญของ การมีส่วนร่วมของประชาชนสรุปได้ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจของประชาชน และประชาชนจะต้องขึ้นอยู่กับความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ต้องมีความสามารถและต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วมในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมถึงในลักษณะที่สามารถวัดได้ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่สามารถวัดได้ โดยอาศัยมิติ 3 มิติด้วยกัน คือ

1. วิธีทางการมีส่วนร่วม หมายถึง ประเภทของกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้มีส่วนร่วมกระทำได้กระทำลงไปเช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การวิ่งเต้น(lobbying) และการปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงการ

2. ความหนักเบาของการมีส่วนร่วม หมายถึง การหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าใครบ้างเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้นบ่อยครั้งแค่ไหน

3. คุณภาพของการมีส่วนร่วม หมายถึง การแสวงหาคำตอบต่อคำถามอย่างน้อยที่สุด 2 ประการด้วยกันคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น ทำให้บังเกิดผลอะไรบ้างและเข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าวจริงหรือไม่

อรรถัย กักผล ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันคือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับ โครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย⁴⁰

จากศึกษาคำจำกัดความและแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้างหมายถึง การทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม ให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มด้วย

2.5.2 แนวคิดลักษณะการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกตามลักษณะงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินการได้หลายลักษณะทั้งในด้านบริหารจัดการ ด้านทางการเมือง การพัฒนาชุมชน รวมถึงด้านบริบทของการมีส่วนร่วม ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายประการ ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการชุมชนตามแนวคิดของ

ลี เจแคร์รี (Lee J. Carry) สามารถแบ่งเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ คือ⁴¹

1. เป็นสมาชิก (Membership) : คณะกรรมการชุมชน สมาชิกองค์กรชุมชน
2. เป็นผู้เข้าร่วมประชุม (Attendance at Meeting) : การปฏิบัติของโครงการฯ
3. เป็นผู้ออกเงิน (Financial Contribution) : ผู้สนับสนุนทางการเงินและอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน
4. เป็นกรรมการ (Membership on Committees) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ

⁴⁰อรรถัย กักผล และคณะ, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (PublicParticipation)**. (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 22.

⁴¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

5. เป็นประธานหรือผู้นำ (Position of Leadership) ในกิจกรรมต่างๆของโครงการ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง

ชินรัตน์ สมสืบ แบ่งกรณีการมีส่วนร่วมเป็น 3 ประเภท คือ⁴²

1. การมีส่วนร่วมในระดับแนวนอน (Horizontal forms of participation) เป็นการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิมที่กำหนดโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือพฤติกรรมทางการเมืองเช่น การเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง กิจกรรมกลุ่มผลประโยชน์ การแนะนำชักชวน การมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ

2. การมีส่วนร่วมในแนวตั้ง (Vertical forms of participation) เกิดในช่วงต่อจากแบบที่ 1 การมีส่วนร่วมในแนวตั้งเป็นการที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ กับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่เพื่อได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน

3. การมีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation in administrative process) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งแนวนอนและแนวตั้ง อาจเป็นการแบบของกิจกรรมที่กลุ่มผลประโยชน์กำหนด การตัดสินใจในการบริหารหรือแลกเปลี่ยน แต่มีการเข้าไปร่วมมากกว่า 2 แบบข้างต้น เช่นการตัดสินใจยอมรับเทคโนโลยี การวางแผนทำกิจกรรมมุ่งหลังคาบ้านร่วมกัน การวางแผนการตลาด การเข้าร่วมรับการฝึกอบรม ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนมีดังนี้⁴³

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผน โยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข ปัญหา ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

⁴²ชินรัตน์ สมสืบ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2539), หน้า 20.

⁴³ไพรัตน์ เตชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนานในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : โสภการพิมพ์, 2527), หน้า 6-21.

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน รพีพัฒน์ ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 5 ระดับคือ⁴⁴

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และความต้องการของชุมชน ตลอดจนเรียง ลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนาม (Organizer)
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหา และแนวทางต่างๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหา
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทาง และวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานสนาม
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้ปฏิบัติงานในสนามในขณะเดียวกัน

Cohen and Uphoff ได้เสนอแนวคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมว่ามี 3 มิติ (Dimensions) โดยมิติการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยประเด็นคำถาม ดังนี้⁴⁵

1. มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) แบ่งเป็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)
2. มีส่วนร่วมกับใครบ้าง (Whose) ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เจ้าหน้าที่ต่างชาติ(จากองค์กรที่ให้ทุน) เป็นต้น ทั้งนี้ให้พิจารณาคุณลักษณะ

⁴⁴อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สักดิ์โสภการพิมพ์, 2527), หน้า 104-111.

⁴⁵Cohen and Uphoff, อ้างใน, อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สักดิ์โสภการพิมพ์, 2527), หน้า 104-111.

ทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจของผู้เข้ามีส่วนร่วมในเรื่อง อายุ เพศ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา ระดับชั้นทางสังคม อาชีพ ระดับรายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การถือครองที่ดิน

3. มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง (How) โดยพิจารณาจาก

3.1 การมีส่วนร่วมเกิดจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง

3.2 ถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือแรงจูงใจ

3.3 โครงสร้างชุมชน

3.4 ช่องทางการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น

1. การมีส่วนร่วมโดยผ่านปัจเจกชนหรือผ่านกลุ่ม

2. การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม (ผ่านตัวแทน)

3. การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

3.5 ระยะเวลา (Duration) ความต่อเนื่องของกิจกรรม

3.6 ขอบข่าย (Scope) ความครอบคลุมของกิจกรรม

3.7 ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีลักษณะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ปรากฏ เช่น การร่วมคิด ร่วมศึกษา วางแผน ดำเนินการ ตัดสินใจ ควบคุมติดตาม ประเมินผล ร่วมลงทุนและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยผ่านช่องทางทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรง ได้แก่ การเป็นสมาชิก กรรมการ ประธานหรือผู้นำ ผู้เข้าร่วมประชุม ผู้ออกเงิน เป็นต้น ส่วนทางอ้อม ได้แก่ การเลือกตั้งผู้แทน โดยสามารถแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมในระดับแนวนอน (Horizontal forms of participation)

2. การมีส่วนร่วมในระดับแนวตั้ง (Vertical forms of participation)

3. การมีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation in administrative process) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งแนวนอนและแนวตั้ง

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกับ เทศบาลนครขอนแก่นนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของเทศบาล ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ร่วมแก้ไข รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากการพัฒนา

2.5.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามมิติระดับการมีส่วนร่วมใน 3 รูปแบบ ดังนี้⁴⁶

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่ามีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้⁴⁷

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) โดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน (inclusive organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่างๆ

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (representative organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

3. การมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (non-representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

2.5.4 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

โครงการพัฒนาใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการสาธารณะ ในกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมดำเนินงานทั้งกระบวนการ ถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้โครงการนั้นประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น ซึ่งกระบวนการมี

⁴⁶เจลิยว บุรีภักดี, ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, (นนทบุรี : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ ,2545), หน้า 115.

⁴⁷นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527), หน้า 179.

ส่วนร่วมเป็นขั้นตอนที่แสดงวิธีการและแนวทางการดำเนินงานที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ทั้งนี้มีองค์กรหน่วยงาน นักวิชาการ ได้เสนอแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ในประเด็นต่างๆหลายทัศนะแต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทั้งนี้

องค์การอนามัยโลกได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้⁴⁸

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการให้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการที่สำคัญคือต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุก็ได้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ซึ่ง เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, สอดคล้องกับ วิรัช นิภาวรรณ,⁴⁹ มีกระบวนการขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน ร่วมกันตัดสินใจ และปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

⁴⁸องค์การอนามัยโลก (1978), อ้างถึงในวิทยา ทิพย์ทอง, สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏสกลนคร), 2545 , หน้า 18.

⁴⁹วิรัช นิภาวรรณ, ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชน ข้าราชการ และผู้นำรัฐบาล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2530), หน้า 61-63.

นอกจากนี้ในแง่การพัฒนาท้องถิ่น สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต กล่าวว่า ประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นได้ 5 ลักษณะ คือ⁵⁰

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
4. การได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา
5. ประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

ตามที่นักวิชาการได้ให้แนวทางกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ในประเด็นต่างๆ สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูล สาเหตุของปัญหา การพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การดำเนินการหรือปฏิบัติงาน และสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล โดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากรได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทรัพยากรและมีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอนหรือมากขึ้นตอนให้มากที่สุด มิใช่มีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็จะช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานพัฒนาไปในทางที่ดีประสบผลสำเร็จได้ และเกิดผลดีต่อชุมชน

2.5.5 ระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาจแบ่งตามระดับปริมาณของการมีส่วนร่วมได้เป็น 3 ระดับคือ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน และการมีส่วนร่วมที่แท้จริง⁵¹

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) หรือการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนไม่มีอำนาจใดๆ ในการตัดสินใจแต่กระทำตามการตัดสินใจของผู้อื่น (Manipulation) เช่น หน่วยงานราชการ ผู้นำ เป็นต้น กิจกรรมสำคัญในการมีส่วนร่วมระดับนี้คือ การชี้แจง (Therapy) ให้เข้าใจ

⁵⁰สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต, แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเมืองท้องถิ่น, (กันยายน 2531), (อัคราเนนา), หน้า 43-44.

⁵¹Fagence, Michael, อ้างใน, อकिन ระพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์, 2527), หน้า 120.

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน (Partial Participation) หรือการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม (Tokenism Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมในส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น กิจกรรมสำคัญในระดับนี้ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน (Informing) การปรึกษาหารือกัน (Consultation) และการให้แสดงความคิดเห็น (Placation) แต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) หรือการมีส่วนร่วมที่อำนาจเป็นของประชาชน (Citizen Power) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มีความสำคัญต่อประชาชนในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนของการพัฒนา ให้อำนาจในการตัดสินใจเป็นของประชาชน ซึ่งอาจจะผ่านตัวแทน (Delegated Poser) หรือประชาชนโดยตรง (Citizen Control) อันเป็นการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด และมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนโดยระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้ง 3 ระดับ

ส่วนแนวคิดของ ริฟกิน Rifkin (1986 cited in Swayer, 1995) มองว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการนั้น มี 5 ระดับ คือ⁵²

1. ประชาชนเข้าร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ โดยเป็นผู้รับบริการและรับความรู้จากเจ้าหน้าที่
2. ประชาชนเข้าร่วมดำเนินโครงการในลักษณะแรงงาน การบริจาคสิ่งของ อำนาจการตัดสินใจเป็นของเจ้าหน้าที่
3. ประชาชนเข้าร่วมโครงการและร่วมตัดสินใจว่ากิจกรรมนั้นดำเนินอย่างไร แต่วัตถุประสงค์และการวางแผนเจ้าหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจ
4. ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมและเพิ่มบทบาทพร้อมกับเจ้าหน้าที่ ในการควบคุมและประเมินโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนโครงการ โดยประชาชนหรือตัวแทนเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทั้งหมดเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ระดับดังกล่าวจะเห็นว่า การมีส่วนร่วมจากระดับ 1 – 4 เป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่ผิวเผินเท่านั้น ปลายทางของการบริการยังเป็นการประเมินโดยเจ้าหน้าที่เหมือนเดิม ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับที่ 5 ถือว่าเป็นระดับอุดมคติที่ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจทั้งหมด เช่นเดียวกับแนวคิดของอังสตัน ซึ่งแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ 8 ระดับ ดังนี้⁵³

⁵²Rifkin , อังใน, ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ และคณะ, การปฏิรูประบบการสาธารณสุข, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2539), หน้า 39.

⁵³เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

1. ระดับการปฏิบัติหรือการจัดการ (Manipulation)
2. ระดับการดูแลรักษา (Therapy)
3. ระดับการบอกกล่าวหรือการแนะนำ (Informing)
4. ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation)
5. ระดับการปลุกปลอบใจ (Placation)
6. ระดับที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วม (Partnership)
7. การให้อำนาจเป็นตัวแทน (Delegated power)
8. การควบคุมดำเนินการโดยประชาชน (Citizen Control)

การมีส่วนร่วมทั้ง 8 ระดับที่ อังสแตน (Arnstein) กล่าวนี้ ระดับที่ 1 และ 2 เป็น ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นการวางแผนจากข้างบน (Top-down) โดยเจ้าหน้าที่รัฐ ระดับที่ 3 – 5 เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมบางส่วน ระดับที่ 6 – 8 เป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก โดยพัฒนาจากขั้นที่ 6 จนถึงขั้นที่ 8 ซึ่งถือเป็นขั้นควบคุมโดย ประชาชนเป็นอำนาจตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง

2.5.6 เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วม หรือไม่เข้าร่วมนั้น มีเงื่อนไขหลายประการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นไปได้ด้วยความเต็มใจ หรือถูกบีบบังคับ หรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับหลายลักษณะด้วยกัน ดังนักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) ได้เสนอว่าบริบทหรือเงื่อนไขแวดล้อมของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจาก ความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีทรัพยากรที่ต้องการ ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับ ความเชื่อมโยงของโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ การเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการ และการครอบคลุมเนื้อหาการบริหารงานโครงการ
2. สภาพแวดล้อมของงานหรือกิจกรรมตามโครงการ ในปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์⁵⁴

⁵⁴Cohen, J., M. and Uphoff, อังใน, อทิน ระพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527), หน้า 7.

อนุภาพ ธีรลาภ ได้กล่าวถึง เจื้อนใจพื้นฐานของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา มี 4 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น ประชาชนต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนจัดการ ตลอดจนบริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด
2. ประชาชนต้องมีความพร้อมเข้ามีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนต้องมีความเต็มใจเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม จะต้องมิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด
4. ประชาชนต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชน ในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่ต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนต้องมีโอกาสและความเป็นไปได้ ที่จะจัดการด้วยตนเองในระบบพื้นฐานทางการเมืองเป็นสำคัญ⁵⁵

ปารีชาติ วลัยเสถียร ได้สรุปเจื้อนใจที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งได้ 6 ประเภท คือ

1. เจื้อนใจทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
2. เจื้อนใจของโครงการพัฒนา
3. เจื้อนใจของนักพัฒนา
4. เจื้อนใจของผู้นำ
5. เจื้อนใจทางการบริหารจัดการ
6. เจื้อนใจทางสังคมและจิตวิทยา⁵⁶

⁵⁵อนุภาพ ธีรลาภ, การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2528, หน้า 21-22.

⁵⁶ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542), หน้า 130-132.

เงื่อนไขที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร นั้นเป็นเพราะเหตุดังนี้⁵⁷

1. ทักษะของประชาชนที่มีต่อการเมือง คิดว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ไกลตัวไม่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น มองการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง ไม่ใช่เรื่องของประชาชน

2. ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อท้องถิ่นและความเป็นท้องถิ่น กล่าวคือ คนไทยขาด Civic Culture ขาดความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น ไม่สนใจติดตามตรวจสอบ กำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการและพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

3. วิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น คือ ชาวบ้านจะมีความประณีประนอมสูง เพราะมีความสัมพันธ์ในเครือญาติ และมีความเกรงใจ ประกอบกับชาวบ้านมีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหา

4. วัฒนธรรมการยึดตัวบุคคล เป็นผลมาจากสังคมไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ประชาชนขาดความรู้ที่แท้จริงทำให้ถูกชี้นำและขาดอิสระในการตัดสินใจ

จากแนวคิดทักษะดังกล่าวข้างต้น กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. เงื่อนไขตัวบุคคล ได้แก่ ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อส่วนบุคคล วิถีชีวิต ความรู้สึกและความผูกพันกับท้องถิ่น ความรู้ความสามารถและศักยภาพของประชาชน ความพึงพอใจความเต็มใจและอิสระในการเข้ามามีส่วนร่วม

2. เงื่อนไขเกี่ยวกับ โครงการ ได้แก่ ลักษณะของกิจกรรมโครงการพัฒนาการเข้าถึงการบริหารจัดการ โครงการ ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ระบบบริหารจัดการ ความยืดหยุ่นของโครงการ ความต่อเนื่องของโครงการ ความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยี ทรัพยากรที่ต้องการ

3. เงื่อนไขสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ชุมชน ผู้นำ ผู้มีอิทธิพล การไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ๆ ในชุมชนการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงาน เป็นต้น

⁵⁷ วุฒิสาร ตันไชย, การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 105-112.

2.5.7 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้⁵⁸

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงาน สามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้
3. การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว และการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมือง และสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน
5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง
6. ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาชุมชนหลายประการ ได้แก่ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับปรัชญาแนวความคิดและหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลกลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน ทำให้การพัฒนามีความชอบธรรม ทำให้เกิดความรักหวงแหนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนและเพื่อ

⁵⁸ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดี, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2545), หน้า 22.

คนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายทั้งด้านตัวบุคคล สังคม ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่างๆ โดยเป็นไปตามวิถีการมีส่วนร่วมแต่ละประเด็น ซึ่งในภาพรวมก่อเกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคล ในการพัฒนาศักยภาพ สังคมชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรัก ห่วงแหนง รับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ สร้างฉันทามติ ลดกระแสการต่อต้าน หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา มีการรวมพลังเกิดความสามัคคี เป็นการแบ่งเบาภาระของชาติซึ่งจะทำให้บรรลุดัตถุประสงค์ในการรณรงค์กระจายอำนาจสู่ประชาชนท้องถิ่น

2.5.8 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการดำเนินงานพัฒนาหรือกิจกรรม โครงการใดๆ ก็ตามสิ่งที่สำคัญต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายประการทั้งด้านปัจจัยตัวบุคคล องค์กร และชุมชน ทั้งนี้ภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงการส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุดัตถุประสงค์ และเกิดการพัฒนาที่ดี เกิดผลดีต่อชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเกิดจาก ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง อำนาจบิบบังคับที่ เกิดจากคนที่มิอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบิบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ⁵⁹ ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ปรัชญาเวสารัชช ได้กล่าวถึง ดังนี้⁶⁰

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและความปลอดภัย
2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำ
3. ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์
4. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคีใน

⁵⁹นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527) , หน้า 188.

⁶⁰ปรัชญา เวสารัชช, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา, 2548), หน้า 170.

ประเด็นเดียวกัน อนุภาพ ธีรลาภ เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่⁶¹ ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพที่สูงกว่า ความต้องการเป็นกลุ่มเป็นพวก ความเชื่อในตัวผู้นำความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน การยอมรับแบบอย่าง ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม การยอมรับในอำนาจรัฐ และฐานะทางเศรษฐกิจในขณะที่เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามี 5 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและด้านจิตวิทยาทางสังคม นอกจากนี้ อรอนงค์ ธรรมกุล ยังได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นไว้ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่⁶²

1. ด้านความผูกพันเป็นเครือญาติและความผูกพันในชุมชน
2. ด้านการมีภาวะทางเศรษฐกิจ และ
3. ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภายในหมู่บ้าน

ในประเด็นเดียวกันจากการศึกษาของ Creighton พบว่าการที่คนเราจะพิจารณาว่าคนได้รับผลกระทบและเลือกที่จะมีส่วนร่วมในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ขึ้น อย่างน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 6 ประการคือ

1. ความใกล้ชิดปัญหา
2. ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ
3. การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ
4. ประเด็นทางด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม
5. ค่านิยม

6. อำนาจที่ได้รับการมอบหมายตามกฎหมาย นอกจากนี้ประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วม

ปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญคือ การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไปถึงผลที่จะติดตามมาของการมีส่วนร่วมหรือการไม่ทำตามกิจกรรมที่น่าเสนอ และต้องแสดงให้เห็นชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเห็นช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมได้ ถ้าเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วม

⁶¹อนุภาพ ธีรลาภ, การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท:ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2528, หน้า 25-26.

⁶²อรอนงค์ ธรรมกุล, การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2539, หน้า 21.

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศ World Health Organization ได้เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ คือ⁶³

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ ในการเห็นว่าคนจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป
2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ทุกๆ คนและทุกๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรง ควรมีเวลากำหนดที่ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน และกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

นอ่าน วุฑฒิกรมรรักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงสร้างงานในชนบท ตำบลคุ้มพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนสอดคล้องกับ อัลวิน เบอ์เทรด Alvin Bertrand อ้างถึงใน วัชรารักษ์ เอี่ยมสะอาด ที่พบว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะของบุคคล คือ อายุ เพศสถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาในท้องถิ่นค่านิยม และทัศนคติในประเด็นเดียวกัน อรอนงค์ ธรรมกุล ได้กล่าวถึง ภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยด้านประวัติศาสตร์นอกจากนี้ ไชยชนะ สุทธิวรชัย ยังกล่าวว่า ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอก คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้นมาสู่ตัวบุคคลในรูปแบบของความเชื่อ (Beliefs) และความไม่เชื่อ (Disbeliefs) ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้นักคิดตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน⁶⁴ คือ

1. ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ ได้แก่ เป้าหมาย (Goals) ความเชื่อ (Belief orientation) ค่านิยม (Value Standards) นิสัยและขนบธรรมเนียม (Habits and Custom)

⁶³เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

⁶⁴นอ่าน วุฑฒิกรมรรักษ์, ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพะยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2526, หน้า 35.

2. ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ ได้แก่ ความคาดหวัง (Expectations) ข้อผูกพัน (Commitments) และ การบังคับ (Force)

3. ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ โอกาส (Opportunity) ความสามารถ (Ability) การสนับสนุน (Support) เป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป เดชา เลิศวิสัย สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคมไว้ว่ามีปัจจัยถึง 32 ตัว ที่มีส่วนร่วมกำหนดระดับการมีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ อายุเพศ สุขภาพ ระยะเวลาอาศัยในชุมชน ระยะห่างของการตั้งบ้านเรือนขนาดของครอบครัว มาตรฐานทางสังคมของประชาชน ระดับการศึกษา ระดับความเป็นอยู่ การครอบครองที่ดินปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติและสัญชาติ พื้นเพทางครอบครัว ลำดับชั้นทางสังคมปัจจัยส่วนบุคคล การปรับตัวทางสังคม ความสนใจ ความเฉลียวฉลาด การอบรมทางพฤติกรรมทัศนคติข่าวสารและการติดต่อสื่อสาร ความเชื่อศาสนา ค่านิยมทางสังคม ความเชื่อในตนเอง ความเชื่อและการแสดงออกทางพฤติกรรม ความพึงพอใจ การเป็นผู้นำ และการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้กล่าว “ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านเจ้าหน้าที่เข้าไปทำงานในชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาทั้งที่มาจากภาครัฐหรือจากองค์กรพัฒนาเอกชน จะต้องสร้างเงื่อนไขของบทบาทของตนเอง ให้พร้อมที่จะเข้าไปทำงาน และให้ประชาชนมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงต้องมีทัศนคติและจิตสำนึกที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

1.1 การยอมรับศักดิ์ศรีของประชาชนกับตนเองเท่าเทียมกัน ต้องเลิกทงตนเองว่าวิเศษเหนือกว่าประชาชน การที่แตกต่างกันก็เนื่องจากประชาชนมีโอกาสน้อยกว่าเท่านั้น

1.2 ความเชื่อและเคารพในตัวประชาชน รวมทั้งพร้อมที่จะเรียนรู้จากประชาชน

1.3 ความเชื่อในตัวประชาชนว่ามีความสามารถในการพัฒนาได้ ตลอดจนช่วยตนเองและชุมชนได้ ถ้าพวกเขาได้รับโอกาสและการส่งเสริมที่เหมาะสม

1.4 ความเข้าใจความคิดเห็นของประชาชน ในลักษณะของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เมื่อเขารู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่ได้รับประโยชน์ทันตา จึงควรถามประชาชนเพื่อทราบความต้องการของประชาชน

2. ปัจจัยจากบุคคลที่ทำงานด้านการพัฒนาภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคคลที่มีความคิดริเริ่มในการกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจในด้านการพัฒนากลุ่มขององค์กรประชาชนและบุคคลอื่นๆ ย่อมมีส่วนช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ซึ่งนำไปสู่การพึ่งพาตนเองต่อไปในอนาคต

⁶⁵ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, **ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย**, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551), หน้า 179-180.

3. ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหาร ได้แก่ การจัดระเบียบราชการหรือระเบียบขององค์การพัฒนาเอกชนต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจาก หน่วยงานของรัฐมีลักษณะการสั่งการ เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าไปทำงานในชุมชนก็ต้องอยู่ในระเบียบของการสั่งการ ทำให้การพัฒนาไม่เกินไปตามหลักการของการพัฒนานอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังไม่มีความสัมพันธ์ในการทำงาน และไม่มีเป้าหมายในการวางแผนร่วมกันหรือบางครั้งเจ้าหน้าที่ขาดการวางแผนร่วมกับชาวบ้าน ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ดีนัก

อภรณ์ ช่างเกวียน กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ๆ คือการติดต่อสื่อสาร และลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ⁶⁶

1. ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารใน 2 ลักษณะ คือ

1.1 ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass media Channel) เป็นวิธีการถ่ายทอดข่าวสาร ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และหนังสือประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ กระจายข่าวสาร สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

1.2 ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว (Person Characteristic) ประกอบด้วย อายุสถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา ศีรินภา สถาพรวงษา ได้รวบรวมแนวคิดการอธิบายการมีส่วนร่วมเป็น 4 แนว คือ⁶⁷

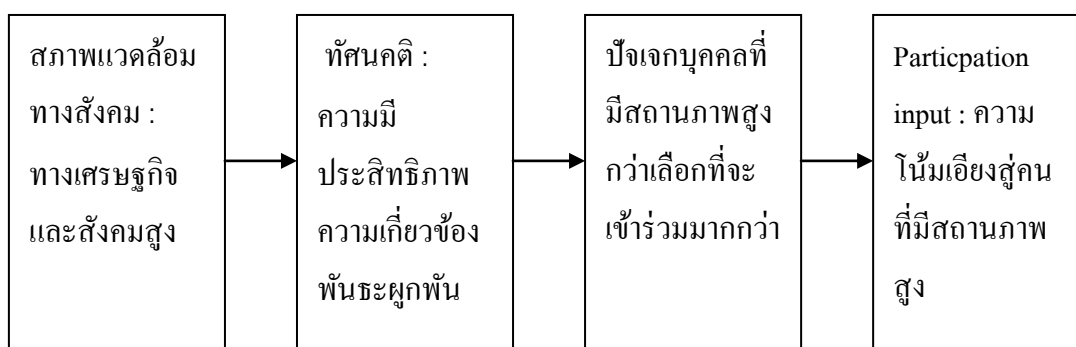
2.1 Instrumental participation ซึ่งเป็นการมองว่าการมีส่วนร่วมมีฐานะเป็นเครื่องมือ โดยพิจารณา 2 ทฤษฎี ดังนี้

⁶⁶อภรณ์ ช่างเกวียน, ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลนชุมชนตำบลเข้าไม้แก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), 2540, หน้า 33-34.

⁶⁷ศีรินภา สถาพรวงษา, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษากลุ่มคนรักเมืองเพชร, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2541, หน้า 22-38.

2.1.1 ทฤษฎีทางจิตวิทยาทางสังคม (Socio – psychological theory)

เป็นการอธิบายว่าบุคคลจะใช้การมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของตนเองด้วยการใช้ต้นทุนที่ต่ำที่สุดและก่อให้เกิดผลสูงสุด โดยเป้าหมายนี้อาจเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรืออาจเป็นความสนใจส่วนตัวในวงแคบ ดังที่ Verba และ Nie กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่พลเมืองพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อรัฐบาลให้ปฏิบัติในทางที่พลเมืองนำเสนอ โดยเหตุผลก็คือ การตัดสินใจเข้าร่วมของบุคคลเป็นผลมาจากแรงผลักดันทางสังคม (Social Forces) ที่กระทบต่อความคิดเห็นทั่วไป เกี่ยวกับชีวิตทางการเมืองของเขา โดยเฉพาะความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการกระทำต่างๆ ที่เขาอาจจะกระทำแนวคิดจิตวิทยาสังคม มีองค์ประกอบสำคัญที่ผลักดันให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมซึ่ง เวอร์บาและไนท์ (Verba and Nie) เรียกว่า Socio-economic Status Model ดังแสดงดังนี้

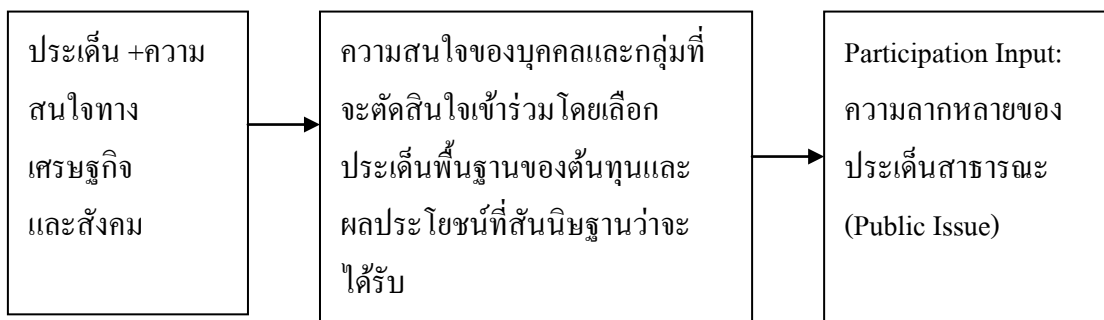
แผนภาพที่ 2.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

จากตัวแบบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ Verba และ Nie สามารถอธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคล ซึ่งในที่นี้ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่พัฒนาทัศนคติแบบพลเมืองของบุคคล คือ ความมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความเกี่ยวข้องทางการเมือง และพันธะผูกพันทางการเมืองทำให้ปัจเจกบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูงจะเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าปัจเจกบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่าดังนั้น ปัจจัยนำเข้าของการมีส่วนร่วมจึงมีความโน้มเอียงไปยังบุคคลที่มีสถานภาพสูง ด้วยเหตุนี้ Verba และ Nie จึงเสนอว่า ทัศนคติแบบพลเมือง (Civic Attitude) เป็นตัวอธิบายว่าทำไมบางคนที่มีสถานภาพสูงจะเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดทางจิตวิทยาสังคมได้มองข้ามบริบท (Context) อาทิเช่น โครงสร้างการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้น อำนาจของบุคคลที่มีอิทธิพล และโอกาสที่เปิดให้มีส่วนร่วม

2.1.2 ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Theory) ซึ่งตามแนวคิดของ Barnes, Kaase กล่าวว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้บางคนมีส่วนร่วมและบางคนไม่มีส่วนร่วมก็คือ ผู้เข้าร่วมได้พิจารณาแล้วว่า การกระทำนั้นมีแนวโน้มว่าจะนำประโยชน์มาให้มากกว่าต้นทุนที่ใช้ไป ซึ่งแนวคิดนี้ได้เสนอว่า บุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเริ่มด้วย

1. การพิจารณาถึงประเด็นความต้องการและปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ ตลอดจนความสนใจทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีความหลากหลายของ ประเด็นสาธารณะ (Publics Issue)

2. ความโน้มเอียงทางการเมือง (Political Orientation) ซึ่งหมายถึง ทศนคติบางประการที่ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีสถานภาพสูงสะท้อนให้เห็นถึงการลงทุนดังที่บุคคลมีในทางเศรษฐกิจและสังคม และการที่เขาต้องการรักษาหรือหาแหล่งทางการเงินที่จะนำมาใช้ได้ การจัดองค์กรและการติดต่อที่เป็นผลประโยชน์ต่อกิจกรรมของเขา ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลไม่มีทรัพยากรและอำนาจ ไม่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย แม้จะมีความต้องการมาก หากจน ไม่มีบ้านอยู่หรือตกงาน เขาก็อาจจะเห็นว่าการเข้าสภาพแวดล้อมทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงทศนคติ ความมีประสิทธิภาพความเกี่ยวข้องพันธะผูกพัน ปัจเจกบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่าเลือกที่จะเข้าร่วมมากกว่า Participation input ความโน้มเอียงสู่คนที่ มีสถานภาพสูงไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ไม่คุ้มค่า ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวสามารถสร้างตัวแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทางเศรษฐศาสตร์ (The Economic Model of Participation) แสดงต้นทุน-ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมดังนี้

แผนภาพที่ 2.2 ต้นทุน-ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ตัวแบบดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า ประเด็นและความสนใจทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลหรือกลุ่ม จะทำให้บุคคลหรือกลุ่มนั้นๆ ตัดสินใจเข้าร่วมทางการเมืองโดยเชื่อว่าประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมจะมากกว่าต้นทุนที่ใช้ไป นอกจากนี้ การที่จะอธิบายการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม คนหนึ่งๆ ยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Milieu) ที่สามารถส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของบุคคลว่าอะไรคือสิ่งที่เขาสนใจ

2.2 Communitarian Participation อธิบายว่า แรงจูงใจหนึ่งที่ทำให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเกี่ยวข้องกับชุมชนที่เข้าเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นแก่นของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Democratic Theory) ตามแนวคิดของราโซ ที่มองว่า บุคคลจะมีส่วนร่วมสูงในชุมชนท้องถิ่น เพราะเขาจะเข้าใจความต้องการและปัญหาของท้องถิ่น และตระหนักว่าต้องร่วมมือกับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการนั้น เมื่อบุคคลรับรู้ถึงการพึ่งพาหว่ากันเขาจะพยายามทำให้ความสัมพันธ์ร่วมกันนั้นยั่งยืน โดยความรู้สึกถึงความ เป็นชุมชน (Sense of Community Identity) นี้จะมีมากในสังคมขนาดเล็ก มีความผูกพันกันแน่นแฟ้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นการส่งเสริมการกระจายอำนาจด้วย เหตุนี้ เหตุผลหนึ่งในการอธิบายว่าทำไมในสังคมสมัยใหม่ การมีส่วนร่วมจึงมีระดับต่ำ ก็คือสังคมสมัยใหม่เป็นสังคมที่รวมอำนาจ ทำให้ความเป็นชุมชนลดลง และเป็นผลให้คนธรรมดาๆ ไม่ถูกกระตุ้นให้เข้าร่วมในรูปแบบของชีวิตสาธารณะ ซึ่งดูเหมือนจะส่งผลกระทบโดยทางอ้อม เท่านั้น

2.3 Education Theory มองว่า การมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางการศึกษาซึ่งเป็นมุมมองของการมีส่วนร่วมที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบต่างๆ ของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเข้มข้นและแบบมีส่วนร่วม (Radical Participatory Democratic Theory) โดยการศึกษาในชีวิตทางการเมือง (Political Life) จะพัฒนาความรู้สึกมีความสามารถและความรู้สึกรับผิดชอบประเด็น+ ความสนใจทางเศรษฐกิจและสังคมความสนใจของบุคคลและกลุ่มที่จะตัดสินใจเข้าร่วมโดยเลือกประเด็นพื้นฐานของต้นทุนและผลประโยชน์ที่สันนิษฐานว่าจะได้รับ Participation Input : ความหลากหลายของประเด็นสาธารณะ (Public Issue) ของพลเมือง (Sense of the Competence และ Responsibility) อันเป็นกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ

2.4 Expressive Participation แนวทางนี้อธิบายว่า ประชาชนอาจจะไม่ได้เข้าร่วมโดยคาดหวังถึงการบรรลุเป้าหมายโดยตรงหรือไม่ได้คำนึงถึงชุมชนของเขาเลย หากการแสดงออกถึงความรู้สึก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้แสดงถึงความรู้สึกของเขาด้วย ซึ่งอาจจะเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ เช่น การร้องเพลงชาติการเคารพธงชาติส่วนที่มีความเป็นสัญลักษณ์ลดลง ก็โดยเข้าร่วมขบวนหรือร่วมชุมนุมเพื่อแสดงความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) ร่วมกับบุคคลอื่นๆ หรือความคิดดังที่ประชาชนปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์สำคัญ เช่น การเรียกร้องสิทธิของพลเมือง

(The Civil Right Marches) การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรู้สึกของความเป็นพลเมือง (Sense of Citizenship) คือ ในฐานะที่เป็นหน้าที่ของพลเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนและขึ้นอยู่กับตัวแปรต่างๆ มากมาย ซึ่งมีความสำคัญแตกต่างกันและแบ่งชุดของตัวแปรต่างๆ ออกเป็น 3 ปัจจัย⁶⁸

1. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (The Social Environment) ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ การเลื่อนฐานะทางสังคม และถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ

2. ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variables) การเข้าร่วมทางการเมืองจะดำรงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับว่าได้ให้รางวัลหรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมอย่างไรบ้างโดยเชื่อกันว่า มนุษย์เข้าร่วมทางการเมืองเพื่อสนองความต้องการต่างๆ ของเขา ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง นอกจากนี้คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ (Personality Traits) บางอย่างมีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเชื่อมั่นสูง ซึ่งผู้ที่คุณลักษณะเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ขาดคุณลักษณะดังกล่าว

3. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The Political Environment) เช่น ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง (Situational Factors) ระบบพรรคการเมือง (The Party System) การรณรงค์หาเสียง (The Campaign) อุดมการณ์ทางการเมือง (Issues and Ideology) อิทธิพลของกลุ่มจะมีมากขึ้นขึ้นอยู่กับการจัดตั้งขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์อะไร เกี่ยวข้องกับการเมืองมากน้อยเพียงใด หากมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับมากและตั้งขึ้นมาเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของกลุ่มแล้ว อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกก็จะมีมาก⁶⁹

3.1 บุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทางการเมือง ติดตามปัญหาทางการเมืองและการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มจะได้รับข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มของตน นอกจากนั้นยังพบว่า

⁶⁸ ศิริินภา สถาพรวงษา, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษากลุ่มคนรักเมืองเพชร, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2541, หน้า 22-38.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

ยังบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มมากขึ้นก็ยังมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น

3.2 ในบรรดาผู้ที่เป็สมาชิกกลุ่มนั้น ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มหลายกลุ่ม (Cross-pressure) จะมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มเพียงคนเดียว และผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันของสมาชิก (Homogeneous) ก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีสมาชิกประเภทหลากหลายการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจมองได้ทั้งในระดับมหภาค (Macro Level) เน้นหน่วยทางสังคมขนาดใหญ่คือ ระดับชาติ (Nation) เป็นหน่วยวิเคราะห์ และระดับจุลภาค (Micro Level) เน้นปัจเจกบุคคล และพฤติกรรมด้านการเมืองของเขาเป็นหน่วยวิเคราะห์ ซึ่งในระดับจุลภาคจะตอบคำถามว่า ทำไมปัจเจกคนหรือกลุ่มคนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมในทางการเมือง เข้าร่วมเพื่ออะไร และอย่างไร ซึ่งได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็น 4 ประเภท คือ

1. สิ่งเร้าทางการเมือง (Political stimuli) เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง การได้รับข้อมูลข่าวสาร หรืออยู่ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองบางรูปแบบ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บุคคลที่ได้รับสิ่งเร้าทางการเมือง โดยการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองอย่างไม่เป็นทางการมักจะเกิดกับบุคคลที่มีระดับทางการศึกษาเท่าเทียมกันและผู้ที่มีการศึกษาสูงมากมักพบกับสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากทำให้มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองเหล่านี้

2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) ได้แก่ ทักษะคิด ความเชื่อ ลักษณะทางบุคลิกภาพ การสืบลักษณะนิสัยมาจากบิดามารดา และความต้องการในเชิงจิตวิทยา ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมากกับพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ความสนใจและความห่วงใยเรื่องการเมือง การมีความรู้สึกในความสามารถของตน การมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง โดยเฉพาะทางการศึกษา การมีความรู้สึกตระหนักในหน้าที่ของพลเมือง และการมีบุคลิกภาพที่ชอบแสดงออกทางสังคม จะมีแนวโน้มให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ขาดความรู้สึกในพฤติกรรมเหล่านี้

3. สิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Setting) ประกอบด้วย 3 ส่วน

3.1 rules of the game เช่นสิทธิในการเลือกตั้ง

3.2 สถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะระบบพรรคการเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อแบบแผนและอัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ยังมีการแข่งขันกันมาก อัตราการมีส่วนร่วมก็ยิ่งสูง

3.3 ลักษณะการรณรงค์หาเสียง

4. ตำแหน่งทางสังคม (Social Position) ได้แก่ รายได้ อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย เพศ อายุ ศาสนา เชื้อชาติ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ไม่ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง แต่จะเป็นตัวแปรที่สนับสนุนตัวแปรทางด้านทัศนคติและบุคลิกภาพ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า บุคคลที่อยู่ใกล้ ศูนย์กลางทางสังคม อยู่ในชนชั้นสูง การศึกษาสูง มีฐานะดี มีความตื่นตัวทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับองค์กรทางการเมือง และอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน จะมีแนวโน้มการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

จากที่ได้มีผู้ศึกษาถึงปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ สิ่งแวดล้อมขนาดใหญ่ ระบบสังคม สิ่งแวดล้อมทางการเมือง ปัจจัยเรื่องตำแหน่งทางสังคม เช่น การศึกษา อายุ เชื้อชาติ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้า : สิ่งเร้าที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ระบบส่วนตัว : ทัศนคติ ความเชื่อ ลักษณะการตัดสินใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม ความผูกพันในชุมชน ประสบการณ์การเป็นสมาชิกกลุ่ม ความรู้ ความเข้าใจ

2. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การติดต่อสื่อสาร

3. ปัจจัยทางโอกาส ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น นโยบายการเมืองการปกครอง การเปิดโอกาส

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

2.6.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการกระจาย

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ ต้องทำเท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจ หน้าที่ใหม่ ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมือง ที่เปลี่ยนแปลงไปใน สภาวะที่สังคมมีกลุ่มที่หลากหลาย มีความต้องการ และความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้น และแตกต่างกัน ชัดแย้งกัน ในขณะที่รัฐเองก็มีขีดความสามารถ และทรัพยากรที่จำกัด ในการตอบสนองปัญหา ความต้องการ ที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น ได้ทันต่อเหตุการณ์ และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการกระจายสิ่งต่อไปนี้ จากส่วนกลางให้กับท้องถิ่น หน้าที่เป็นการ กระจายหน้าที่ ที่เป็นประโยชน์โดยตรงกับท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการเอง อำนาจการ ตัดสินใจ เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจดำเนินการ ตามหน้าที่ที่ส่วนกลางกระจายไปให้

ท้องถิ่นดำเนินการ ทรัพยากรการบริหาร เป็นการกระจายบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับท้องถิ่น ความรับผิดชอบต่อน้ำที่ เป็นการกระจายความรับผิดชอบต่องานที่หน้าที่ที่รัฐกับผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนร่วมกันรับผิดชอบ ความพร้อมเป็นการกระจายความพร้อมที่มีอยู่ในส่วนกลางให้กับท้องถิ่น เพื่อสร้างขีดความสามารถให้แก่ท้องถิ่น เป็นการทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบอบประชาธิปไตย โดยลดบทบาทของรัฐในราชการบริหารส่วนกลาง (รวมส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นตัวแทนของราชการบริหารส่วนกลางด้วย) ให้เหลือแต่ภารกิจหลักที่ต้องทำเท่าที่จำเป็น และเพิ่มบทบาทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าดำเนินการแทนได้มีนักปกครองและนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ว่า

จิระศักดิ์ บุญโชคช่วย กล่าวไว้ว่า การกระจายอำนาจมีจุดแข็งจำนวน 4 ประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นเพราะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้ง ย่อมทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
2. ทำให้การดำเนินงานต่างๆเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพราะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายไม่ต้องขอคำปรึกษาหรือขอความเห็นจากส่วนกลาง
3. ทำให้แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง
4. ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความสนใจ รู้จักรับผิดชอบในการปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองเพราะประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁷⁰

ธเนศวร์ เจริญเมือง กล่าวว่า การกระจายอำนาจเป็นมาตรการสำคัญอันดับหนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่น การกระจายอำนาจการปกครองเป็นการกระจายอำนาจจึงจำเป็นต้องกระจายอำนาจทั้งด้านการคลัง บุคลากร อำนาจทางการปกครอง การกระจายโอกาส แม้จะมีประโยชน์กับท้องถิ่นแต่ถ้าหากว่าไม่กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้กระทำเอง ก็อาจจะไม่สอดคล้องหรือเป็นไปตามนโยบายและอาจจะเกิดปัญหาในภายหลังได้จากผู้หวังผลประโยชน์ได้ในภายหลัง⁷¹

⁷⁰จิระศักดิ์ บุญโชคช่วย, หลักการกระจายอำนาจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2546), หน้า 109.

⁷¹ธเนศวร์ เจริญเมือง, 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย, พิมพ์ครั้งที่3, (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2543), หน้า 15.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ให้ทัศนะไว้ว่า แท้ที่จริงการกระจายอำนาจ คือการถ่ายโอนอำนาจถ่ายภาระหน้าที่ ภารกิจ และการถ่ายโอนทรัพยากร บุคลากรจากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคไปให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่างๆ⁷²

2.6.2 ความหมายของการกระจายอำนาจ

การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจทรัพยากรและภารกิจจากภาครัฐส่วนกลางให้แก่องค์กรอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาค องค์กรอิสระ องค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน โดยเฉพาะภาคประชาชน ไปดำเนินการแทน ซึ่งการถ่ายโอนดังกล่าว อาจจะมีลักษณะเป็นการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจ ซึ่งเป็นการแบ่งภารกิจ ให้แก่องค์กรที่ได้รับการกระจายอำนาจดำเนินการหรือเป็นการถ่ายโอนโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่เป็นหน่วยงานย่อยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการจัดทำแผนเทศบาล ด้าน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ เทศบาล ซึ่ง เทศบาลนครขอนแก่นมีความเชื่อว่า ประชาชนจะสามารถดำเนินการ ได้ดีกว่าเทศบาล เนื่องจากมีความเชื่อว่า ประชาชนเป็นเจ้าของพื้นที่ มีความรักและผูกพันกับชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชน จะสามารถบริหารจัดการได้ดีกว่า องค์กรภาครัฐ

ประธาน คงฤทธิศึกษากร,ประหยัด หงส์ทองคำ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจซึ่งสามารถสรุปได้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. การกระจายอำนาจตามอาณาเขต (Sizd and Roundary) หมายความว่า การมอบอำนาจไปให้ท้องถิ่นจัดทำกิจกรรมหรือบริการสาธารณะภายในเขตท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่นที่มีอิสระในการปกครองตนเอง เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์กรบริหารส่วนตำบล

2. การกระจายอำนาจตามกิจกรรม หมายถึง การมอบหมายอำนาจของกิจการสาธารณะกิจการกิจการประเภทใดประเภทหนึ่ง เพื่อให้มีอิสระในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเหมาะสมกับเทคนิคของงานนั้นๆ เช่น การประปา การสาธารณสุขปโภคภายในชุมชน เป็นต้น⁷³

⁷²อเนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองของพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร:โครงการจัดพิมพ์คืบไฟ, 2543), หน้า 1-4.

⁷³ประหยัด หงส์ทองคำ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนานพานิช, 2526), หน้า 26.

2.6.3 เป้าหมายของการกระจายอำนาจ

เพื่อให้บริการต่างๆ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการถ่ายโอนภารกิจ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รูปแบบการกระจายอำนาจ การจัดบริการสาธารณะ จึงไม่ควรจำกัดอยู่ที่การถ่ายโอนภารกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความสำคัญกับรูปแบบที่สามารถตอบสนอง ต่อวัตถุประสงค์ทั้งสองประการเป็นหลัก พึงระลึกว่า การกระจายอำนาจ ไม่ใช่เครื่องมือวิเศษ ที่จะสามารถแก้ไข ปัญหาทุกปัญหาได้ เพราะการกระจายอำนาจอาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน ที่เกิดจากระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ การขาดผู้บริหารที่มีความสามารถเพียงพอที่จะรองรับระบบที่มีการกระจายอำนาจได้

2.6.4 ประเภทของการกระจายอำนาจ

1. การมอบอำนาจการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการจากส่วนกลางสู่ภูมิภาค
2. การมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรกึ่งรัฐ ที่เป็นอิสระภายใต้การกำกับจาก
ภาครัฐ
3. การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่รัฐบาลส่วนท้องถิ่น
4. การมอบหน้าที่ให้แก่องค์กร หรือ หน่วยงานเอกชน
5. การสร้างให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2.6.5 ทำไมต้องมีกระจายอำนาจ

1. เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินการอันเนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง
2. เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง
3. เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2.6.6 หลักการกระจายอำนาจ

1. เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินการอันเนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง
2. เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง
3. เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ⁷⁴

⁷⁴ประทาน คงฤทธิศึกษากร, การปกครองท้องถิ่นไทย, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2535), หน้า 46.

2.6.7 ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ

กระจายอำนาจในการวางแผนและจัดสรรการใช้ทรัพยากรเพื่อการแก้ปัญหาสาธารณสุข จากส่วนกลางไปยังแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม สร้างกลไกในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพและความสามารถในการวางแผนและจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ พัฒนาให้เกิดระบบบริการ ที่ท้องถิ่นสามารถกำกับดูแล และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ในแต่ละพื้นที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่พอใจของประชาชน จากที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปลักษณะสาระสำคัญของการกระจายอำนาจได้

คั้งนี้เป็นองค์กรของรัฐที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อกระจายอำนาจไปให้ท้องถิ่น ซึ่งท้องถิ่นนั้นจะต้องตั้งองค์กรขึ้นมาเป็นนิติบุคคล ที่มีสภาและผู้บริหารท้องถิ่น การกระจายอำนาจเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาเป็นตัวแทนประชาชน องค์กรนั้นจะเป็นผู้เลือกคณะผู้บริหารมาดำเนินงานของท้องถิ่นหรือจะมาจากการเลือกตั้งประชาชน โดยตรงก็ได้ และสามารถมีอิสระในการปกครองตนเอง การกระจายอำนาจนั้น ต้องกำหนดท้องถิ่นให้มีอิสระในการบริหารงานหรือจัดทำกิจการได้เองตามสมควร แต่อิสระนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะมีมากกว่าหรือเท่ากับอำนาจส่วนกลางไม่ได้ และหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นมิได้ถือเป็นหน่วยภายใต้บังคับบัญชาของส่วนกลางเหมือนองค์กรส่วนภูมิภาค มีรายได้และงบประมาณที่เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจให้แก่การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีงบประมาณ แยกจากส่วนกลางโดยมีการจัดเก็บภาษีอากรและเงินอุดหนุน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกิจการต่างๆ ในท้องถิ่นมีเจ้าหน้าที่เป็นของตนเอง ท้องถิ่นจะต้องมีเจ้าหน้าที่เป็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่มิได้สังกัด ทบวง กระทรวง กรมในส่วนกลางโดยตรง แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นนั้นๆ

2.7 เทศบาลนครขอนแก่นกับการกระจายอำนาจสู่ชุมชน

แผนพัฒนาสามปี เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลนครขอนแก่น ได้นำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับต่างๆ มาแปลงเป็นวาระในระดับพื้นที่ โดยแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครขอนแก่น ยึดหลักการพัฒนาที่สนองต่อนโยบายรัฐบาลและสอดคล้องเชื่อมโยงกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดขอนแก่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และ

แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549 ตลอดจนมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและศักยภาพของท้องถิ่นและจังหวัด รวมทั้งตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชนในพื้นที่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554)⁷⁵ เป็นแผนพัฒนาในช่วงระยะที่ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างความแข็งแกร่งของระบบและโครงสร้างต่างๆ ภายในประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของประเทศ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญต่อการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพและความได้เปรียบด้านอัตลักษณ์และคุณค่าของชาติ ทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจและทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน เสริมสร้างระบบ โครงสร้าง กลไกและกระบวนการบริหารพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยโดยบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและทุกระดับในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน พร้อมทั้งปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ลดบทบาทอำนาจของราชการในส่วนกลางและเพิ่มบทบาท มอบอำนาจ และกระจายอำนาจการตัดสินใจ การดำเนินการ และกระจายการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชนโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง บนพื้นฐานคุณภาพเชิงพลวัตของการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล และการใช้หลัก ความพอประมาณ ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียมระบบภูมิคุ้มกัน ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ

⁷⁵เทศบาลนครขอนแก่น, แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 - 2555) เทศบาลนครขอนแก่น บทที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี, (อัครสำเนา), หน้า 88.

วิสัยทัศน์ประเทศไทย มุ่งพัฒนา ผู้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

พันธกิจ เพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศ ดังนี้⁷⁶

1. พัฒนาคณะให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน
2. เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม
3. ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทันควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรมและเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีเกียรติภูมิและมีศักดิ์ศรี

การดึงความรู้ที่อยู่ในท้องถิ่นมาใช้เกิดการถ่ายทอดไปสู่เยาวชนรุ่นใหม่ เป็นการยกระดับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดพลังความยั่งยืน การจัดกระบวนการเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ชุมชน จำเป็นต้องเน้นให้ในชุมชนมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การกระจายอำนาจให้ชุมชน

⁷⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองร่วมกับเทศบาลนครขอนแก่น จนสามารถสร้างชุมชนของตนเองให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้โดยภาคประชาชน ภายใต้นโยบายการกระจายอำนาจ กระจายภารกิจของเทศบาลนครขอนแก่น โดยให้ชุมชนได้มีบทบาทร่วมกันและสามารถให้ชุมชนแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เทศบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านงบประมาณและที่ปรึกษาโครงการให้ชุมชนสามารถลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาในชุมชนได้เอง ตั้งแต่การต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิที่ดิน ภายใต้โครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ ซึ่งเทศบาลนครขอนแก่นได้กระจายอำนาจภารกิจให้ชุมชนดำเนินการ เช่น การเก็บเงินค่าธรรมเนียมขยะ การทำความสะอาดถนนดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน การดูแลความสะอาดถนนสายหลัก การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน การทำถนนในชุมชน การลอกท่อระบายน้ำในชุมชนเอง การจัดตั้งศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนในชุมชน การผลิตน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันทอดซ้ำ จนสามารถที่จะสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลชุมชน และให้บริการแก่พี่น้องประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ เป็นการบริการเชิงสังคมที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร แต่มุ่งสร้างสังคมเอื้ออาทร โดยมีคณะกรรมการชุมชน เป็นผู้ดูแล

แนวคิดและความเป็นมาเทศบาลนครขอนแก่น มีการพัฒนาการบริหารงานภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลง โดยแนวคิด 10 ปี วิถีการพัฒนาเมืองกับการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ผู้สังคมอารียะ ประกอบด้วย หัวใจการบริหาร คือ การกระจายอำนาจและหัวใจการกระจายอำนาจ คือ ประชาชน

อำนาจของประชาชน มิได้สิ้นสุด ณ วันเลือกตั้ง

สังคมอารียะ คือ สังคมที่เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความยุติธรรม ความเท่าเทียมกัน ความเอื้ออาทรไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ดังนั้น เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายปลายทางที่กำหนดไว้เทศบาลนครขอนแก่นได้สรุปบทเรียนการดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมาจนนำไปสู่การค้นพบว่า การใช้พลังแห่งความไม่เป็นทางการสามารถนำไปสู่การพัฒนาเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดสัมฤทธิ์ผล โดยพยายามมุ่งเน้นการเปิดพื้นที่และเปิดกิจกรรมให้ภาคประชาชนเข้าเป็นเจ้าของพื้นที่และกิจกรรมก่อเกิดความงามอย่างหลากหลายให้กับเมืองทำให้เกิดความเอื้ออาทร เกิดภราดรภาพความเป็นพี่เป็นน้อง ซึ่งเป็นที่มาของความสันติสุขและสมานฉันท์

ภายใต้วิสัยทัศน์และนโยบายการทำงานที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม โปร่งใสและกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่องมาโดยการร่วมมือจากองค์กรภาคประชาชน จึงก่อให้เกิดโครงการต่างๆ มากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมากมายจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสถาบัน องค์กรต่างๆ เชื่อว่าการเลือกตั้งเป็นเพียงการเลือกตัวแทน เพื่อทำหน้าที่พูดแทนประชาชนในกระบวนการทางการเมืองที่มีความซับซ้อน แต่อำนาจที่แท้จริงยังคงอยู่ที่

ประชาชน โดยการเปิดเวทีให้กับประชาชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้ร่วมกันแก้ไข ปัญหา ซึ่งเทศบาลได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2540 ภายใต้แนวคิด หัวใจการบริหาร คือ การกระจาย อำนาจ หัวใจการกระจายอำนาจ คือ ประชาชน

การกระจายอำนาจ จึงเป็นการรวมตัวของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนใน จังหวัดขอนแก่น มาร่วมพัฒนาเมืองขอนแก่นให้ตรงกับความต้องการของเจ้าของเมือง

เหตุเนื่องจากเทศบาลนครขอนแก่น ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาบ้านเมือง และ ดำเนินการได้ทุกอย่าง การบริหารบ้านเมืองจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย และผู้ที่เป็นเจ้าของเมืองที่แท้จริง คือ ประชาชน ซึ่งเป็นผู้ที่รับรู้และเข้าถึงปัญหาในชุมชนได้ดีที่สุด ฉะนั้น การแก้ปัญหาก็ตรงจุด ควรที่จะเป็นคนที่อยู่ในชุมชนลุกขึ้นมาทำได้เอง ดังนั้นเทศบาลนคร ขอนแก่นจึงโอบอ้อมอารีจัดชุดโครงการ เทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ มาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน นับเป็นก้าวอย่างสูปีที่ 4 ภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เป็นกระบวนการทำงานอย่างมี ส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนให้สามารถเดินเคียงคู่ไปพร้อมรัฐ เพื่อแก้ไข ปัญหาบ้านเมืองไปพร้อมกัน

เทศบาลใหญ่ หมายถึง เทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลในเรื่องนโยบาย โดยรวม การจัดการปัญหาซ้ำซ้อนและความหลากหลายในสังคมเมือง

เทศบาลเล็ก หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาล จำนวน 90 ชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยตัวแทนที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง และมีอำนาจตัดสินใจดำเนินการได้ในระดับหนึ่ง โดยภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นภารกิจที่ชุมชนสามารถทำได้เท่าหรือทำได้ดีกว่าเทศบาล เช่น การปรับปรุง ซ่อมแซมผิวจราจรในชุมชน, การดูแลสวนสาธารณะเกาะกลางถนน, การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้ของชุมชน (การจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะ การทำ ความสะอาดถนนในซอย การดูแลถนนสายหลัก), การเก็บขยะโดยชุมชน, การส่งเสริมและพัฒนา การศึกษาในชุมชน, การวางท่อระบายน้ำในชุมชน, กิจกรรมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ในชุมชน, การปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน, การอบรมแนวทางการพัฒนาชุมชน

โดยในปีงบประมาณ 2553 เทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่สามารถกระจายงานให้คนใน ชุมชน จำนวน 30,341,107 บาท ผลสัมฤทธิ์ของโครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่หลังจากที่ เทศบาลสามารถถ่ายโอนภารกิจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการดูแลพัฒนาเมืองขอนแก่น ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึกรักในการช่วยดูแลทรัพย์สินสาธารณะ รู้สึกเป็นเจ้าของในสิ่งที่ชุมชนดำเนินการ อีกทั้งยังสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้ ด้วยดี นอกจากนี้สิ่งสำคัญอย่างยิ่ง คือ การเกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการบริหาร

จัดการ การเกิดความรักความสามัคคีในการทำงานร่วมกันในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวที่จะแสดงความสามารถของตนเอง รวมถึงการสร้างความรัก ความสามัคคีให้กับคนในชุมชน

โครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารชุมชนในเขตเทศบาล ซึ่งเทศบาลเชื่อว่า เทศบาลนครขอนแก่น ไม่จำเป็นต้องมีนายกเทศมนตรีเก่งหรือฉลาดมาก จนคิดเองทำเองทุกเรื่อง แต่ควรที่จะเปิดใจกว้างเพื่อรับฟังเสียงของประชาชน ซึ่งโครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีที่สุด จนกระทั่งปัจจุบันนี้ จะเห็นความเปลี่ยนแปลงและการมีพัฒนาการของชุมชนมาตลอด จากเดิมสังคมที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงกันก็แทบจะ 'ไม่รู้จักกันเลย ไม่พูดคุยทักทาย ไม่มีความโอ้อ้อมอารี ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้แก่กัน แต่ ณ วันนี้ สังคมนครขอนแก่นเปลี่ยนไป เพราะสิ่งที่ได้กลับมาจากการร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน กลับกลายมาให้ความรัก หันมาสนใจเห็นใจซึ่งกันและกันมากขึ้น แม้จะเป็นแค่ 'น้ำเพียงหนึ่งแก้วที่หยิบยื่นให้แก่กัน

ในการดำเนินงานพัฒนาหรือกิจกรรมโครงการใดๆ ก็ตาม สิ่งที่สำคัญสู่ความสำเร็จในการกระจายอำนาจให้สู่ชุมชน มีหลายประการ ทั้งด้านปัจจัยตัวบุคคล องค์กร และชุมชน ทั้งนี้ภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงการส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดการพัฒนาที่ดี เกิดผลดีต่อชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายอำนาจ เกิดจากผู้นำที่สร้างความศรัทธา สร้างความเชื่อถือ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง อำนาจบิบบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบิบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ มีการบริหารจัดการที่ดี ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ⁷⁷ ปัจจัยที่ผลักดันให้การกระจายอำนาจสู่ชุมชน มีความสำเร็จ เกิดจากปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยด้านการยอมรับ คือ การทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับแนวทาง แผนงานโครงการ หรือนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ในการทำให้หน่วยงานระดับล่างยอมรับแนวทางดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะของหน่วยงานท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่นนั้น ตลอดจนนโยบายของรัฐที่รัฐควรจะให้กับหน่วยงานระดับล่างไปปฏิบัติ เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในอันที่จะสร้างความเต็มใจให้หน่วยงานระดับล่างรับนโยบายไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม

⁷⁷นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527), หน้า 188.

ก็ตามการยอมรับโครงการของหน่วยงานระดับล่าง ไม่สามารถประกันได้ว่า นโยบายนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่การยอมรับอย่างเดียวยังอาจจะไม่เพียงพอ ถ้าหากหน่วยงานระดับล่างขาดความร่วมมือร่วมใจมีข้อขัดแย้ง หน่วยงานจะต้องเข้าไปคลี่คลาย และเจ้าหน้าที่จะต้องคอยให้ความช่วยเหลือแบบเร่งด่วน ถึงแม้ว่าจะมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบแต่อำนาจดังกล่าวถือได้ว่ามีอิทธิพลโดยอ้อมเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง อำนาจที่แท้จริงในการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมอยู่ที่หน่วยงานและผู้ปฏิบัติซึ่งได้แก่ ชุมชน เป็นสำคัญ ฉะนั้นการสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายปฏิบัติจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย

2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ ผู้ที่สามารถชี้แนะให้ชุมชนปฏิบัติภารกิจ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือ กระบวนการใช้อำนาจใช้ความสามารถในการจูงใจ สร้างความศรัทธาและความเชื่อถือ มีการเฝ้าหาความรู้ กระตือรือร้นในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ชุมชนจะก้าวหน้าหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำ การสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปฏิบัติ มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดีปฏิบัติตามหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล

3. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ การให้ข้อมูลข่าวสาร และการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้และร่วมแก้ไขปัญหาตรงตามความต้องการของประชาชน ความผูกพันในชุมชนมีผลประโยชน์มีค่าตอบแทน รางวัลจูงใจ ทัศนคติ ความต้องการ การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ ทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม มีการติดตามและประเมินผลตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ค่านิยมและอำนาจที่ได้รับการมอบหมายตามกฎหมาย สอดคล้องกับ สมใจ โหดการศรี ซึ่งได้ทำการวิจัย เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการปัญหาทางคดี ของสำนักอัยการ ว่า ความสำเร็จ เป็นแรงจูงใจเพื่อจะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จดีที่สุดที่สุดเมื่อเทียบกับมาตรฐาน เป็นแรงจูงใจเคลื่อนเพื่อให้เกิดความสำเร็จ เป็นแรงจูงใจ ที่จะกระทำต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพดีกว่า มีบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัย⁷⁸ การยอมรับ ในการกระจายภารกิจให้กับชุมชนนั้นจะต้องคำนึงถึงสังคม วัฒนธรรมและสภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน ประชาชนหรือบุคคลที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจะมีแนวโน้มยอมรับการเปลี่ยนแปลง

⁷⁸สมใจ โหดการศรี, คุณภาพการให้บริการผู้มีปัญหาทางคดีของสำนักอัยการ อำเภอนางรอง จังหวัดลพบุรี, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี), 2550, หน้า 32.

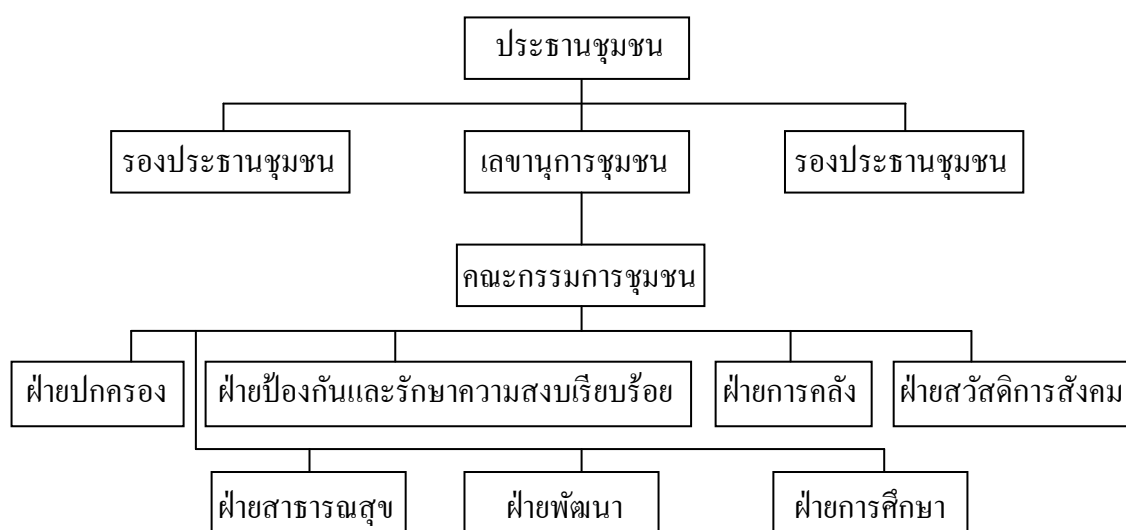
ที่ง่ายกว่าและเร็วกว่าผู้ที่มิบังจายการผลิตน้อยกว่า เช่น ประชาชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ย่อม จะยอมรับ การเปลี่ยนแปลง ได้ง่ายกว่าและเร็วกว่าประชาชนที่อยู่นอกพื้นที่ ผู้บริหารและสมาชิกทุกคนใน องค์กรต้องมีความเป็นผู้นำในตนเอง จะต้องตัดสินใจทำในสิ่งที่ไม่ใช่เพียงแต่ทำให้ถูกตามที่ ได้รับคำสั่งหรือกระทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ หรือเคยปฏิบัติเท่านั้น ผู้นำจะต้องยอมรับการ เปลี่ยนแปลง จะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของลูกน้อง ขณะที่สมาชิกทุกคนต้องมีความ เป็นผู้นำไม่ใช่ทำตามคำสั่งหรือเอาใจนายเท่านั้น แต่จะต้องวิเคราะห์และพัฒนางาน และทีมงานให้ ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ทั้งนั้นการที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมิประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเองโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ด้านการตัดสินใจในการวางแผนบริหารงาน การรับผลประโยชน์จากการบริหารงาน และด้านการ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดการพัฒนาที่ดี เกิดผลดีต่อ ชุมชนซึ่งจะต้องมีภาครัฐเข้ามาสนับสนุนกิจกรรม และเสริมทักษะ พัฒนาความรู้เพื่อให้ เช่นเดียวกับ อำนาจ อนันตชัย, ได้กล่าวถึง ความสำเร็จแบบการพัฒนา แบบระดมความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัย ที่สำคัญ คือ⁷⁹ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่การเริ่มคิดค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา การตัดสินใจแก้ไขปัญหา โครงการ กิจกรรมใดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยใช้ ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง การยอมรับและการน้อมนำการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความ คุ่มค่าและมีประ โยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด ซึ่งการยอมรับจะต้องเกิดจากการมีผู้นำที่เข้มแข็ง สามารถชักจูงให้สมาชิกปฏิบัติตาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม บุคลิกภาพของผู้นำมีส่วน สำคัญที่จะทำให้กลุ่มยอมรับและพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง การผสมผสานความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ พัฒนาคุณภาพ สนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ ประกอบกิจกรรมตามโครงการ

ผู้วิจัยเห็นว่า กรอบแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น ได้แก่ การที่เทศบาลให้ความสำคัญกับชุมชน มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน มีรายได้เป็นของตนเอง มีบุคลากรของตนเอง มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมอันประกอบไปด้วย การปรับปรุง ซ่อมแซมผิวจราจรในชุมชน, การดูแลสวนสาธารณะเกาะกลางถนน, การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้ของชุมชน (การจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะ , การ

⁷⁹ อำนาจ อนันตชัย, การพัฒนาชนบท, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526), หน้า 20.

ทำความสะอาดถนนในซอย, การดูแลถนนสายหลัก), การเก็บขยะโดยชุมชน, การส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาในชุมชน, การวางท่อระบายน้ำในชุมชน, กิจกรรมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน, การปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน, การอบรมแนวทางการพัฒนาชุมชน ที่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตยในการปกครองตนเอง (Self Government) ปัจจัยที่มีผลต่อ ความสำเร็จของการกระจายอำนาจของเทศบาลนครขอนแก่น นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ ปัจจัยด้านการยอมรับ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ที่ลงสู่ชุมชน บรรลุตามเป้าหมายของนิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ สามารถนำมาประยุกต์ได้

2.8 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา

แผนภาพที่ 2.3 โครงสร้างชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

2.8.1 ประวัติ

เทศบาลนครขอนแก่น เดิมเป็นเทศบาลเมืองจัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งเทศบาลเมืองขอนแก่น มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2478

นายกเทศมนตรีคนแรก คือ พระเสนาราชภักดี เข้าดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2478 โดยมีศาลาเทศบาลเมืองขอนแก่นเป็นที่ทำการ ตั้งอยู่ในที่ดินราชพัสดุแปลงที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ในขณะนั้น อยู่ทางทิศใต้ด้านตะวันตกของถนนกลางเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น ตรงข้ามกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองขอนแก่นในปัจจุบัน จนกระทั่งถึงปี

พ.ศ. 2492 จึงได้ย้ายที่ทำการไปอยู่ในที่ดินแปลงที่ตั้งสถานีอนามัยและสถานีดับเพลิงด้านตะวันออกของถนนกลางเมือง อยู่ตรงข้ามกับโรงเรียนขอนแก่นวิทยายนมาจนถึง พ.ศ. 2508 เป็นเวลา 16 ปี ต่อมากระทรวงมหาดไทยให้สำนักงานเทศบาลเมืองขอนแก่นใช้อาคารร่วมกับอำเภอเมืองขอนแก่น จึงได้ย้ายมาอยู่อาคารเดียวกับที่ว่าการอำเภอเมืองขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2508 จนถึงวันที่ 21 ตุลาคม 2527 รวมเป็นเวลา 19 ปี และในปี พ.ศ. 2527 สำนักงานเทศบาลเมืองขอนแก่นได้ก่อสร้างขึ้นใหม่ ตั้งอยู่เลขที่ 3/3 ถนนประชาสำราญ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยได้เปิดทำการตั้งแต่วันที่ 22 ตุลาคม 2527 จนถึงปัจจุบัน

เมื่อพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองขอนแก่น พ.ศ.2478 เขตเทศบาลมีพื้นที่ 4.031 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรด	ตำบลศิลา
ทิศใต้	จรด	ตำบลกุดกว้าง
ทิศตะวันออก	จรด	ตำบลพระลับ , ตำบลหนองแสง
ทิศตะวันตก	จรด	ตำบลเมืองเก่า

ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้มีพระราชกฤษฎีกาขยายเขตเทศบาลออก ให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น ปัจจุบันมีพื้นที่ 46 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรด	ตำบลศิลา
ทิศใต้	จรด	ตำบลเมืองเก่า
ทิศตะวันออก	จรด	ตำบลพระลับ
ทิศตะวันตก	จรด	ตำบลบ้านเป็ด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครขอนแก่น ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 112 ตอนที่ 40 ก ลงวันที่ 24 กันยายน 2538 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2538 เป็นต้นไป

2.8.2 ประชากรในเขตเทศบาล

สถิติจำนวนประชากร ความหนาแน่น อัตราการเพิ่มของประชาชน เทศบาลนครขอนแก่น
ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545 – พ.ศ.2552

พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น คน / ตร.กม.	อัตราการเพิ่ม
2545	130,582	2,839	0.77
2546	128,795	2,799	-1.37
2547	123,151	2,677	-4.38
2548	122,370	2,660	-0.60
2549	120,957	2,630	-1.15
2550	120,167	2,612	-0.65
2551	118,203	2,569	-1.63
2552	116,157	2,525	-1.73

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 2.2 ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2552 มีทั้งหมด 90 ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 เขต ดังนี้

เขต	ที่	ชื่อชุมชน	ประเภทชุมชน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวน ครอบครัว	จำนวน ประชากร
1	1	โนนชัย 1	กึ่งเมือง	174	209	696
	2	โนนชัย 2	กึ่งเมือง	276	332	1,105
	3	โนนชัย 3	กึ่งเมือง	160	192	639
	4	ดอนยานาง 1	กึ่งเมือง	400	480	1,600
	5	ดอนยานาง 2	กึ่งเมือง	438	525	1,750
	6	ดอนยานาง 3	กึ่งเมือง	255	306	1,020
	7	หลังศูนย์ราชการ	กึ่งเมือง	613	735	2,450
	8	หลังศูนย์ราชการ 2	กึ่งเมือง	185	144	730
	9	เทพารักษ์ตอน 1	ชุมชนแออัด	190	228	760
	10	เทพารักษ์ตอน 2	ชุมชนแออัด	110	132	675
	11	เทพารักษ์ตอน 3	ชุมชนแออัด	116	119	410
	12	เทพารักษ์ตอน 4	ชุมชนแออัด	106	127	480
	13	เทพารักษ์ตอน 5	ชุมชนแออัด	129	155	515
	14	พัฒนาเทพารักษ์	ชุมชนแออัด	90	107	358
	15	คุ้มหนองคู	ชุมชนเมือง	560	674	1,471
	16	ศรีจันทร์	ชุมชนเมือง	158	189	630
	17	หนองแวงตราซุ2	กึ่งเมือง	290	348	1,660
	18	หนองแวงตราซุ4	กึ่งเมือง	84	101	335
	19	เจ้าพ่อเกษม	ชุมชนเมือง	174	209	695
	20	มิตรภาพ	ชุมชนแออัด	193	232	772
	21	บขส .	ชุมชนเมือง	150	180	600

ตารางที่ 2.2 ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2552 มีทั้งหมด 90 ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 เขต (ต่อ)

เขต	ที่	ชื่อชุมชน	ประเภทชุมชน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวน ครอบครัว	จำนวน ประชากร
2	1	หนองใหญ่ 1	กึ่งเมือง	357	428	1,072
	2	หนองใหญ่ 2	กึ่งเมือง	336	404	1,345
	3	หนองใหญ่ 3	กึ่งเมือง	258	310	1,033
	4	หนองใหญ่ 4	กึ่งเมือง	109	131	435
	5	ธารทิพย์	กึ่งเมือง	269	323	1,075
	6	บะขาม	กึ่งเมือง	390	468	1,560
	7	ศรีจันทร์ประชาฯ	กึ่งเมือง	350	420	1,705
	8	นาคะประเวศน์	กึ่งเมือง	300	360	1,025
	9	ชัยณรงค์สามัคคี	เมือง	269	323	1,075
	10	คุ้มพระลับ	เมือง	513	615	2,050
	11	หลักเมือง	แออัด	133	160	620
	12	ทุ่งเศรษฐี	บ้านจัดสรร	270	324	1,700
	13	มิตรสัมพันธ์ 1	บ้านจัดสรร	136	163	327
	14	มิตรสัมพันธ์ 2	บ้านจัดสรร	160	192	1,100
	15	โพธิ์บังลังก์ทอง	บ้านจัดสรร	308	369	1,230
	16	บ้านพัก ด.ช.ด.	ราชการ	86	103	280
	17	ทุ่งสร้างพัฒนา	กึ่งเมือง	234	234	1,800
	18	ศิริมงคล	เมือง	435	522	1,242
	19	ศรีจันทร์พัฒนา	เมือง	179	215	715
	20	หน้า ร.พ.ศูนย์	เมือง	512	614	1,452
	21	บ้านเลขที่ 37	ราชการ	566	679	879
	22	หัวสะพาน	แออัด	62	74	290
	23	ชลประทาน	ราชการ	289	347	1,155

ตารางที่ 2.2 ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2552 มีทั้งหมด 90 ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 เขต (ต่อ)

เขต	ที่	ชื่อชุมชน	ประเภทชุมชน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวน ครอบครัว	จำนวน ประชากร
2	24	เจ้าพ่อขุนภักดี	เมือง	141	169	564
	25	ธนาคาร	บ้านจัดสรร	130	156	360
3	1	บ้านตุม	กิ่งเมือง	285	342	1,140
	2	หนองแขวงเมืองเก่า 1	กิ่งเมือง	470	564	1,880
	3	หนองแขวงเมืองเก่า 2	กิ่งเมือง	184	221	686
	4	หนองแขวงเมืองเก่า 3	กิ่งเมือง	203	244	708
	5	หนองแขวงเมืองเก่า 4	กิ่งเมือง	184	221	736
	6	วัดกลาง	ชุมชนเมือง	260	312	2,150
	7	คุ้มวัดธาตุ	ชุมชนเมือง	295	354	1,179
	8	หลังสนามกีฬา 1	ชุมชนแออัด	575	689	2,298
	9	หลังสนามกีฬา 2	กิ่งเมือง	150	199	755
	10	แก่นนคร	ชุมชนเมือง	433	519	1,730
	11	หนองวัดพัฒนา	ชุมชนเมือง	138	166	552
	12	คุ้มวุฒาราม	ชุมชนเมือง	263	315	1,050
	13	โนนทัน 1	กิ่งเมือง	396	411	1,584
	14	โนนทัน 2	กิ่งเมือง	359	431	1,435
	15	โนนทัน 3	กิ่งเมือง	273	327	1,090
	16	โนนทัน 4	กิ่งเมือง	270	324	1,145
	17	โนนทัน 5	กิ่งเมือง	246	296	985
	18	โนนทัน 6	กิ่งเมือง	379	454	1,514
	19	โนนทัน 7	กิ่งเมือง	385	462	1,400
	20	โนนทัน 8	กิ่งเมือง	113	135	450
	21	โนนทัน 9	กิ่งเมือง	148	178	592
	22	การเคหะ	หมู่บ้านจัดสรร	359	430	1,434

ตารางที่ 2.2 ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2552 มีทั้งหมด 90 ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 เขต (ต่อ)

เขต	ที่	ชื่อชุมชน	ประเภทชุมชน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวน ครอบครัว	จำนวน ประชากร
3	23	โนนหนองวัด 1	กึ่งเมือง	486	584	1,945
	24	โนนหนองวัด 2	แออัด	230	276	960
	25	โนนหนองวัด 3	เมือง	386	463	1,165
	26	โนนหนองวัด 4	เมือง	541	650	2,165
	27	เหล่านาดิ 12	ชุมชนเมือง	115	138	460
	28	พระนครศรีบริรักษ์	เมือง	386	463	1,542
	29	พิมานชลร่วมใจพัฒนา	บ้านจัดสรร	139	167	417
4	1	สามเหลี่ยม 1	กึ่งเมือง	832	998	3,328
	2	สามเหลี่ยม 2	กึ่งเมือง	263	315	1,050
	3	สามเหลี่ยม 3	กึ่งเมือง	1,135	1,362	4,540
	4	สามเหลี่ยม 4	กึ่งเมือง	288	345	1,150
	5	สามเหลี่ยม 5	ชุมชนเมือง	683	819	2,730
	6	ศรีฐาน 1	กึ่งเมือง	264	317	1,055
	7	ศรีฐาน 2	กึ่งเมือง	294	353	1,175
	8	ศรีฐาน 3	กึ่งเมือง	220	264	879
	9	ศรีฐาน 4	กึ่งเมือง	144	172	574
	10	หนองแวงตราซุ 1	กึ่งเมือง	294	353	1,175
	11	หนองแวงตราซุ 3	กึ่งเมือง	253	303	1,010
	12	คุ้มวัดป่าอศุขาราม	กึ่งเมือง	326	392	1,305
	13	ไทยสมุทร	หมู่บ้านจัดสรร	263	315	1,050
	14	เทคโนโลยีฯ	เมือง	228	273	910
	15	ตะวันใหม่	กึ่งเมือง บ้านจัดสรร	180	216	720

ที่มา : กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครขอนแก่น

ชุมชนย่อย หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาลที่ประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีสภาพพื้นที่หรือภูมิศาสตร์ร่วมกัน เช่น ในแนวถนน ตรอก ซอย อาคารเรือนแถวเดียวกัน หรือมีลักษณะเป็นบล็อก เป็นโซนเดียวกัน อาทิเช่น กลุ่มต่างๆ ชุมชนแออัด หรือหมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น

ชุมชนแออัดหรือชุมชนสลัม หมายถึง ชุมชนที่มีความแออัด มีผู้อยู่อาศัยอย่างหนาแน่นจนก่อให้เกิดมลภาวะแวดล้อมไม่ถูกสุขลักษณะ มีการสร้างบ้านเรือนแบบเรียบง่าย ไม่เป็นระเบียบ สภาพบ้านเรือนทรุดโทรม ขาดความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย มีปัญหาในการถือครองที่ดิน ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีการอพยพโยกย้ายอยู่เสมอ มีปัญหาสุขภาพแวดล้อม ปัญหาทางสังคมและปัญหาทางเศรษฐกิจ

ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันเข้าไปอยู่อาศัยเพื่อธุรกิจการค้าขาย เป็นสังคมใหม่ มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการพบปะแลกเปลี่ยนกัน หรือคบหาสมาคมเพื่อผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ มีสภาพความเป็นอยู่ที่มีมั่นคงมีรายได้แน่นอน มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการอย่างทั่วถึง มีสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี

ชุมชนกึ่งเมือง หมายถึง ชุมชนเมืองดั้งเดิมมีลักษณะการอยู่อาศัยแบบเครือญาติ ยึดถือวัฒนธรรมประเพณี ขนบธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมา ประกอบอาชีพ ตามแนวทางของบรรพบุรุษ เช่น อาชีพทางภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ บวกกับความเจริญของเมืองในระยะต่อมา มีผู้คนจากภายนอกอพยพเข้าไปอยู่อาศัยมากขึ้น เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ จึงมีอาชีพที่หลากหลาย ผสมผสานระหว่าง การเกษตร การค้าขาย และอาชีพอื่นๆ ตามความเหมาะสม มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างมั่นคง แข็งแรงถาวร มีที่ดินเป็นของตนเอง มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี

ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร หมายถึง ชุมชนที่ประชากรเข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีการจัดสรรหมู่บ้าน มีลักษณะอาคารบ้านเรือนที่ถูกจัดสร้างขึ้นอย่างเป็นระเบียบ มีความมั่นคงสวยงาม มีระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการที่ครบถ้วน มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีรายได้ที่แน่นอน มีที่ดินเป็นของตนเอง

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เท่าที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ามานั้น ปรากฏว่ายังไม่มีใคร หรือหน่วยงานใดได้ทำการศึกษาวิจัยและพิมพ์เผยแพร่โดยตรงมาก่อน นอกจากจะมีการศึกษาถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องซึ่งพอจะกล่าวถึงได้บ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วจะบรรยายถึงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

ขวัญชัย วงศ์นิติกร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านจัดสรรซานเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรรซานเมืองมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองในด้านร่วมบำรุงรักษาและติดตามผลการพัฒนาชุมชนมากที่สุดรองลงมามีส่วนร่วมปฏิบัติการเสนอความคิดเห็น และวางแผนพัฒนาชุมชน ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยทางฐานะเศรษฐกิจ การเป็นผู้นำทั้งนอกและในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม การติดต่อผู้นำ การได้รับข่าวสารกิจกรรมชุมชน เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน คือ ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจในแบบการพัฒนาชุมชน⁸⁰

จรัสศักดิ์ สีใจเจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในแง่ของกิจกรรม รูปแบบ ระดับและสาเหตุของการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า⁸¹

1. โครงการหรือกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานรองลงมาเป็นโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่โครงการหรือกิจกรรมประเภทอื่นๆ โดยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการแสดงความเห็น/ข้อเสนอแนะมากที่สุด รองลงมาเป็นการได้รับประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรม

⁸⁰ขวัญชัย วงศ์นิติกร, ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านจัดสรรซานเมือง ศึกษาเฉพาะกรณี : หมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2532, 112หน้า.

⁸¹จรัสศักดิ์ สีใจเจริญ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน, การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2543, 124 หน้า.

2. การเข้าไปมีส่วนร่วม จะเป็นไปโดยสมัครใจมากกว่าถูกผู้อื่นชักชวน ส่วนรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้น จะเข้าร่วมโดยผ่านตัวแทนคือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน

3. ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการที่เทศบาลเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมมีอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

4. สาเหตุของการเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ การที่จะมีโอกาสร่วมรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง และจะทำให้การบริหารงานของเทศบาลมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจะเป็นวิธีหนึ่งในการควบคุมการทำงานขององค์กร

สำหรับสาเหตุของการไม่เข้าไปมีส่วนร่วมนั้น เพราะมีตัวแทนอยู่แล้ว นอกจากนี้คือไม่เข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานรวมถึงปัจจัยด้านรายได้ขององค์กรที่มีน้อย ไม่เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่น ตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ชูเกียรติ เปี่ยมศรี ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง อายุ ระดับการศึกษา รายได้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการพัฒนาชุมชนย่อย ส่วนความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนย่อย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนย่อยในการพัฒนา⁸²

ชูลีพร วิมุกตานนท์ ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท พบว่า การพัฒนาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน และอาศัยระบบราชการและวัฒนธรรมภายในระบบราชการที่เอื้ออำนวย นอกเหนือนโยบาย กลวิธีและระบบการดำเนินงานแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังขึ้นอยู่กับตัวประชาชนหรือชุมชนของเขาเองด้วย⁸³

⁸²ชูเกียรติ เปี่ยมศรี, การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองระยอง จังหวัดระยอง, **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), 2543, 120 หน้า.

⁸³ชูลีพร วิมุกตานนท์, การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของชาวไทยลื้อ ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย, **รายงานการวิจัย**, (ศูนย์วิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยพายัพ), 2530, 98 หน้า.

นอ่าน วุฑฒิกรมรรักษ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน ในโครงการสร้างงานในชนบท พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน แต่มีผลต่อปริมาณการเข้าร่วม สถานภาพทางสังคมและความแตกต่างกันในเรื่องเพศเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน ส่วนปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ ความต้องการความสะดวกสบายในการคมนาคมขนส่ง รองลงมาคือ ต้องการพัฒนาหมู่บ้านและมีงานทำ สำหรับสาเหตุที่ประชาชนไม่เข้าร่วมเพราะไม่มีงานทำ⁸⁴

บัญชา ประดิษฐ์สุวรรณ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งของประชาคมในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคม ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของประชาสังคม และจะต้องมีการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการเกิดจากการที่ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องประชาสังคมและการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคมในอนาคตเป็นสิ่งที่จำเป็นและจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง⁸⁵

ปรัชญา ศรีภา ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น⁸⁶ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาหมู่บ้านคือ ระดับการศึกษา อุดมการณ์ ประชาธิปไตย การติดต่อสื่อสาร

⁸⁴ นอ่าน วุฑฒิกรมรรักษ์, ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคิ่งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2526, 161 หน้า.

⁸⁵ บัญชา ประดิษฐ์สุวรรณ, ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งของประชาคมในจังหวัดนครสวรรค์, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2544, 150 หน้า.

⁸⁶ ปรัชญา ศรีภา, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, การศึกษาอิสระศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2540, 120 หน้า.

สุรชัย ควรเคชะคุปต์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ สืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่สืบสวนชั้นประทวนในสถานีตำรวจนครบาล พบว่า⁸⁷ การได้รับความร่วมมือจากประชาชน การใช้ประโยชน์จากวิทยากรตำรวจ การสนับสนุนด้านการทำงาน และภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่สืบสวน

วุฒิพงษ์ นาวิณ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจ สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า⁸⁸ ค่าเฉลี่ยผลการปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน จำแนกตาม ชั้นยศ อายุ อายุราชการ อายุงาน สถานภาพการสมรส และระดับการศึกษาที่ต่างกันทำให้ผลการปราบปรามยาเสพติดไม่แตกต่างกัน การมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ การได้รับการฝึกอบรมด้านยาเสพติด การมีโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่ ภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา และการได้รับความร่วมมือจากประชาชนมีความสัมพันธ์กับผลการปราบปรามยาเสพติด แต่การได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปราบปรามยาเสพติด

จากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยเฉพาะปัจจัยด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ สถานภาพทางสังคม มีความสำคัญมาก เพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทุกปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งมีปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนนั้นจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ด้านการยอมรับ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งที่ผ่านมามจะเห็นได้ว่า การกระจายอำนาจลงสู่ชุมชนนั้นประสบผลสำเร็จ ซึ่งน่าจะมีการศึกษาวิจัย เพื่อการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป และมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ หรือไม่ ปัญหาอุปสรรคที่พบ ที่ยังไม่มีการศึกษามาก่อน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจจะศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในยุคของการกระจายอำนาจ และเน้นการให้

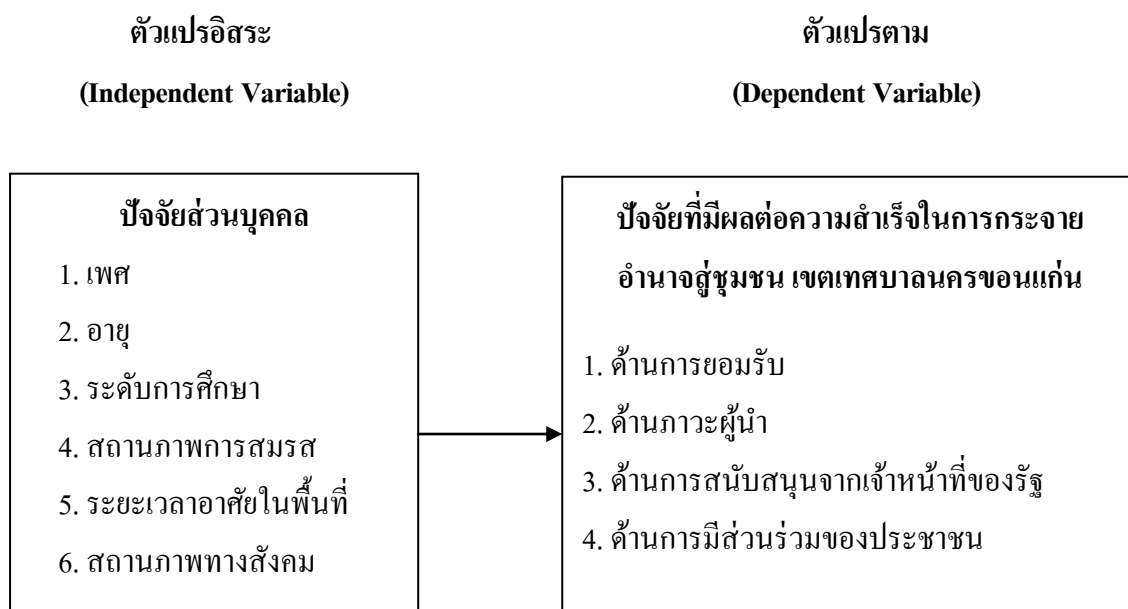
⁸⁷สุรชัย ควรเคชะคุปต์, ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่สืบสวนชั้นประทวนในสถานีตำรวจนครบาล, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), 2532, 120 หน้า.

⁸⁸วุฒิพงษ์ นาวิณ, ปัจจัยที่มีผลต่อการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจ, สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), 2542, 150 หน้า.

ความสำคัญกับภาคประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการดูแลชุมชนตนเอง ซึ่งจะทำให้เราทราบว่า การให้ชุมชนเข้ามาบริหารจัดการชุมชนตนเอง อะไรที่เป็นตัวกระตุ้น จึงเกิดปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เพื่อที่จะหาแนวทางในการปรับปรุงต่อไป

2.10 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดที่จะใช้ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานของนิรันดร์ จงวุฒิเวศน์⁸⁹ มาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แนวทางการศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2.4 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

⁸⁹นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527), หน้า 188.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ตามมุมมองของผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.5 การวัดค่าตัวแปร
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน อันประกอบด้วย ประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 2,160 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้นำชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 337 คน โดยการใช้สูตรการหาขนาดของตัวอย่างของทาโร ยามานะ (Taro Yamane's) ¹ ซึ่งมีสูตรการคำนวณ¹ ดังนี้

¹สำเร็จ จันทรสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน, สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547), หน้า 103.

สูตรที่ใช้สูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(d)^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดตัวอย่างที่ต้องการหา

N = ประชากรทั้งหมด จำนวน

d = ค่าสัดส่วนที่ต้องการให้ค่าสัดส่วนจากตัวอย่างแตกต่างกันไป

ทุกประการ ไม่เกินร้อยละ 5 หรือ .05

ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{2,160}{1 + 2,160 (.05)^2}$$

$$n = 337 \text{ คน}$$

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนต่างๆ คือการคำนวณหาตัวอย่างตามวิธีการของทาโร ยามานะ (Taro Yamane's)² จากผู้นำชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น รวมจำนวน 2,160 คน จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 337 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างที่มีได้กำหนดไว้ล่วงหน้าว่ามีใครจะเป็นตัวอย่างบ้างและในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง เมื่อพบผู้นำชุมชนที่เป็นเป้าหมาย ก็สุ่มคนนั้นเป็นตัวอย่าง ไม่จำกัดว่าคนไหนให้ได้จำนวนตามที่ต้องการ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่ง ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ สถานภาพทางสังคม

² เรืองเดียวกัน, หน้า 103.

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านภาวะผู้นำ 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการยอมรับ
2. ด้านภาวะผู้นำ
3. ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.4.1 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษา ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามและกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน แล้วนำแบบสอบถามไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและปรับปรุงเพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์
4. นำแบบสอบถามที่อาจารย์ ที่ปรึกษา ตรวจสอบและผ่านการแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รูปแบบของแบบสอบถาม (Format) ความเหมาะสมด้านเนื้อหา (Wording) ความสมบูรณ์ของคำชี้แจง และความเหมาะสมของใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม
5. นำแบบสอบถามมาหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruency : IOC) ของแบบสอบถาม

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ ³
โดยที่	+1	แน่ใจว่าสอดคล้อง
	0	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-1	แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ .67 ขึ้นไป

6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอข้อมูลอาจารย์ที่
 ศึกษานิพนธ์ และอาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปทดลองใช้

3.4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. แบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้นำชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่ม
 ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน เขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า จำนวน 30 ชุด เพื่อนำข้อมูลมาหาคุณภาพ
 แบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าคงที่ภายในเนื้อหาเพื่อให้มี
 ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป โดยการคำนวณ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยการใช้สูตร
 ของ คอนบาค (Conbach) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับงานวิจัย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha
 Coefficient) ซึ่งต้องมีค่าตั้งแต่ .70 ขึ้นไป จึงจะยอมรับว่ามีความเที่ยง

การหาความเที่ยง ของแบบสอบถาม หาความเที่ยงภายใน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา Alpha
 Coefficient) โดยใช้สูตร⁴ ดังนี้

³ธีรศักดิ์ อุ่่นอารมณั์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและพัฒนา (กรุงเทพมหานคร :
 มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 65.

⁴บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, 2545),
 หน้า 99.

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	=	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	k	=	จำนวนของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	=	ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ สามารถหาความเชื่อมั่น ของเครื่องมือที่วิจัยโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ .881 ซึ่งเป็นค่าที่เชื่อถือได้

4. นำเครื่องมือที่ทดลองแล้วพร้อมผลการทดสอบนำเสนออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์และ อาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ร่วม ก่อนนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล

5. จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยเป็นฉบับจริง และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวัดค่าตัวแปร

3.5.1. การวัดค่าตัวแปรอิสระ ปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ พิจารณาแบ่งกลุ่มเพศ เป็น 2 กลุ่ม เพศชาย และเพศหญิง

อายุ พิจารณาจากอายุจริงของผู้นำชุมชน ที่อาศัยอยู่เขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีอายุที่แตกต่างกัน จึงได้แบ่งออกเป็น 4 ช่วงอายุ คือ 1) 30 - 40 ปี 2) 41 - 50 ปี 3) 51 - 60 ปี และ 4) 61 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา พิจารณาระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 6 ระดับ คือ

1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 4) อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า 5) ปริญญาตรี และ 6) สูงกว่าปริญญาตรี

สถานภาพการสมรส พิจารณาสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 สถานภาพ คือ

1) โสด 2) สมรส 3) หย่าร้าง 4) หม้าย

ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ พิจารณาระยะเวลาที่ประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่นแบ่งเป็น 5 ช่วง คือ 1) 1-5 ปี 2) 6-10 ปี 3) 11-15 ปี 4) 16-20 ปี 5) 21 ปีขึ้นไป

สถานภาพทางสังคม พิจารณาสถานะบทบาทหน้าที่ ที่องค์กรมอบหมายให้บุคคลแต่ละคน ที่จะต้องไปปฏิบัติตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย แยกออกเป็น 2 ประเภท 1) ประธานชุมชน 2) คณะกรรมการชุมชน

3.5.2 การวัดค่าตัวแปรตาม

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านภาวะผู้นำ 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) การสร้างคำถาม (Item) ตามแนวของ Likert มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้ค่าดังนี้ คือ⁵

5 คะแนน	เท่ากับ	มากที่สุด
4 คะแนน	เท่ากับ	มาก
3 คะแนน	เท่ากับ	ปานกลาง
2 คะแนน	เท่ากับ	น้อย
1 คะแนน	เท่ากับ	น้อยที่สุด

โดยแบ่งคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับเพื่อแปลผลซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยจากสูตรดังนี้

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{5-1}{5} = .80$$

แบ่งคะแนนตามระดับได้ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	แปลผล
4.20 - 5.00	มากที่สุด
3.40 - 4.19	มาก
2.60 - 3.39	ปานกลาง
1.80 - 2.59	น้อย
1.00 - 1.79	น้อยที่สุด

⁵สำเร็จ จันทรสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน, สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547), หน้า 433.

3.5.3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Test)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยใช้สถิติ ไค-สแควร์ (Chi-Square Test) ทดสอบความสัมพันธ์

1. **ตัวแปรอิสระ** คือ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ สถานภาพทางสังคม

2. **ตัวแปรตาม** ตัวแปรตามปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับ 2) ด้านภาวะผู้นำ 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนำคะแนนรวมของผู้ตอบแบบสอบถามมาจัดเป็นกลุ่มเพื่อให้อยู่ในอันสเกล มีเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนน ดังนี้

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

ค่าคะแนนที่ได้สูงสุดคือ 100

ค่าคะแนนที่ได้ต่ำสุดคือ 38

จำนวนชั้นที่ต้องการแบ่งคือ 3 ชั้น

$$\text{ขนาดชั้น} = \frac{100 - 38}{3} = 20.66 = 21$$

(ขีดจำกัดบนของชั้นแรก = ขีดจำกัดล่างของชั้นแรก + ขนาดชั้น - 1)⁶

ช่วงคะแนน	แปลผลระดับความคิดเห็น
38 - 58	น้อย
59 - 79	ปานกลาง
80 - 100	มาก

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 437.

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6.1 แหล่งข้อมูล

รวบรวมและจัดเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามให้กับผู้นำชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.6.2 ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูล

การดำเนินการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เรียงนายกเทศมนตรีนครขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
3. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล หากแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมีข้อมูลไม่สมบูรณ์ก็จะได้ส่งให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามใหม่อีกรอบ
4. นำข้อมูลเหล่านั้นที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลต่อไป

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้รับแบบสอบถามครบแล้ว นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องพร้อมนำไปทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ และสถานภาพทางสังคม ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตารางพร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น มี 4 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตาราง พร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตาราง พร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) นำเสนอผลการ วิจัยในรูปแบบของตาราง พร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.8.1 สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย สถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.8.2 สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย สถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Test) โดยใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ตามมุมมองของผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร จำนวน 337 คน แล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นรูปแบบของตารางพร้อมคำบรรยายใต้ตาราง ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
DF.	แทน ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
Sig.	แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ และสถานภาพทางสังคม ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตารางพร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มี 4 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตาราง พร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตาราง พร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตาราง พร้อมกับคำอธิบายใต้ตาราง

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ และสถานภาพทางสังคม ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของตารางพร้อมกับคำอธิบายใต้ตารางดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	164	48.70
หญิง	173	51.30
รวม	337	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 51.30 และเป็นเพศชาย จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 48.70

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
30 – 40 ปี	22	6.50
41 – 50 ปี	95	28.20
51 – 60 ปี	116	34.40
61 ปี ขึ้นไป	104	30.90
รวม	337	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40 รองลงมาอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 30.90 รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 28.20 และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนน้อยที่สุดคืออายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	103	30.60
มัธยมศึกษาตอนต้น	47	13.90
มัธยมศึกษาตอนปลาย	87	25.80
อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า	46	13.60
ปริญญาตรี	46	13.60
สูงกว่าปริญญาตรี	8	2.50
รวม	337	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 30.60 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.90 รองลงมา ระดับอนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า และระดับปริญญาตรี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	23	6.80
สมรส	256	76.00
หย่าร้าง	28	8.30
หม้าย	30	8.90
รวม	337	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 76.00 รองลงมา มีสถานภาพหม้าย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90 รองลงมา มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 และสถานภาพโสด จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่

ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
1-5 ปี	4	1.20
6-10 ปี	18	5.30
11-15 ปี	27	8.00
16-20 ปี	64	19.00
21 ปีขึ้นไป	224	66.50
รวม	337	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 รองลงมาระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ 16-20 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 รองลงมาระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ 11-15 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 รองลงมาระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ 6-10 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 5.30 และระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพทางสังคม

สถานภาพทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ประธานชุมชน	85	25.20
คณะกรรมการชุมชน	252	74.80
รวม	337	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการชุมชน จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 74.80 และเป็นประธานชุมชน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการยอมรับ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น	ระดับมุมมอง		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการยอมรับ	4.27	0.53	มากที่สุด
2. ด้านภาวะผู้นำ	4.43	0.54	มากที่สุด
3. ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	4.04	0.65	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	4.26	0.65	มากที่สุด
รวม	4.25	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ด้านการยอมรับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการยอมรับ

ลำดับที่	ด้านการยอมรับ	ระดับมุมมอง		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	การวางแผนพัฒนาควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก	4.55	0.62	มากที่สุด
2.	โครงการกระจายอำนาจสู่ชุมชนครอบคลุมถึง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัดระเบียบชุมชน	4.38	0.67	มากที่สุด
3.	การดำเนินงาน กิจกรรม โครงการต่างๆ ได้รับความร่วมมือด้วยดี จากภาครัฐและชุมชนในพื้นที่	4.32	0.70	มากที่สุด
4.	หากมีข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชน หรือประชาชนในชุมชนเอง เทศบาลมีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายปัญหาหรือลดข้อขัดแย้งดังกล่าว	3.98	0.91	มาก
5.	การติดต่อประสานงานกับเทศบาลมีความสะดวกและรวดเร็ว	4.10	0.83	มาก
รวม		4.27	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการยอมรับ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การวางแผนพัฒนาควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 รองลงมา คือ โครงการกระจายอำนาจสู่ชุมชนครอบคลุมถึง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัด

ระเบียบชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการต่างๆ ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากภาครัฐและชุมชนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ

ลำดับที่	ด้านภาวะผู้นำ	ระดับมุมมอง		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ วางตนเหมาะสม และทำงานร่วมกับคนในชุมชนได้	4.52	0.68	มากที่สุด
2.	ผู้นำชุมชนมีความใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการทำงาน	4.46	0.72	มากที่สุด
3.	ความก้าวหน้าของชุมชนขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน ความร่วมมือด้วยดี จากภาครัฐและชุมชนในพื้นที่	4.43	0.73	มากที่สุด
4.	ผู้นำชุมชนรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่นด้วย	4.48	0.74	มากที่สุด
5.	ผู้นำชุมชนสามารถชี้้นำให้ชุมชนปฏิบัติการกิจต่างๆ ได้	4.25	0.74	มากที่สุด
รวม		4.43	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ วางตนเหมาะสมและทำงานร่วมกับคนในชุมชนได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 รองลงมา คือ ผู้นำชุมชนรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่นด้วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และผู้นำชุมชนมีความใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ลำดับที่	ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ระดับมุมมอง		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	4.25	0.74	มากที่สุด
2.	เจ้าหน้าที่ของรัฐจัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ	3.86	0.79	มาก
3.	เจ้าหน้าที่ของรัฐให้การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ตามแนวทางการกระจายอำนาจท้องถิ่นอย่างเต็มที่	4.00	0.79	มาก
4.	เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความกระตือรือร้นในการให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น	4.02	0.85	มาก
5.	เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.05	0.91	มากที่สุด
รวม		4.04	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความกระตือรือร้นในการให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลำดับที่	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับมุมมอง		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1.	เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ	4.24	0.82	มากที่สุด
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการการจัดทำแผนปฏิบัติการ จนถึงการสรุปและติดตามผล	4.17	0.80	มาก
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง	4.29	0.83	มากที่สุด
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม สนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ และประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและเทศบาลสม่ำเสมอ	4.27	0.80	มากที่สุด
5.	กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้จริง	4.30	0.76	มากที่สุด
รวม		4.26	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้จริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม สนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ และประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและเทศบาลสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชน
ที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อ
ความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เพศ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจ
สู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 4.12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจาย
อำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ระดับมุมมอง	เพศ	
	ชาย	หญิง
น้อย	1.80 (3)	2.30 (4)
ปานกลาง	20.20 (33)	24.90 (43)
มาก	78.00 (128)	72.80 (126)
รวม (จำนวน)	100.00 (164)	100.00 (173)

Chi-Square = 1.235

Df. = 2

Sig. = .53

จากตารางที่ 4.12 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชาย และเพศหญิงในระดับมุมมองมาก
ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า เพศชาย
มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.00 รองลงมา คือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.80 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) พบว่า
ตัวแปรเพศกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ดังนั้น สรุปว่า ตัวแปรเพศกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 อายุ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจ
 ผู้ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 4.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจาย
 อำนาจผู้ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ระดับมุมมอง	อายุ			
	30-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	61 ปีขึ้นไป
น้อย	0.00 (0)	1.10 (1)	3.40 (4)	1.90 (2)
ปานกลาง	31.80 (7)	24.20 (23)	24.20 (28)	17.30 (18)
มาก	68.20 (15)	74.70 (71)	72.40 (84)	80.80 (84)
รวม (จำนวน)	100.00 (22)	100.00 (95)	100.00 (116)	100.00 (104)

Chi-Square = 5.043

Df. = 6

Sig. = .53

จากตารางที่ 4.13 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างอายุในระดับมุมมองมาก ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจผู้ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า อายุ 61 ปีขึ้นไป มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.80 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 74.70 และรองลงมาคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 72.40 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) พบว่า ตัวแปรอายุกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจผู้ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ดังนั้น สรุปว่า ตัวแปรอายุกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจผู้ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 3 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 4.14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ระดับ มุมมอง	ระดับการศึกษา					
	ประถม ศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	อนุปริญญา/ ปวส.หรือ เทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญา ตรี
น้อย	1.00 (1)	4.30 (2)	2.30 (2)	2.10 (1)	2.20 (1)	0.00 (0)
ปานกลาง	20.40 (21)	21.30 (10)	21.80 (19)	37.00 (17)	15.20 (7)	25.00 (2)
มาก	78.60 (81)	74.40 (35)	75.90 (66)	60.90 (28)	82.60 (38)	75.00 (6)
รวม (จำนวน)	100.00 (103)	100.00 (47)	100.00 (87)	100.00 (46)	100.00 (46)	100.00 (8)

Chi-Square = 9.247

DF. = 10

Sig. = .50

จากตารางที่ 4.14 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับการศึกษาในระดับมุมมองมาก ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ปริญญาตรี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.60 รองลงมาคือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 78.60 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 75.90 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 74.50 และรองลงมา คืออนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 60.90 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) แล้วพบว่า ตัวแปรระดับการศึกษา กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ดังนั้น สรุปว่า ตัวแปรระดับการศึกษา กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 4 สถานภาพการสมรสมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 4.15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการสมรสกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ระดับมุมมอง	สถานภาพการสมรส			
	โสด	สมรส	หย่าร้าง	หม้าย
น้อย	0.00 (0)	2.30 (6)	3.50 (1)	0.00 (0)
ปานกลาง	17.40 (4)	23.10 (59)	42.90 (12)	3.30 (1)
มาก	82.60 (19)	74.60 (191)	53.60 (15)	96.70 (29)
รวม (จำนวน)	100.00 (23)	100.00 (256)	100.00 (28)	100.00 (30)

Chi-Square = 15.571

Df. = 6

Sig. = .01

จากตารางที่ 4.15 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสถานภาพการสมรสในระดับมุมมองมาก ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า สถานภาพหม้าย มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.70 รองลงมาคือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 82.60 และรองลงมาคือ สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 74.60 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) แล้วพบว่า ตัวแปร สถานภาพการสมรสกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ดังนั้น สรุปว่า ตัวแปรสถานภาพการสมรสกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 5 ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 4.16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ระดับมุมมอง	ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่				
	1-5 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	16-20 ปี	21 ปีขึ้นไป
น้อย	0.00 (0)	5.60 (1)	0.00 (0)	1.60 (1)	2.20 (5)
ปานกลาง	25.00 (1)	61.10 (11)	33.30 (9)	17.10 (11)	19.60 (44)
มาก	75.00 (3)	33.30 (6)	66.70 (18)	81.30 (52)	78.20 (175)
รวม (จำนวน)	100.00 (4)	100.00 (18)	100.00 (27)	100.00 (64)	100.00 (224)

Chi-Square = 21.737

DF. = 8

Sig. = .00

จากตารางที่ 4.16 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ในระดับมุมมองมาก ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่าระยะเวลา 16 – 20 ปี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.30 รองลงมาคือ ระยะเวลา 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 78.10 และรองลงมาคือ ระยะเวลา 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 75.00 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) แล้วพบว่า ตัวแปรระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ดังนั้น สรุปว่า ตัวแปรระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 6 สถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ตารางที่ 4.17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ระดับมุมมอง	สถานภาพทางสังคม	
	ประชาชนชุมชน	คณะกรรมการชุมชน
น้อย	1.20	2.40
	(1)	(6)
ปานกลาง	18.80	23.80
	(16)	(60)
มาก	80.00	73.80
	(68)	(186)
รวม (จำนวน)	100.00 (85)	100.00 (252)

Chi-Square = 1.468

DF. = 2

Sig. = .48

จากตารางที่ 4.17 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างระหว่างประชาชนชุมชน และคณะกรรมการชุมชนในระดับมุมมองมาก ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมา คือ คณะกรรมการชุมชน คิดเป็นร้อยละ 73.80 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) พบว่า ตัวแปรสถานภาพทางสังคมกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ดังนั้น สรุปว่า ตัวแปรสถานภาพทางสังคมกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4.18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยรวม

ปัจจัยส่วนบุคคล	Chi-Square	ผลการทดสอบ
เพศ	1.235	ไม่มีความสัมพันธ์
อายุ	5.043	ไม่มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	9.247	ไม่มีความสัมพันธ์
สถานภาพการสมรส	15.571	มีความสัมพันธ์
ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่	21.737	มีความสัมพันธ์
สถานภาพทางสังคม	1.468	ไม่มีความสัมพันธ์

จากตารางที่ 4.18 พบว่า เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยรวม พบว่า ตัวแปรสถานภาพการสมรส และระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ส่วนตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพทางสังคม กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ดังนั้น สรุปว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ สถานภาพการสมรส และระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

**ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น**

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการยอมรับ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัย ดังนี้

**ตารางที่ 4.19 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการยอมรับ**

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.	ยอมรับในการกระจายอำนาจถ่ายโอนภารกิจลงสู่ชุมชน	12
2.	แผนงาน โครงการปรับปรุงโครงสร้างการพัฒนาชุมชนมีความครอบคลุมกับความต้องการของประชาชนในชุมชน	8
3.	ชุมชนสามารถนำแนวทางที่เทศบาลกำหนดไว้ไปปฏิบัติได้จริง	6
4.	ประชาชนในชุมชนส่วนมากจะทราบถึงแนวทาง โครงการ หรือ แผนนโยบาย แม้กระทั่งประโยชน์ที่รัฐจะจัดสรรให้	3
5.	ควรคำนึงถึงประโยชน์และความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ในการ กำหนดนโยบายและแนวทางในการกระจายอำนาจ	3
6.	ยอมรับว่ามีแผนนโยบายดีแต่ยังขาดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของเทศบาลจึง ทำให้การปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	2
7.	ควรจัดระเบียบชุมชน โดยให้เทศบาลนครขอนแก่นมากำกับอย่างใกล้ชิดกับ ประชาชน	2
8.	ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุน ที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคง	1
9.	ภาครัฐควรเพิ่มและสนับสนุนให้คนจนในชุมชนมีงานทำ	1
10.	ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น	1
11.	รัฐควรมีการประสานกับผู้นำชุมชน เมื่อรัฐมีโครงการต่างๆหรือมีสิ่งใดที่ เกี่ยวกับชุมชนนั้น เพื่อให้ผู้นำได้นำไปเผยแพร่ให้คนในชุมชนทราบอย่าง ทั่วถึง ส่วนการที่คนในชุมชนจะยอมรับตามที่รัฐเสนอหรือไม่ ให้ถือเสียง	1

ส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเป็นสำคัญ	
รวม	40

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการยอมรับ มากที่สุด คือ ยอมรับในการกระจายอำนาจถ่ายโอนภารกิจลงสู่ชุมชน มีจำนวน 12 คน รองลงมา คือ แผนงานโครงการปรับปรุงโครงสร้างการพัฒนาชุมชนมีความครอบคลุมกับความต้องการของประชาชนในชุมชน มีจำนวน 8 คน รองลงมา คือ ชุมชนสามารถนำแนวทางที่เทศบาลกำหนดไว้ไปปฏิบัติได้จริง มีจำนวน 6 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.	ผู้นำชุมชนสามารถชี้แจงให้ชุมชนปฏิบัติการกิจ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ชุมชนมีความเจริญขึ้น	11
2.	ผู้นำชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน วางแผนพัฒนาชุมชนตามความเร่งด่วนก่อนหลัง	7
3.	ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถและมีความสัมพันธ์ที่ดี จึงจะสามารถทำชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจ	5
4.	ผู้นำชุมชนที่ดีต้องมีความรู้และเป็นธรรมต่อสมาชิกในชุมชน และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและเข้าไปนั่งในใจของชาวบ้านให้ได้จริงจะเป็นคนมีคุณภาพ	5
5.	ผู้นำชุมชนควรทำตัวให้เป็นตัวอย่างให้กับสมาชิกในชุมชนในทางที่ดี	3
6.	ผู้นำชุมชนมีความสามารถแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน ขยันดูแลถนนหนทาง	2
7.	ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้เสียสละและต้องเป็นผู้นำด้วยใจรักและมีความเป็นธรรม	2
8.	ควรกำหนดค่าตอบแทนสำหรับผู้นำชุมชน	1

ตารางที่ 4.21 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
9.	ผู้นำชุมชนจะต้องสร้างศรัทธา และความเชื่อถือพร้อมรับฟัง ความคิดเห็น ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน และให้ชุมชนที่ส่วนร่วมทุก กิจกรรม	1
10.	ผู้นำชุมชนควรมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล ประสานประโยชน์ของประชาชน ให้มากที่สุด	1
รวม		38

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำ มากที่สุดคือ ผู้นำชุมชนสามารถชี้้นำให้ชุมชนปฏิบัติการกิจ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ชุมชนมีความเจริญขึ้น มีจำนวน 11 คน รองลงมา คือ ผู้นำชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน วางแผนพัฒนาชุมชนตามความเร่งด่วนก่อนหลัง มีจำนวน 7 คน รองลงมา คือ ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถและมีความสัมพันธ์ที่ดี จึงจะสามารถทำชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจ และผู้นำชุมชนที่ดีต้องมีความรู้และเป็นธรรมต่อสมาชิกในชุมชน และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและเข้าไปนั่งในใจของชาวบ้านให้ได้จริงจะเป็นคนมีคุณภาพ มีจำนวน 5 คนเท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.	ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร การอบรมให้ความรู้ เป็นอย่างดี	10
2.	เทศบาลนครให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ คืออยู่แต่ยังล่าช้า	6
3.	การสนับสนุนจากเทศบาลยังไม่ชัดเจนและตรงกับบริบทของชุมชน	5
4.	ภาครัฐควรเพิ่มงบประมาณให้กับเทศบาลเพื่อกระจายลงสู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง	3
5.	ควรมีความสนับสนุนชุมชนอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งขึ้น	3
6.	การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ของเทศบาลมีบางชุมชนได้มากมีบางชุมชนได้น้อย	1
รวม		28

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มากที่สุด คือ ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร การอบรมให้ความรู้ เป็นอย่างดี มีจำนวน 10 คน รองลงมา คือ เทศบาลให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้คืออยู่แต่ยังล่าช้า มีจำนวน 6 คน รองลงมา คือ การสนับสนุนจากเทศบาลยังไม่ชัดเจนและตรงกับบริบทของชุมชน มีจำนวน 5 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.	ทุกกิจกรรมประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้และร่วม แก้ไขปัญหาตรงตามความต้องการของประชาชนดีมาก	13
2.	โครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ทำให้ชุมชนมีการประชุมเพื่อเสนอ แนวทางพัฒนาชุมชนโดยนำปัญหาของชุมชนเสนอเทศบาล โดยไม่ใช่ เทศบาลสั่งให้ชุมชนต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เกิดจากการแก้ปัญหาของ ประชาชนภายในชุมชนเอง	8
3.	ประชาชนในชุมชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรม มีความอิสระในการ แสดงความคิดเห็นและสามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ ในบรรทัดฐานที่เป็น กลางและถูกต้องตรงความต้องการของประชาชน	5
4.	ประชาชนมีส่วนร่วมถือว่าปานกลางเพราะการดำรงชีวิตอยากให้ทางภาครัฐ ช่วยเหลือส่งเสริม เรื่องอาชีพให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดไป	4
5.	ประชาชนให้ความร่วมมือดีแต่เป็นคนจำนวนน้อย	2
6.	ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม รับรู้ คิด ตัดสินใจลงมือทำและ ร่วมแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของ ประชาชน	2
7.	ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในการแก้ไขปัญหาในชุมชน	2
8.	ประชาชนส่วนมากยากจน,ขาดความรู้,ความคิด บางครั้งขาดสิทธิที่พึงได้ เช่น อาหารแพง ของใช้แพง ก็ไม่สามารถมีอาหารดีๆ หรือของใช้ดีๆอย่าง คนอื่น รัฐต้องเข้ามามีบทบาทในด้านประชาชนให้มากที่สุด เพราะเขาเป็น ส่วนหนึ่งของประเทศ	2
9.	ทุกชุมชนมีการทำแผนพัฒนาชุมชนทุกปีและพี่น้องประชาชนก็มีส่วนใน การคิดการมีส่วนร่วมตามที่ชุมชนต้องการ	1
10.	ต้องการให้ภาครัฐนำชุมชนร่วมกิจกรรมคาดว่าจะได้มีการร่วมมือ ร่วมทำ	1

ร่วมตัดสินใจ จะได้ร่วมแก้ไขและแก้ปัญหาได้ในชุมชน
--

ตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
11.	ต้องมีแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วม (โดยสมัครใจ ไม่ใช่บังคับ) คือ 1.) ต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคนทุกระดับตั้งแต่คนเก็บขยะ กวาดถนน จนถึงคณะผู้บริหาร 2.) ต้องให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 3.) ต้องให้มีส่วนร่วมในงานที่ทำ เช่น แจกงานให้ทำเป็นกลุ่มหรืออื่นๆ เป็นต้น 4.) ต้องมีค่าตอบแทนไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของอย่างเหมาะสม 5.) กล่อมรับความคิดเห็น 6.) จัดรางวัลดีเด่นให้สมาชิกที่เก่ง หรืออื่นๆ เหล่านี้เป็นต้น	1
12.	ควรจะมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ฝึกให้เป็นผู้นำ กรรมการหรือคนในชุมชนกล้าคิดกล้าทำ แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะเพื่อที่ได้มีความคิดเห็นที่จะสามารถนำมาพัฒนาชุมชนได้	1
13.	ประชาชนส่วนมากจะไม่ค่อยร่วมคิดร่วมทำสักเท่าไรเพราะเรื่องปากท้องเป็นเรื่องใหญ่	1
รวม		43

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มากที่สุด คือ ทุกกิจกรรมประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้และร่วมแก้ไขปัญหาดังตรงตามความต้องการของประชาชนดีมาก มีจำนวน 13 คน รองลงมา คือ โครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ทำให้ชุมชนมีการประชุมเพื่อเสนอแนวทางพัฒนาชุมชนโดยนำปัญหาของชุมชนเสนอเทศบาล โดยไม่ใช้เทศบาลสั่งให้ชุมชนต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เกิดจากการแก้ปัญหาของประชาชนภายในชุมชนเอง มีจำนวน 8 คน รองลงมา คือ ประชาชนในชุมชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรม มีความอิสระในการแสดงความคิดเห็นและสามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ ในบรรดาคณะที่เป็นกลางและถูกต้องตรงตามความต้องการของประชาชน มีจำนวน 5 คน ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำชุมชน ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ตามมุมมองของผู้นำชุมชน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน จำนวน 337 คน ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .881

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Test) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามข้อค้นพบ (Fact Findings) โดยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ได้ดังนี้

5.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 51.30 อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.40 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 30.60 มีสถานภาพสมรส จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 76.00 มีระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 และมีสถานภาพเป็นคณะกรรมการชุมชน จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 74.80

5.1.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการยอมรับ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และด้านภาวะผู้นำ และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

1. ด้านการยอมรับ โดยภาพรวม พบว่า มีมุมมองอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีมุมมองมากที่สุด คือ การวางแผนพัฒนาควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก รองลงมา คือ โครงการกระจายอำนาจสู่ชุมชนครอบคลุมถึง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัดระเบียบชุมชน และข้อที่มีมุมมองน้อยที่สุด คือ หากมีข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชน หรือประชาชนในชุมชนเอง เทศบาลมีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายปัญหาหรือลดข้อขัดแย้งดังกล่าว

2. ด้านภาวะผู้นำ โดยภาพรวม พบว่า มีมุมมองอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ทุกข้อมีมุมมองระดับมากที่สุด

3. ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยภาพรวม พบว่า มีมุมมองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชน

มีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และข้อที่มีมุมมองที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐจัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ

4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวม พบว่า มีมุมมองอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีมุมมองมากที่สุด คือ กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้จริง รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง และข้อที่มีมุมมองน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการจนถึงการสรุปและติดตามผล

5.1.3 ผลการศึกษาวิเคราะห์ การทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองของผู้นำชุมชนที่มีต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ และสถานภาพทางสังคม

1. เพศ กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. อายุ กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ระดับการศึกษา กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. สถานภาพการสมรส กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. สถานภาพทางสังคม กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ไม่มีความสัมพันธ์กัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4 ผลการศึกษาวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ได้ให้ข้อเสนอแนะในรายด้าน ดังนี้

1. **ด้านการยอมรับ** เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย คือ ยอมรับในการกระจายอำนาจถ่ายโอนภารกิจลงสู่ชุมชน แผนงาน โครงการ การปรับปรุงโครงสร้างการพัฒนาชุมชนมีความครอบคลุมกับความต้องการของประชาชนในชุมชน และชุมชนสามารถนำแนวทางที่เทศบาลกำหนดไว้ไปปฏิบัติได้จริง

2. **ด้านภาวะผู้นำ** เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย คือ ผู้นำชุมชนสามารถชี้แนะให้ชุมชนปฏิบัติภารกิจ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ชุมชนมีความเจริญขึ้น มีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน วางแผนพัฒนาชุมชนตามความเร่งด่วนก่อนหลัง มีความรู้ความสามารถและมีความสัมพันธ์ที่ดี จึงจะสามารถทำชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจ และผู้นำชุมชนที่ดีต้องมีความรู้และเป็นธรรมต่อสมาชิกในชุมชน และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและเข้าไปนั่งในใจของชาวบ้านให้ได้จริงจะเป็นคนมีคุณภาพ

3. **ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ** เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย คือ ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร การอบรมให้ความรู้เป็นอย่างดี เทศบาลให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่อยู่แต่ยังล่าช้า และ การสนับสนุนจากเทศบาลยังไม่ชัดเจนและตรงกับบริบทของชุมชน

4. **ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน** เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย คือ ทุกกิจกรรมประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้และร่วมแก้ไขปัญหาตรงตามความต้องการของประชาชนดีมาก โครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ทำให้ชุมชนมีการประชุมเพื่อเสนอแนวทางพัฒนาชุมชนโดยนำปัญหาของชุมชนเสนอเทศบาล โดยไม่ใช่เทศบาลสั่งให้ชุมชนต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เกิดจากการแก้ปัญหาของประชาชนภายในชุมชนเอง ประชาชนในชุมชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรม มีความอิสระในการแสดงความคิดเห็นและสามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ ในบรรทัดฐานที่เป็นกลางและถูกต้องตรงตามต้องการของประชาชน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยได้อภิปรายผลจากการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าการกระจายอำนาจสู่ชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ของเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะเข้ามาพัฒนาชุมชนของตนเองให้น่าอยู่ พร้อมกับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้ชุมชนใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องเกี่ยวกับแนวคิดของ **นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์** ที่กล่าวถึงการกระจายอำนาจสู่ชุมชนว่า เกิดจากปัจจัย 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการยอมรับ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. ด้านการยอมรับ พบว่า ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวางแผนพัฒนาควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า เทศบาลนครขอนแก่น ได้คำนึงความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ เพราะประชาชนในชุมชนคือผู้ที่รู้ปัญหาของตน ซึ่งเทศบาลไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาบ้านเมือง และดำเนินการ ได้ทุกเรื่อง และการพัฒนาบ้านเมืองจำเป็นต้องที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย และผู้ที่เป็นเจ้าของเมืองที่แท้จริง คือ ประชาชน ซึ่งเป็นผู้ที่รับรู้และเข้าถึงปัญหาในชุมชนได้ดีที่สุด ฉะนั้น การวางแผนพัฒนานั้นเทศบาลเองได้ร่วมวางแผนกับชุมชนเพื่อให้ตรงตามความต้องการของประชาชนมากที่สุด เพื่อแก้ไขปัญหาบ้านเมืองไปพร้อมกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ขวัญชัย วงศ์นิติกร** ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรรชานเมืองมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองในด้านร่วมบำรุงรักษาและติดตามผลการพัฒนาชุมชนมากที่สุดรองลงมามีส่วนร่วมปฏิบัติการเสนอความคิดเห็น และวางแผนพัฒนาชุมชน ตามลำดับ และสอดคล้องทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยของ **Herzberg** คือ การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition)

คือ การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลต่างๆ เช่น ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้มาขอคำปรึกษา หรือจากบุคคลในหน่วยงาน การยอมรับนับถือนี้อาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย การแสดงความยินดี การให้กำลังใจ หรือการแสดงออกอื่นใด ที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานชอบและรักงาน

2. ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ วางตนเหมาะสม และทำงานร่วมกับคนในชุมชนได้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ผู้นำชุมชนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และชี้้นำให้ชุมชนปฏิบัติภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทำให้ชุมชนมีความเจริญขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรชัย ควรเดชกุลปต์** ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่สืบสวนชั้นประทวนในสถานีตำรวจนครบาล พบว่า การได้รับความร่วมมือจากประชาชน การใช้ประโยชน์จากวิทยากรตำรวจ การสนับสนุนด้านการทำงาน และภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่สืบสวนและสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำ ของ **กวี วงศ์พุด** ซึ่งกล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่มซึ่งเป็น ไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

3. ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า เทศบาลนครขอนแก่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการต่างๆที่ทางเทศบาลถ่ายโอนภารกิจให้ชุมชนดำเนินการ เช่น การจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะ การเก็บขนขยะโดยชุมชน การวางท่อระบายน้ำในชุมชน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิพร วิมุกตานนท์** ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท พบว่า การพัฒนาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน และอาศัยระบบราชการและวัฒนธรรมภายในในระบบราชการที่เอื้ออำนวย นอกเหนือนโยบาย กลวิธีและระบบการดำเนินงานแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังขึ้นอยู่กับตัวประชาชนหรือชุมชนของเขาเองด้วย” และสอดคล้องแนวคิดทฤษฎีของ **ยูวัฒน์ วุฒิเมธี** กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน

หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการของราชการเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะประชาชนคือผู้รับผลประโยชน์ การให้ประชาชนเข้ารับผิดชอบในกิจกรรมแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าร่วมปฏิบัติงานตามโครงการต่างๆ จะทำให้เกิดความพึงพอใจของประชาชน ลดความขัดแย้งที่จะมีต่อโครงการพัฒนาต่างๆ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นสิ่งจำเป็น

4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ผู้นำชุมชนมีมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า เทศบาลนครขอนแก่น เปิดโอกาสให้ชุมชนในเขตเทศบาลมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเมือง โดยให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ เพื่อให้นครขอนแก่นเป็นเมืองที่น่าอยู่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรศักดิ์ สีใจเจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในแง่ของกิจกรรม รูปแบบ ระดับและสาเหตุของการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า โครงการหรือกิจกรรม ที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วม จะเป็นไปโดยสมัครใจมากกว่าถูกผู้อื่นชักชวน ส่วนรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้น จะเข้าร่วมโดยผ่านตัวแทนคือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน และงานวิจัยของ ชุติพร วิมุกตานนท์ ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท พบว่า การพัฒนาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน และอาศัยระบบราชการและวัฒนธรรมภายในระบบราชการที่เอื้ออำนวย นอกเหนือนโยบาย กลวิธีและระบบการดำเนินงานแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังขึ้นอยู่กับตัวประชาชนหรือชุมชนของเขาเองด้วย

5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ผลการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับมุมมองปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานาน มีความคุ้นเคย ผูกพันกับพื้นที่ชุมชนของตนเอง เกิดความรัก ความหวงแหนพื้นที่ของตน คิดที่จะพัฒนาพื้นที่ของตนให้น่าอยู่

และรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน และสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกับภาครัฐได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ **ฉอาน วุฒิกรรมรักษา** ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรสถานภาพการสมรส มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คนที่แต่งงานแล้วแสดงว่าต้องการที่จะตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ชุมชนเพื่อสร้างครอบครัว จึงมีการคิดที่จะให้ความสำคัญกับพื้นที่ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อที่จะพัฒนาพื้นที่ของชุมชนของตนให้น่าอยู่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ **วุฒิพงษ์ นาวิณ** ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจ สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน จำแนกตาม ชั้นยศ อายุ อายุราชการ อายุงาน สถานภาพการสมรส และระดับการศึกษาที่ต่างกันทำให้ผลการปราบปรามยาเสพติดไม่แตกต่างกัน การมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ การได้รับการฝึกอบรมด้านยาเสพติด การมีโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่ ภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา และการได้รับความร่วมมือจากประชาชนมีความสัมพันธ์กับผลการปราบปรามยาเสพติด แต่การได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปราบปรามยาเสพติด

ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับ **ฉอาน วุฒิกรรมรักษา** ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ **ชูเกียรติ เปี่ยมศรี** ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง อายุ ระดับการศึกษา รายได้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการพัฒนาชุมชนย่อย ส่วนความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนย่อย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนย่อยในการพัฒนา

ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับ **ปรัชญา ศรีภา** ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาหมู่บ้านคือ ระดับการศึกษา อุดมการณ์ ประชาธิปไตย การติดต่อสื่อสาร

ปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรสถานภาพทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับ **ฉอาน วุฒิกรรมรักษา** ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน ในโครงการสร้างงานในชนบท พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน แต่มีผลต่อปริมาณการเข้าร่วม สถานภาพทางสังคมและความแตกต่างกันในเรื่องเพศเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน ส่วนปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ ความต้องการความสะดวกสบายในการคมนาคมขนส่ง รองลงมาคือ ต้องการพัฒนาหมู่บ้านและมีงานทำ สำหรับสาเหตุที่ประชาชนไม่เข้าร่วมเพราะไม่มีงานทำ

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ และข้อค้นพบจากผลการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ที่พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด จึงขอเสนอแนะให้คงมาตรฐานมากที่สุดไว้เพื่อจะได้พัฒนาเมืองขอนแก่นให้เจริญยิ่งขึ้นไป ดังนี้

1. ด้านการยอมรับ เทศบาลนครขอนแก่น ควรกำหนดนโยบาย ให้เจ้าหน้าที่สำนักสวัสดิการสังคม ลงพื้นที่พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ด้านภาวะผู้นำ เทศบาลนครขอนแก่น ควรกำหนดนโยบาย ให้ผู้นำชุมชนมีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ควรรับภารกิจถ่ายโอนจากเทศบาลไปดำเนินการเพียงเฉพาะในกลุ่มของตนควรกระจายให้ผู้นำชุมชนอื่น ไปดำเนินการด้วยตามความเหมาะสม และควรอบรมให้ความรู้ พัฒนาทักษะ เสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

3. ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เทศบาลนครขอนแก่น ควรกำหนดนโยบาย ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐจัดสรรงบประมาณค่าตอบแทน ค่าจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานให้กับชุมชนที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากเทศบาลไปดำเนินการให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน

พร้อมทั้งอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานภารกิจถ่ายโอนจากเทศบาลไปดำเนินการในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เทศบาลนครขอนแก่น ควรกำหนดนโยบาย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานต่างๆของภาครัฐจนถึงการสรุปและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง เพราะการแก้ไขปัญหามืองนั้น คนที่อยู่ในพื้นที่จริงจะรู้ปัญหาดีกว่าภาครัฐ การที่จะทำให้เทศบาลนครขอนแก่นเป็นเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนนั้น ต้องได้รับความมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม แต่ที่สำคัญและขาดไม่ได้เลย คือประชาชนผู้เป็นเจ้าของเมืองเอง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษารูปแบบกระบวนการ การกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนากระบวนการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อจะได้ค้นหาสาเหตุ และข้อมูลเชิงลึกต่อไป

2. ควรมีการศึกษายทบาทการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาให้เกิดความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำผลการวิจัยดังกล่าวใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ต่อไป

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

- กวี วงศ์พุด. ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, 2542.
- จิระศักดิ์ บุญโชคช่วย. หลักการกระจายอำนาจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2546.
- เฉลียว บุรีภักดี. ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. นนทบุรี : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, 2545.
- ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. การส่งเสริมการเกษตร : หลักการและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- ทิตยา สุวรรณชฎ. พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล. กรุงเทพมหานคร : ไทยพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2541.
- ทิตนา เขมมณีและคณะ. กระบวนการเรียนรู้ : ความหมายแนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.
- เทศบาลนครขอนแก่น. รายงานผลการประเมินแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น ประจำปี, 2553.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2543.
- ธีรศักดิ์ อุ่่นอารมณ์เลิศ. เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ และคณะ. การปฏิรูประบบการสาธารณสุข. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2539.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น, 2545.
- บุญทัน ดอกไรสง. จิตวิทยาผู้นำและมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2535.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 ศุภสภา, 2535.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทศนคติ : การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร :
 โอเดียนสโตร์, 2526.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ปรัชญา เวสารัชช์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร :
 สถาบันไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- ปรัชญา เวสารัชช์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร :
 สถาบันไทยคดีศึกษา, 2548.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร
 : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาใน
 ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โสภการพิมพ์, 2527.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วน
 จำกัดไทยอนุเคราะห์ไทย, 2534.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย
 อนุเคราะห์ไทย, 2526.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 6.
 กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546.
- วิรัช นิภาวรรณ. ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชน ข้าราชการ และผู้นำ
 รัฐบาล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2530.
- วุฒิสาร ตันไชย. การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร. สำนักงานอาคารสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ปี 2554.
- ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. ทฤษฎีและแนวความคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์
 ดาว, 2542.
- ศิริพร พูนชัย. พ.ท.หญิง. ผู้นำและภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหาร. เอกสาร
 ประกอบการสอนวิชา พ.402 การบริหารการพยาบาล. สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 4
 รุ่นที่ 38 ปีการศึกษา 2547. กรุงเทพมหานคร : กองการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก,
 2547.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์ม, 2541.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย.

ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบ
การบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2545.

สำเร็จ จันทสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. คณะมนุษย
ศาสตร์และสังคมศาสตร์. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.

อกิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยใน
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภากาการพิมพ์, 2527.

อนันต์ ศรีโสภากา. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: แพร์พิทยา, 2522.

อนุก เหล่าธรรมทัศน์. การเมืองของพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คืบไฟ, 2543.

อรทัย ก๊กผล และคณะ. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน PublicParticipation. กรุงเทพมหานคร:
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

อำนาจ อนันตชัย. การพัฒนาชนบท. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

อุทุมพร ทองอุไทย. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, 2533.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

กฤตชยุต พระใหญ่. พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรในเขตเทศบาล
ตำบลบางเสาธงกิ่งอำเภอบางเสาธง. จังหวัดสมุทรปราการ. รัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.

ขวัญชัย วงศ์นิติกร. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขต
หมู่บ้านจัดสรรชนเมือง ศึกษาเฉพาะกรณี : หมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย
จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

จิรศักดิ์ สีใจเจริญ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล:
ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตร
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

- ฉอาน วุฒิศึกกรมรึกษา. ปังจัยทางเศรษฐกัจและสังคคที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน
ในโครงสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ไ้รับรางวัลดีเด่นของตำบลกึ่ง
พยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัตราชนบุรี. **วิทธานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณทิต**. บัณทิตวิทธานลัย
: มหาวิทธานลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- ชูลิพร วิมุกตานนท์. การเปลี่นเปล่งและการปรับตัวของชาวไทยลือ ที่อำเภอมแม่สาย จังหวั
เศียรราช. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์วิจัยและพัฒนา : มหาวิทธานลัยพายัพ, 2530.
- ชูเกียรติ เปี่ยมศรี.การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย : ศึกษาเฉพาะ
กรณีเทศบาลเมืองระยอง จังหวัตราระยอง. **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณทิต**.
บัณทิตวิทธานลัย : มหาวิทธานลัยบูรพา, 2543.
- ชนพล สมักรการ. ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงหลังเข้าร่วมโครงการประยุกต์
ปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงสู่การปฏิบัติ : ศึกษากรณีผู้เข้าอบรมพลังกายทิพย์เพื่อสุขภาพ
กรมขนส่งทหารอากาศ กองบัญชาการสนับสนุนทหารอากาศ. **วิทธานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณทิต**. บัณทิตวิทธานลัย : สถาบันบัณทิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550.
- บัณทुर ประดิษสุวรรณ. ปังจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งของประชาคมใน
จังหวันครสวรรค์. **การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณทิต**. บัณทิตวิทธานลัย :
มหาวิทธานลัยเศียรใหม่, 2544.
- ประกาส นาคประกอบ. ปังจัยที่มีผลสำเร็จของธนาการสุกร : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัตราชัยภูมิ.
ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณทิต. บัณทิตวิทธานลัย : สถาบันบัณทิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, 2538.
- ปรัชญา ศรีภา. ปังจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
ในการพัฒนาหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอมเมือง จังหวัตราขอนแก่น. **การศึกษาแบบอิสระ
ศาสตรมหาบัณทิต**. บัณทิตวิทธานลัย : มหาวิทธานลัยขอนแก่น, 2540.
- พิน คงพล. ความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการประณศึกษา
จังหวัตรา. **วิทธานิพนธ์การศึกษามหาบัณทิต**. บัณทิตวิทธานลัย : มหาวิทธานลัยศรีนครินทร
วิโรฒ สงขลา, 2529.
- ยุทธศิลป์ พรหมทอง. กำลังขวัญของลูกจ้างประจำในสหาวิทธานลัยอีสานใต้. **วิทธานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณทิต**. บัณทิตวิทธานลัย : มหาวิทธานลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531.

- วิมลลักษณ์ ชูชาติ. การนำรูปแบบของกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วุฒิพงษ์ นาวิน. ปัจจัยที่มีผลต่อการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจ สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.
- ศิริณา สถาพรวงษา. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษากลุ่มคนรักเมืองเพชร. **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- สมใจ โหดการศรี. คุณภาพการให้บริการผู้มีปัญหาทางคดีของสำนักอัยการ อำเภอนางรอง จังหวัดลพบุรี. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2550.
- สุเชษฐ์ ทรัพย์สินเสริม. ความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- สุพิชชา สิทธิศักดิ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอมืองสว่าง จังหวัดร้อยเอ็ด. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย, 2550.
- สุรัชย์ ควรเดชะคุปต์. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่สืบสวนชั้นประทวนในสถานีตำรวจนครบาล. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.
- องค์การอนามัยโลก (1978). อ่างในวิทยา ทิพย์ทอง. สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏสกลนคร, 2545.
- อนุภาพ ธีรลาภ. การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- อรอนงค์ ธรรมกุล. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

อำนาจ ช่างเกวียน. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลน
ชุมชนตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

เลขที่แบบสอบถาม □□□

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน

เขตเทศบาลนครขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและ โปรดตอบคำถามทุกข้อ ผู้วิจัยจะเก็บคำตอบของท่านเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยเป็นลักษณะภาพรวม โดยจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น แต่ในทางตรงกันข้ามข้อมูลที่ท่านตอบ จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวางแผนการกระจาย ภารกิจของเทศบาลให้ชุมชนไปดำเนินการด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นกระจายรายได้ให้ชุมชนได้บริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง แบบสอบถามชุดนี้มีจำนวน 4 หน้า ประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

- 1) ด้านการยอมรับ
- 2) ด้านภาวะผู้นำ
- 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวณิชภัทร สีดาพันธ์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
1. เพศ ☐ 1.ชาย ☐ 2.หญิง	[]V1
2. อายุ ☐ 1. 30 - 40 ปี ☐ 2. 41 - 50 ปี ☐ 3. 51- 60 ปี ☐ 4. 61ปีขึ้นไป	[]V2
3. สถานภาพการสมรส ☐ 1. โสด ☐ 2.สมรส ☐ 3.หย่าร้าง ☐ 4.หม้าย	[]V3
4. ระดับการศึกษา ☐ 1. ประถมศึกษา ☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ 4. อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า ☐ 5.ปริญญาตรี ☐ 6. สูงกว่าปริญญาตรี	[]V4
5.ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ ☐ 1. 1-5 ปี ☐ 2. 6-10 ปี ☐ 3. 11-15 ปี ☐ 4. 16-20 ปี ☐ 5. 21 ปีขึ้นไป	[]V5
6.สถานภาพทางสังคม ☐ 1. ประชาชน ☐ 2. คณะกรรมการชุมชน	[]V6

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น
คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความเข้าใจและความคิดเห็นของท่านเพียงข้อเดียว

ระดับการให้คะแนน

- 5 หมายถึง มีมุมมองระดับมากที่สุด
 4 หมายถึง มีมุมมองระดับมาก
 3 หมายถึง มีมุมมองระดับปานกลาง
 2 หมายถึง มีมุมมองระดับน้อย
 1 หมายถึง มีมุมมองระดับน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับมุมมอง					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1. ด้านการยอมรับ						
1.1 การวางแผนพัฒนาควรคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก						[] V7
1.2 โครงการกระจายอำนาจสู่ชุมชนครอบคลุมถึงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัดระเบียบชุมชน						[] V8
1.3 การดำเนินงานกิจกรรม โครงการต่างๆ ได้รับความร่วมมือด้วยดี จากภาครัฐและชุมชนในพื้นที่						[] V9
1.4 หากมีข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชน หรือประชาชนในชุมชนเอง เทศบาลมีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายปัญหาหรือลดข้อขัดแย้งดังกล่าว						[] V10
1.5 การติดต่อประสานงานกับเทศบาลมีความสะดวกและรวดเร็ว						[] V11
2. ด้านภาวะผู้นำ						
2.1 ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถวางแผนเหมาะสม และทำงานร่วมกับคนในชุมชนได้						[] V12
2.2 ผู้นำชุมชนมีความใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการทำงาน						[] V13
2.3 ความก้าวหน้าของชุมชนขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน						[] V14

ข้อความ	ระดับมุมมอง					สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
2.4 ผู้นำชุมชนรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่นด้วย						[JV15
2.5 ผู้นำชุมชนสามารถชักนำให้ชุมชนปฏิบัติภารกิจต่างๆได้						[JV16
3 ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ						
3.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ						[JV17
3.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐจัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ						[JV18
3.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้การสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ตามแนวทางการกระจายอำนาจท้องถิ่นอย่างเต็มที่						[JV19
3.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความกระตือรือร้นในการให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น						[JV20
3.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนอย่างต่อเนื่อง						[JV21
4 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน						
4.1 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ						[JV22
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการการจัดทำแผนปฏิบัติการจนถึงการสรุปและติดตามผล						[JV23
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง						[JV24
4.4 ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม สนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ และประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและเทศบาลสม่ำเสมอ						[JV25
4.5 กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้จริง						[JV26

ตอนที่ 3 ปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน
เขตเทศบาลนครขอนแก่น

1. ด้านการยอมรับ (ยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือนโยบายตลอดจนประโยชน์ที่รัฐควร
จะให้กับชุมชนไปปฏิบัติ เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบ
ชุมชน)

.....
.....
.....

2. ด้านภาวะผู้นำ (สามารถชี้้นำให้ชุมชนปฏิบัติภารกิจเพื่อบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ สร้างความ
ศรัทธาและความเชื่อถือ มีการใฝ่หาความรู้ กระตือรือร้นในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ชุมชนจะก้าวหน้า หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำ การสร้างแรงจูงใจมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปฏิบัติ
มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดี)

.....
.....
.....

3. ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ
เครื่องใช้ การให้ข้อมูลข่าวสาร และการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง)

.....
.....
.....

4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้และร่วมแก้ไข
ปัญหาตรงตามความต้องการของประชาชน)

.....
.....
.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์สำเร็จ จันทรสวรรณ

- วุฒิการศึกษา พบ.ม. (สถิติประยุกต์ สาขาวิชาประชากรศาสตร์)
- รองศาสตราจารย์ ระดับ 9
- อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2. นางสาวนุชนภา จันทวี

- ปริญญาตรี (เศรษฐศาสตร์การเงิน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปริญญาโท (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจ

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงวุฒิ ศรีวิไล

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ภาคผนวก ก

หนังสือขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 6012/657

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

16 ธันวาคม 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เจริญพร รองศาสตราจารย์สำเร็จ จันทรสวรรณ

ด้วย นางสาวฉนิชาภัทร สีดาทัน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตร ศาสนศาสตร์ มหามบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาวิทยาเขตอีสาน รหัสประจำตัวนักศึกษา 5314203018 กำลังทำสารนิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น” ในการนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรงที่สุด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

เจริญพร

(พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์)

รักษาการแทนรองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ ศธ 6012/657

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

16 ธันวาคม 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เจริญพร นางสาวนุชนภา จันทรสวรรณ

ด้วย นางสาวณิชชาภัทร สีดาทัน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตร ศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาวิทยาเขตอีสาน รหัสประจำตัวนักศึกษา 5314203018 กำลังทำสารนิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น” ในการนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรงที่สุด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

เจริญพร

(พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์)

รักษาการแทนรองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน งานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โทร. 043-241488

ที่ ศษ 6012/229 วันที่ 16 ธันวาคม 2554

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงวุฒิ ศรีวิไล

ด้วย นางสาวณิชากัทร สีดาทัน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศูนย์การศึกษา วิทยาเขตอีสาน รหัสประจำตัวนักศึกษา 5314203018 กำลังทำสารนิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น” ในการนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรงที่สุด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอแต่งตั้งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์)

รักษาการแทนรองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ภาคผนวก ง
แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

คำชี้แจง

1) แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและ โปรดตอบคำถามทุกข้อ ผู้วิจัยจะเก็บคำตอบของท่านเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยเป็นลักษณะภาพรวม โดยจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น แต่ในทางตรงกันข้ามข้อมูลที่ท่านตอบ จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวางแผนการกระจาย ภารกิจของเทศบาลให้ชุมชนไปดำเนินการด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นกระจายรายได้ให้ชุมชนได้บริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง

2) แบบสอบถามชุดนี้ มีจำนวน 4 หน้า ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

- 1) ด้านการยอมรับ
- 2) ด้านภาวะผู้นำ
- 3) ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

3) วิธีการประเมิน ให้ทำ $\sqrt{\quad}$ ลงในช่องระดับการประเมิน 3 ระดับ ดังนี้

- วัดได้ (+1) หมายถึง มีความสอดคล้องกับคำนิยาม
 ไม่แน่ใจ (0) หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับคำนิยาม
 วัดไม่ได้ (-1) หมายถึง ไม่มีความสอดคล้องกับคำนิยาม

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	เพศ ชาย หญิง	1	1	1	3	1
2.	อายุ 1. 30 - 40 ปี 2. 41 - 50 ปี 3. 51- 60 ปี 4. 61ปีขึ้นไป	1	1	1	3	1
3.	ระดับการศึกษา 1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย 4. อนุปริญญา 5. ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี	1	1	1	3	1
4.	สถานการภาพสมรส 1. โสด 2. สมรส 3. หย่าร้าง 4. หม้าย	1	1	1	3	1
5.	ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ 1. 1-5 ปี 2. 6-10 ปี 3. 11-15 ปี 4. 16-20 ปี 5. 21 ปีขึ้นไป	1	1	1	3	1

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6.	ตำแหน่งทางสังคม 1. ผู้นำชุมชน 2. คณะกรรมการชุมชน	1	0	1	2	0.67

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	1. ด้านการยอมรับ					
1	การวางแผนคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก	1	1	1	3	1
2	โครงการกระจายอำนาจครอบคลุม การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน	1	1	1	3	1
3	การดำเนินงาน กิจกรรม โครงการต่างๆ ได้รับความร่วมมือด้วยดี จากภาครัฐและชุมชนในพื้นที่	1	1	1	3	1
4	หากมีข้อขัดแย้งระหว่างประชาชน ผู้นำชุมชนเทศบาลมีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายหรือลดข้อขัดแย้งดังกล่าว	0	1	1	2	0.67
5	การติดต่อประสานงานกับเทศบาลมีความสะดวกและรวดเร็ว	0	1	1	2	0.67

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	2. ด้านภาวะผู้นำ					
6	ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ วางตนเหมาะสม ไม่เย่อหยิ่ง	0	1	1	2	0.67
7	ผู้นำจะต้องมีความใฝ่รู้ กระตือรือร้นในกาทำงาน	0	1	1	2	0.67
8	ความก้าวหน้าของชุมชนขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน	0	1	1	2	0.67
9	ผู้นำชุมชนต้องรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่นด้วย	0	1	1	2	0.67
10	ผู้นำต้องสามารถชักนำให้ชุมชนปฏิบัติภารกิจต่างๆได้	0	1	1	2	0.67
	3. ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ					
11	เจ้าหน้าที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	0	1	1	2	0.67
12	เจ้าหน้าที่จะต้องจัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ	0	1	1	2	0.67
13	เจ้าหน้าที่ ให้การสนับสนุนตามแนวทางการกระจายอำนาจท้องถิ่นอย่างเต็มที่	0	1	1	2	0.67
14	เจ้าหน้าที่ที่มีความกระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น	0	1	1	2	0.67
15	เจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง	0	1	1	2	0.67

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน					
16	เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ	1	1	1	3	1
17	ท่านมีส่วนร่วมในการการจัดทำแผนปฏิบัติการจนถึงการสรุปและติดตามผล	1	1	1	3	1
18	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง	1	1	1	3	1
19	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ และประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและเทศบาลสม่ำเสมอ	1	1	1	3	1
20	กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้จริง	1	1	1	3	1

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	ด้านการยอมรับ	1	1	1	3	1
2	ด้านภาวะผู้นำ	1	1	1	3	1
3	ด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	1	1	3	1
4	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	1	1	1	3	1

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ 6012/171

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

8 กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกเทศมนตรีนครขอนแก่น

ด้วย นางสาวฉนิชาภัทร สีดาตัน นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตร ศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศูนย์การศึกษาวิทยาเขตอีสาน รหัสประจำตัวนักศึกษา 5314203018 กำลังทำสารนิพนธ์เรื่อง
“ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เขตเทศบาลนครขอนแก่น” โดยมี
รศ.สรชัย ท้าวมิตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และผศ.เมธี สมภักดี เป็นที่ปรึกษาร่วม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
เพื่ออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าว เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป
ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

เจริญพร

(พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์)

รักษาการแทนรองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ภาคผนวก ฉ
คำสัมภาษณ์พิธีแอลฟา

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.881	20

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
var00007	4.9333	.25371	30
var00008	4.9000	.30513	30
var00009	4.9000	.30513	30
var00010	4.9333	.25371	30
var00011	4.8333	.37905	30
var00012	4.7000	.46609	30
var00013	4.6667	.47946	30
var00014	4.7000	.46609	30
var00015	4.5333	.50742	30
var00016	4.5667	.50401	30
var00017	4.7667	.43018	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
var00018	4.5000	.50855	30
var00019	4.7000	.46609	30
var00020	4.6667	.47946	30
var00021	4.7000	.46609	30
var00022	4.6000	.49827	30
var00023	4.5000	.50855	30
var00024	4.6333	.49013	30
var00025	4.6333	.49013	30
var00026	4.5333	.50742	30

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
93.9000	24.507	4.95044	20

ภาคผนวก ข
รางวัลแห่งความสำเร็จ

ภายใต้วิสัยทัศน์และนโยบายการทำงานที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมโปร่งใส กระจายอำนาจอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดของเทศบาลนครขอนแก่น โดยการนำของนายพีระพล พัฒนพีระเดช นายกเทศมนตรีนครขอนแก่นและการร่วมมือจากองค์กรภาคประชาชน จึงก่อให้เกิดโครงการต่าง ๆ มากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมากมาย จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสถาบัน องค์กรต่าง ๆ ทำให้เทศบาลนครขอนแก่นได้รับรางวัลการันตีความสำเร็จของผลงาน เช่น

ประจำปี 2544

1. รางวัลพระปกเกล้าสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน จากสถาบันพระปกเกล้า

ประจำปี 2546

1. รางวัลชนะเลิศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการเป็นในการเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

2. รางวัลพระปกเกล้าสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน จากสถาบันพระปกเกล้า

ประจำปี 2549

1. รางวัลพระปกเกล้าทองคำ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน จากสถาบันพระปกเกล้า

2. รางวัลผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่นด้านการศึกษา จากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และมูลนิธิช่วยการศึกษาส่วนท้องถิ่น

ประจำปี 2551

1. โล่รางวัลการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี 2551 โดย คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย

2. รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชนดีเด่น ประเภทนวัตกรรมการให้บริการกระบวนการให้บริการตามโครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ ประจำปี 2551 จาก คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

ประจำปี 2552

1. โล่ประกาศเกียรติคุณในการได้รับคัดเลือกให้เป็นแบบอย่างของนักบริหารท้องถิ่นดีเด่น ประจำปี 2552 จาก มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

2. รางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน รางวัลดีเด่น ประเภทวัฒนธรรม การให้บริการ “กระบวนการงานห้องสมุดเคลื่อนที่แหล่งความรู้สู่ชุมชน” โดย คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ประจำปีพุทธศักราช 2552

3. โล่เชิดชูเกียรติ องค์กรที่ทำคุณประโยชน์แก่ผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก ประจำปี 2552 จาก กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ประจำปี 2553

1. รางวัลพระปกเกล้า สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสามัคคี ประจำปี 2553 จาก สถาบันพระปกเกล้า

ประจำปี 2554

1. รางวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2554 สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศ ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวณิชภัทร สีดาตัน
วัน/เดือน /ปีที่เกิด	วันที่ 16 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518
ที่อยู่ปัจจุบัน	154/48 หมู่ 2 บ้านโนนทัน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	<p>พ.ศ. 2548-2551 ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน</p> <p>พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 5</p>
สถานที่ทำงาน	<p>เทศบาลนครขอนแก่น</p> <p>ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น</p>